

Vilfrid Hjemdahl

Valg av første jobb og bosted etter fullført utdanning

En studie av tidligere studenter med mastergrad i geografi fra Institutt for geografi, NTNU

Masteroppgave i geografi
Veileder: Nina Gunnerud Berg
November 2021

Vilfrid Hjemdahl

Valg av første jobb og bosted etter fullført utdannelse

En studie av tidligere studenter med mastergrad i geografi fra Institutt for geografi, NTNU

Masteroppgave i geografi
Veileder: Nina Gunnerud Berg
November 2021

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for geografi

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

Når man er ferdig med studiene er man på et livsstadige hvor man må finne ut hva man vil videre, og hvor man vil i verden. Unge mennesker blir oppfordret til å prøve nye jobber og bo forskjellige plasser, uten å måtte forplikte seg til en spesifikk lokasjon. Formålet med denne studien var å undersøke hvilke opplevelser og tanker tidligere masterstudenter har rundt valget av første jobb og bosted, og hva som var viktig for dem.

Studien tar utgangspunkt i at det er personer som selv har gått gjennom flyttingen som har best innsikt i temaet. For å begrense utvalget er det sett nærmere på de som gikk ut med en mastergrad i geografi fra Institutt for geografi på NTNU fra våren 2011 til våren 2020. Informantene ble kontaktet gjennom SMS med lenke til spørreundersøkelsen, som videre ga muligheten til å være med på intervjuene. Data ble samlet inn ved hjelp av en kvantitativ spørreundersøkelse og kvalitative intervjuer. Det var 44 personer som svarte på spørreundersøkelsen, og det ble gjennomført 13 intervjuer. Disse individene ble blant annet spurt om de i noen som helst grad slet med å definere hva kompetansen som nyutdannet besto av, følte de kompetansen fra mastergraden hadde vært relevant i deres første jobb, kunne stedet de flyttet til tilby de det de trengte av natur og kultur, føler de en tilhørighet til det nye bostedet, om de ser på stedet som midlertidig og hvilke konsekvenser det kan ha.

Resultatene av datainnsamlingen og analysen viser at for mange av informantene var ønsket om å komme seg ut i arbeid hovedårsaken til at de takket ja til den jobben som ble tilbyd, uavhengig av lokasjon. Informantene slet med å definere hvilken kompetanse de egentlig satt på, eller hva de hadde lært gjennom studie. For flere av informantene var naturen til stedet essensielt for at de skulle trives. Familie, venner og kjæreste var også en faktor som påvirket hvor de bosatt seg. For de som flyttet til et ukjent sted var det mangel på sosiale kontakter i livet deres, som gjorde at de ikke følte seg hjemme på stedet. For de som valgte å bli boende i studiebyen var det også det sosiale nettverket som avgjorde om personen trivdes. Hvis informanten hadde fått seg et sosialt nettverk utover gamle studievenner, fikk de et svært positivt syn på byen og trivdes godt. For de som flyttet tilbake til oppvekststedet var det også familie og venner som sto i sentrum. I tillegg hadde informantene fått en litt mer voksen tilnærming til oppvekststedet, hvor de satt mer pris på hva stedet hadde å tilby. Uavhengig av hvilken tilhørighet man hadde til stedet før man flyttet dit vil tankene om at bostedet kun er midlertidig påvirke hvilken innsats man legger inn i å bli kjent med stedet, og hvordan man trives der. Av de informantene som så på stedet som midlertidig følte de fleste at det forhindret dem med å ta sjanser og legge inn en innsats i å bli kjent med menneskene og stedet.

Abstract

When you are finished as a student, you are in a place in your life where you must find out what you want to do next, and where you want to be in the world. Young people are encouraged to try new jobs and live in different places without having to commit to a specific location. The purpose of this study was to investigate what experiences and thoughts former master's students have about their choice of first employment and place of residence, and what was important to them.

In order to limit the selection, those who graduated with a master's degree in geography from the Department of Geography at NTNU from spring 2011 to spring 2020 was selected. The informants were contacted via SMS with a link to the survey, which further provided an opportunity to participate in the interviews. Data were collected using a quantitative survey and qualitative interviews. There were 44 people who responded to the survey, and 13 interviews were conducted. These individuals were asked, among other things, if they struggled to define what their competence as a recent graduate consisted of, whether they felt the competence from their master's degree had been relevant in their first employment, if the place they moved to offered what they needed in nature and culture, whether they feel a belonging to their new place of residence, if they see the place as temporary, and which consequences that may have.

The results show that for many of the informants, the desire to get employed was the main reason why they accepted the job that was offered, regardless of location. The informants struggled to define what their competence actually was, or what they had learned through their education. For several of the informants, nature was essential for them to thrive. Family, friends, and girlfriends/boyfriend were also a factor that influenced where they settled. For those who moved to an unknown place, there was a lack of social contacts in their lives, which made them feel not at home. For those who chose to stay in the city they studied in, it was also the social network that decided whether the person thrived or not. If the informant had acquired a social network beyond old student friends, they were more likely to have a positive view of the city. For those who moved back to their place of upbringing, family and friends were also at the centre. In addition, the informants had a more adult approach to the place, where they appreciated more what the place had to offer. Regardless of what connection you had with the place before you moved there, the thought that the place of residence is only temporary will affect what effort you put into getting to know the place, and how you thrive there. Of the informants who looked at the place as temporary, most of them felt that it prevented them from taking chances and making an effort to get to know the people and the place.

Forord

Denne masteroppgaven markerer slutten på min masterutdanning i geografi ved institutt for geografi på NTNU. Denne oppgaven ble svært personlig for meg, da jeg intervjuet mennesker som har gjennomført den samme utdannelsen som meg, men som også har vært i samme situasjon som jeg er i akkurat nå.

Først av alt må jeg takke min fantastiske samboer, Anders Astad, som har hjulpet meg gjennom tunge og vanskelige perioder. Takk for matlagning, oppmuntrende ord, og for korrekturlesing av oppgaven. Jeg må også takke mine foreldre og søsken for alle bildene og videoene jeg har blitt tilsendt av min kjære niese Tora og nevø Einar, som har hjulpet utrolig på humøret gjennom denne tiden. Tusen takk til svigers som hjalp meg med å flytte i denne perioden, og for at dere har troen på at jeg skulle klare å fullføre.

Tusen takk til alle mine kjære medstudenter, som har gitt meg motivasjon og moralsk støtte. Det har vært noen tunge, lange dager på lesesalen sammen, men med våre strikkepauser var det overkommelig.

Jeg må også takke min veileder Nina Gunnerud Berg, for gode og konstruktive tilbakemeldinger underveis i arbeidet. Til slutt vil jeg takke informantene til dette prosjektet, som delte sin innsikt og sine perspektiver. Jeg er svært takknemlig for deres refleksjoner, som har vært essensielle for denne oppgaven. Tusen takk for at dere har bydd på dere selv.

Innholdsfortegnelse

<i>Sammendrag</i>	V
<i>Abstract</i>	VII
<i>Forord</i>	IX
<i>Figurer</i>	XIII
<i>Tabeller</i>	XIII
1 Innledning	1
1.1 <i>Bakgrunn for oppgaven og oppgavens relevans</i>	1
1.2 <i>Forskningsspørsmål</i>	2
1.3 <i>Forståelsen av sted</i>	2
1.3.1 <i>Tre komplementære dimensjoner</i>	3
1.4 <i>Forskning på feltet</i>	4
1.5 <i>Oppgavens oppbygning</i>	8
2 Teori	9
2.1 <i>Arbeidsmarked</i>	9
2.1.1 <i>Bedragersyndromet</i>	10
2.2 <i>Ruralitet og urbanitet</i>	11
2.2.1 <i>Distrikts-Norge</i>	11
2.2.2 <i>Tilflytningsarbeid til Distrikts-Norge</i>	11
2.2.3 <i>By og tettbebygde strøk</i>	12
2.3 <i>Valg av bosted</i>	13
2.3.1 <i>Livsfase</i>	13
2.3.2 <i>Sosial tilhørighet</i>	14
2.3.3 <i>Stedstilhørighet</i>	14
2.3.4 <i>Natur og kultur</i>	17
3 Metode	19
3.1 <i>Hvorfor kvantitativ metode</i>	19
3.2 <i>Hvorfor kvalitativ metode</i>	20
3.2.1 <i>Semi-strukturert intervju</i>	21
3.3 <i>Forarbeid og gjennomføring</i>	22
3.3.1 <i>Utvalg av informanter</i>	22
3.3.2 <i>Utforming av spørreundersøkelsen</i>	24
3.3.3 <i>Utforming av intervjuguide</i>	25
3.3.4 <i>Informasjonsskriv</i>	26
3.3.5 <i>Intervjusituasjonen</i>	27
3.4 <i>Analyse av data</i>	28
3.4.1 <i>Spørreskjema</i>	28
3.4.2 <i>Intervju</i>	30
3.5 <i>Refleksjoner rundt egen rolle: makt, subjektivitet og etikk</i>	31
3.5.1 <i>Subjektivitet</i>	33
3.6 <i>Metodiske betraktninger</i>	34
4 Analyse	37
4.1 <i>Bakgrunn til informantene</i>	37

4.2	<i>Den første jobben</i>	40
4.2.1	Masteroppgavens relevans	42
4.2.2	Resultat.....	45
4.3	<i>Valg av bosted</i>	45
4.3.1	Natur og kultur	48
4.3.2	Sosial tilhørighet	52
4.3.3	Stedstilhørighet	57
4.3.4	Midlertidig bosted	64
5	Konklusjon	69
5.1	<i>Svar på problemstillingen</i>	69
5.2	<i>Videre forskning</i>	71
5.3	<i>Ettertanker</i>	71
6	Referanser	73
7	Vedlegg	77
	<i>Vedlegg 1: Spørreskjema</i>	77
	<i>Vedlegg 2: Intervjuguide</i>	80
	<i>Vedlegg 3: Informasjonsskriv</i>	81

Figurer

Figur 1.1 Tilflytterhierarkiet. Etter Grimsrud og Aure 2013 (Grimsrud & Båtevik 2016).	5
Figur 1.2 Svarfordeling på hvor fornøyd er du med studiets relevans for arbeidslivet. Fra undersøkelsen til NIFU (Nesje et al., 2020)	7
Figur 1.3 Andelen som er misfornøyd (litt eller svært) med utdanningens relevans, prosentvis per fagfelt - gjennomsnitt i stiplet grå. Fra undersøkelsen til NIFU (Nesje et al., 2020)	7
Figur 3.1 De forskjellige diagrammene som er brukt i oppgaven	30
Figur 4.1 Hvilket år informantene fra spørreundersøkelsen leverte masteroppgaven sin og hver søyle representerer det totale antallet som ble ferdig med masterutdanning i geografi det året.	38
Figur 4.2 Hvilken kategori informantene plasserte masteroppgaven sin innenfor.	39
Figur 4.3 Hvor lang tid det gikk fra informantene fullførte utdannelsen til de var i arbeid sett mot hvilken kategori de plasserte masteroppgaven sin innenfor.	40
Figur 4.4 Hvor vanskelig informantene synes det var å få en relevant jobb etter fullført utdanning... ..	41
Figur 4.5 Om informantene tenkte på fremtidig arbeid da de valgte tema for masteroppgaven sin	43
Figur 4.6 Om informantene følte at masteroppgaven var relevant i hens første jobb	43
Figur 4.7 Diagram som viser i hvilken skala informantene valgte bosted og deretter jobb, sortert med kvinner og menn.	46
Figur 4.8 Diagram som viser i hvilken skala lokasjonen til jobben var en viktig faktor da hen valgte å takke ja til stillingen, sortert i kvinner og menn.	46
Figur 4.9 Viser hvor lang tid det gikk fra fullført utdanning til hen var i arbeid sett mot hvor enig hen var om påstanden jeg valgte bosted og deretter jobb.....	47
Figur 4.10 Hvorfor informantene valgte å flytte til kommunen de flyttet til.	48

Tabeller

Tabell 1: To dominerende forestillinger om bygda og byen (Berg & Lysgård, 2009).....	11
Tabell 2 Oversikt over informanter og hvilken tilknytning hen har til det nye bostedet.....	37

1 Innledning

1.1 Bakgrunn for oppgaven og oppgavens relevans

For mesteparten av menneskets historie har vi levd med våre storfamilier, men relativt nylig begynte folk å flytte inn i deres egne hjem når man ble gift. Derfor kan man si at før flyttet man kun en gang i livet, og det var når man giftet seg. Nå til dags er folk single lengre, gifter seg senere, og lever lengre. Unge mennesker blir oppfordret til å prøve nye jobber, date forskjellige mennesker, og leve forskjellige plasser uten å måtte forplikte seg. Hvert stadige av livet gir muligheten til å revurdere hvordan stedet vi bor på påvirker vår økonomiske status, livstil og velvære. De fleste av oss kan ikke lengre forvente at et enkelt sted dekker nye behov når vi går fra en livsfase til den neste (Florida, 2008).

Florida (2008) viser til de tre store stadiene i livet: Når man uteksamineres fra universitetet, når man får unger, og når ungene flytter hjemmefra. I dag, på hvert av disse livsstadiene, har flere og flere evnen og midlene til å vurdere et bredere spekter av alternativer for hvor man skal bo. Når man er ferdig med en masterutdanning har man gått på skole i minimum 18 år, og er som regel over 23 år. Over halvparten alle registrerte flyttinger skjer i løpet av aldersfasen 15-35 år. Så å si alle flytter ut av foreldrenes hjem, og flertallet av de som flytter i 20-årene flytter også ut av hjemkommunen sin. Mange av disse flytter til storbyene, men 60 prosent av de flytter ut igjen innen de har fylt 35 år. Når de er i den alderen har nesten hver femte person flyttet tilbake til oppvekstkommunen sin (Grimsrud & Sørli, 2004).

Så hva er valgmulighetene, og hva har tidligere studenter ved Institutt for Geografi gjort? Hvilke tanker har de gjort seg om valgene de tok angående bosted, og hvorfor valgte de som de gjorde? Rapporten *Hvorfor flytte? Hvorfor bli boende?* (Sørli et al., 2012) viser en flytteundersøkelse at jobb som flyttemotiv ble nevnt flest ganger, og for de uten familietilknytning var jobb den viktigste faktoren når de flyttet. Er det slik at man kun flytter dit man får seg en jobb?

En rapport fra Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU) (Nesje et al., 2020) viser resultatene fra en spørreundersøkelse til nyutdannede mastere som ble gjennomført fra slutten av november 2019 til slutten av februar 2020. Målene med denne rapporten var å undersøke kandidatenes vurdering av utdanningen, men også å gi en oversikt over hvordan det går med helt nyutdannede masterkandidater på arbeidsmarkedet. Geografi, som både har en samfunnsfaglig og naturfaglig retning, hadde en høyere andel enn gjennomsnittet som var misfornøyde (litt eller svært) med studiets relevans for arbeidslivet.

Fjær (2000) sin undersøkelse i forbindelse med 25 års jubileet til Geografisk institutt fant ut at i år 2000 var det 40% av de tidligere studentene som jobbet innenfor konsulent/planlegging. For å kunne lykkes med en ønsket utvikling av lokalsamfunnene er god samfunnsplanlegging en sentral forutsetning. Regjeringen skriver i sine forventninger til kommunenes planlegging at «kommuneplanens samfunnsdel gir retning til lokalsamfunnsutviklingen og bidrar til at nasjonale og regionale mål tilpasses lokale forhold» (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2019). Hovedårsaken til at kommunene mangler dedikerte ressurser til å jobbe med planlegging, er at små distriktskommuner har for få innbyggere og brukere, til å kunne etablere et fagmiljø. I tillegg er det en utfordring at kommunene er for små til å fylle stillinger innenfor ett ansvarsområdet, og at de dermed har vanskeligheter med å få kvalifiserte søkere (Brandtzæg et al., 2019; NOU, 2020:15). Dette belyser viktigheten av studiets relevans i arbeidslivet, og det er derfor viktig å se på hva ferdigutdannede masterstudenter mener om deres egne kvalifikasjoner og hva som var viktig for de når de skulle ut i arbeidslivet.

Med denne oppgaven ønsker jeg derfor å belyse temaet, og utvide kunnskapsgrunnlaget rundt valg av første jobb og bosted, ved hjelp av kvantitative og kvalitative metoder.

1.2 Forskningsspørsmål

Denne oppgaven tar for seg valg av første jobb og bosted etter fullført utdanning, og hvilke opplevelser og tanker tidligere masterstudenter har rundt valget av første jobb og bosted, og hva som var viktig for de på stedet de flyttet til. For å begrense utvalget mitt har jeg valgt å se nærmere på de som gikk ut med en mastergrad i geografi fra Institutt for geografi på NTNU fra våren 2011 til våren 2020.

Problemstillingen til oppgaven blir dermed todelt, og det danner grunnlaget for diskusjon og analyse

1. Hvilke faktorer har påvirket valget deres av første jobb og bosted etter fullført utdanning?
2. Hvordan har de opplevd stedet de flyttet til, og føler de en sterk tilknytning til det nye bostedet sitt?

1.3 Forståelsen av sted

Denne oppgaven tar for seg flytting, og derfor valg av bosted. Det er derfor viktig at leseren har en forståelse av hvordan sted som begrep har blitt, og blir forstått i litteraturen. Stedsteori brukes og utvikles innenfor mange fagdisipliner, innenfor mange temaer og har mange forskjellige

formål. Innenfor geografi er sted et av kjernebegrepene, i tillegg til rom, region og landskap som ligger tett inntil stedsbegrepet (Aure et al., 2015). Sted er et komplekst begrep og blir brukt på mange forskjellige måter, ikke bare i faglig sammenheng, men også i dagligtalen. Vi bruker det om konkrete geografiske områder og type områder, men også som abstrakt uttrykk som «å finne sted», «dra av sted», «være i hennes sted» og «ståsted». Sted blir også brukt på forskjellige nivåer, alt fra spesifikke møtesteder som en butikk, til en bygd eller en hel by. Felles for den forskjellige bruken av stedsbegrepet er at det på en eller annen måte gir oss et romlig innhold, og det er relativt uproblematisk å bruke i hverdagslig kommunikasjon. Det er derimot ikke like lett når stedsbegrepet gjøres til gjenstand for vitenskapelige teoretisering og analyse (Berg & Dale, 2004).

1.3.1 Tre komplementære dimensjoner

For å forstå sted som begrep er det viktig å se tilbake i historien på hvordan stedsbegrepet har blitt forstått. Frem til 1970-tallet ble sted hovedsakelig sett på som et allment og alminnelig ord som det ikke var noe behov for å teoretisere. Den første omfattende teoretiseringen rundt stedsbegrepet skjedde på 1970-tallet av humanistiske geografer. Det ble lagt vekt på de subjektive og opplevelsesmessige aspektene av stedsbegrepet, med det nye begrepet «sense of place». Med dette ville de ta avstand fra den positivistiske geografien, som med sin romlige analyse hadde hovedfokus på begrepet «space». På denne måten ble det menneskelige aspektet av sted ekskludert, og derfor vokste det frem en økende interesse for å teoretisere rundt stedsbegrepet på andre måter på 1970- og 80-tallet. I 1987 slo Agnew fast at man hadde tre komplementære dimensjoner av sted: sted som lokalisering, sense of place og locale (Berg & Dale, 2004).

Lokalisering (eng: location) blir først og fremst forbundet med økonomisk geografi, og spesielt lokaliseringsteorier. Denne forståelsen legger vekt på sted som bakgrunnsramme, altså de ytre, objektive, fysiske og materielle betingelsene som det sosiale og økonomiske liv foregår innenfor rammen av. Her etterstreber man en mest mulig objektiv beskrivelse av sted for å for eksempel finne ut av hvilket område som er mest attraktivt for å etablere en bestemt virksomhet. «Sense of place» vektlegger det subjektive fenomenet, og kan knyttes opp mot et menneskelig behov å føle tilknytning til et sted som gir en følelse av trygghet, og som dermed er veldig viktig for å forme vår egen identitet. Så i stedet for å betrakte sted som en fysisk bakgrunnsramme som lokalisering, ville man avdekke hvordan ulike individer og grupper tolker og knytter seg til de områdene hvor de lever sine liv. Det siste begrepet «Locale» oppsto på slutten av 1980-tallet og er hentet fra struktureringsteorien til sosiologen Anthony Giddens. Her la han vekt på

at sted må forstås som en slags møteplass eller node hvor forskjellige individers hverdagsaktiviteter krysser hverandre i tid og rom, for eksempel en butikk eller skole (Berg & Dale, 2004).

Stedsbegrepet kan i litteraturen identifiseres som tre hovedforståelser ut ifra hvilken holdning man har, en objektiv/materiell («location»), en subjektiv/eksistensiell («sense of place») eller en intersubjektiv/kontekstuell («locale») holdning. Disse tre forståelsene av sted må imidlertid ses i sammenheng med hverandre, og som viktige deler for å forstå helheten av begrepet (Berg & Dale, 2004).

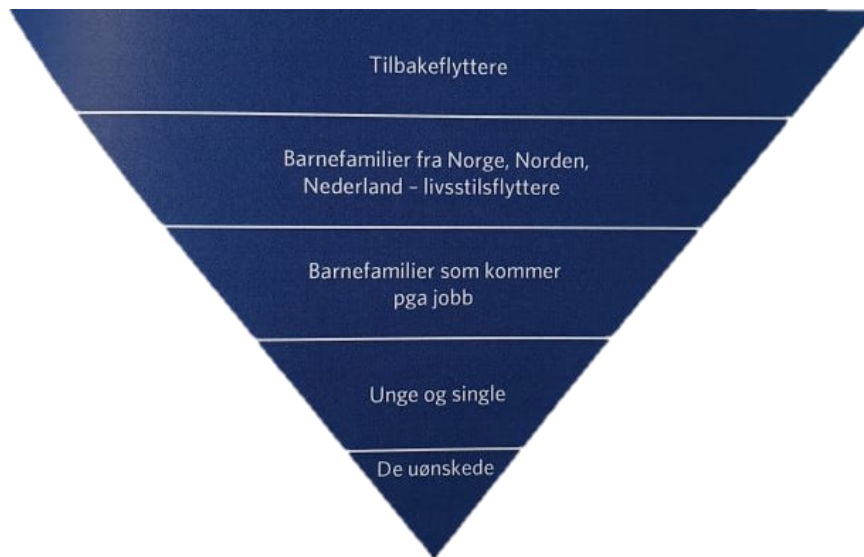
1.4 Forskning på feltet

Fjær (2000) gjorde en spørreundersøkelse i 2000 i forbindelse med 25 års jubileet til Geografisk institutt i Trondheim. Han ville finne ut hva hovedfagsgeografer gjør, og hvor det er blitt av de. Det han fant ut var at det var en spesielt høy andel geografer som var blitt konsulenter og planleggere av de som ble uteksaminert i 1991-1995, nesten 50%. Dette er en vid stillingsbetegnelse som dekket et stort spekter av jobber: økonomi, administrasjon, arealplanlegger, GIS, statistikk og regionalutvikler, bare for å nevne noen. Han kom frem til at konsulent/planlegging hadde blitt hovedfagsgeografiens viktigste arbeid. I 2000 var det 40% som jobbet innenfor denne kategorien, mot 29% i 1990. Ikke alle tema i hovedoppgaven hadde vært like relevant for verken den første jobben man fikk eller den man har. Omtrent 35% svarte at tema i hovedoppgaven var uten betydning for både første og nåværende jobb, mens omtrent 40% svarte at det hadde vært svært viktig eller viktig. Om ikke temaet i hovedoppgaven direkte førte til den nåværende jobben, vurdertes nytten av geografiutdannelsen som høy i jobbsammenheng. Hele 82% mente at geografiutdannelsen var nyttig eller svært nyttig i den jobben man har. Også de som svarte mindre nyttig trekket frem positive sider. Fjær fant også ut at den romlige spredningen av hovedfagsgeografer fra Trondheim var god, og at det fantes geografer i de fleste regioner i Norge (Fjær, 2000).

Sandvold (2015) skrev en masteroppgave om hvorfor det er så stor andel av lektorer med master i geografi som ikke arbeider i skolen etter endt studieløp. Hun fant ut at respondentene søkte bredt da det gikk mot slutten av studieforløpet, og at det ofte er tilfeldigheter som har ført til andre type jobber. Når muligheten for en relevant jobb dukket opp, sa informantene ofte ja til den jobben, selv om det ikke var en jobb i skolen.

Grimsrud og Aure (2013) gjennomførte et forskningsprosjekt, hvor de så på tilflytningsarbeid i distriktskommuner. De baserte seg på en landsomfattende spørreundersøkelse til

kommuneansatte som har jobbet med tilflytningsarbeid, i tillegg til fem caser. Da fant de ut det de kaller for tilflytterhierarkiet (figur 1.1). Denne rangeringen er gjort ved hjelp av analyser av hvem som er målgrupper, hva de tilbyr og hvordan de har solgt seg inn hos potensielle tilflyttere (Grimsrud & Aure, 2013; Grimsrud & Båtevik, 2016).

Figur 1.1 Tilflytterhierarkiet. Etter Grimsrud og Aure 2013 (Grimsrud & Båtevik 2016).

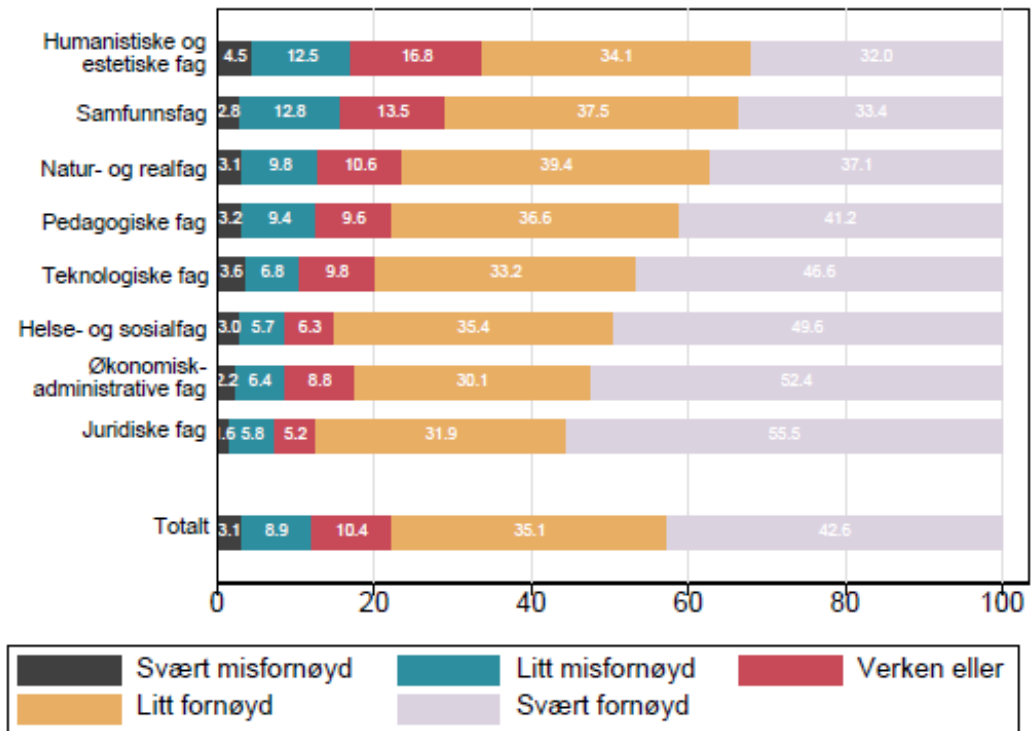
På toppen troner tilbakeflyttere, som da er den mest attraktive målgruppen. Tilbakeflyttere ses på som en gruppe unge voksne som kun er midlertidig borte i forbindelse med for eksempel utdanning og begynnelsen på arbeidslivet, men som innerst inne vil flytte tilbake til oppvekststedet for å slå seg ned med familie. De legger lite vekt på om du er i et forhold eller ikke, og om du er arbeidsledig eller ikke, men du bør aller helst være ung. Mange lokalsamfunn vil tiltrekke seg unge med høy utdanning og har derfor begynt med traineeordninger hvor det stilles høye krav til utdanning. Det som kommer frem er at tilbakeflytterne ofte trumfer de formelle kravene, fordi arbeidsgiverne føler det er en større sjanse for at tilbakeflytterne blir værende. Det viser seg at dette ikke nødvendigvis var sannheten, for etter et par år var det flere av de uten tilknytning til stedet som hadde blitt værende i regionen enn tilbakeflytterne. Dette kom av at det var flere nykommere som hadde fått tilbud om fast jobb i bedriften etterpå, noe som kan ha en sammenheng med at de ble rekruttert på grunn av en kompetanse som bedriftene ikke kunne finne blant tilbakeflytterne (Grimsrud & Båtevik, 2016). En annen gruppe som er svært relevant for denne studien er unge par og de unge single. Dette er grupper som flytter til stedet, ikke nødvendigvis fordi de synes det er så fint der, men for de har fått seg en attraktiv jobb der. Tilflytningsapparatet jobber svært lite med denne gruppen fordi de ser på den som

midlertidige og ikke verd å satse på, for de kommer til å flytte igjen med en gang de får seg en annen jobb (Grimsrud & Båtevik, 2016).

I 2020 ble *Utredning om konsekvenser av demografiutfordringer i distriktene* publisert i regi av regjeringen (NOU, 2020:15). De fant ut at desentralisert og fleksibel utdanning gjør at det er fullt mulig å ta utdanning og kombinere den med et etablert familieliv. På denne måte bidrar desentraliserte utdanningstilbud med høy grad av lokal rekruttering til det lokale arbeidsmarkedet. Man kan derfor argumentere for at det å styrke desentralisert utdanning kan være viktig for å sikre rekruttering til distriktene. Resultatet av hvordan utdanning og utdanningsinstitusjoner virker på sentraliseringen av befolkningen, er at de større arbeidsmarkedsregionene har et større, bredere og mer variert arbeidsmarked for personer med høyere utdanning. Det er også i liten grad aktuelle kompetansesarbeidsplasser i distriktene for en del av de med høyere utdanning. En av grunnene til at det er vanskelig å rekruttere personell med høyere utdanning til distriktene er at utdanningsinstitusjonene ligger i byene. I og med at studenter gjerne får jobb i samme region som der utdanningsinstitusjonen ligger, blir de værende i byene. Dette gjør at distriktene i mindre grad får tilgjengelig arbeidskraft. Derfor er desentralisert utdanning en av de foreslåtte løsningene på denne utfordringen. Historisk sett har det også vært få i distriktsområdene som tok høyere utdanning. Derfor ble disse områdene avhengig av å rekruttere arbeidskraft som var oppvokst andre steder i landet.

Rapporten til NIFU (Nesje et al., 2020) viser at arbeidsledigheten er lavere for de nyutdannede i 2019-kullet enn det var for 2017-kullet med unntak av personer utdannet innen natur- og realfag, som fortsatt hadde en vesentlig høyere arbeidsledighet enn nyutdannede i andre fagfelt. I tillegg opplever relativt mange at de har relevant arbeid, men for kandidater innen samfunnsfag, natur- og realfag og teknologiske fag var andelen som følte de hadde irrelevant arbeid høyere i 2015 og 2017 enn i 2019 som følge av økonomisk nedgangstider i 2015 og 2017.

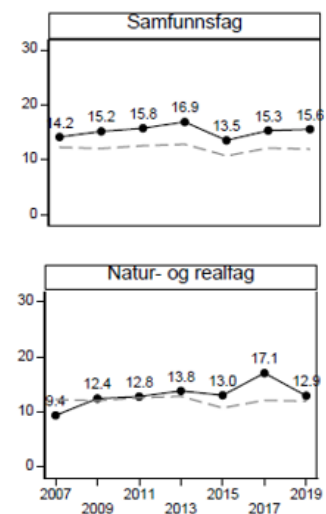
Det kom en ny rapport, hvor spørreundersøkelsen ble gjort på høsten 2020 (Skjelbred & Ulvestad, 2021) og den viste at det var vanskeligere for nyutdannede å komme inn på arbeidsmarkedet under koronapandemien. Ledigheten blant nyutdannede med høyere utdanning har svinget på samme måte som i befolkningen ellers, men ledigheten blant nyutdannede er mer følsom for konjunkturrendringer og har derfor historisk sett hatt sterkere svingninger. Høsten 2020 hadde arbeidsledigheten blant nyutdannede økt 1.7% fra 2019. Økningen i ledighet har vært klart størst for nyutdannede med mastere fra humanistiske og estetiske fag, og samfunnsvitenskapelige fag.

Figur 1.2 Svarfordeling på hvor fornøyd er du med studiets relevans for arbeidslivet. Fra undersøkelsen til NIFU (Nesje et al., 2020)

Undersøkelsen fra 2019 (Nesje et al., 2020) målte også hvor fornøyd kandidatene var med studiets relevans for arbeidslivet. Figur 1.2 viser svarfordelingen for de ulike fagfeltene. Geografi, som er både et samfunnsfag og et naturfag, har en høyere andel enn gjennomsnittet som er misfornøyd (litt eller svært), men over to tredjedeler er fornøyd (litt eller svært).

Figur 1.3 viser utviklingen and andelen som er misfornøyd fra 2007-2019 for fagfeltene samfunnsfag, og natur- og realfag. Den stiplede linjen er utviklingen for alle utdanninger under ett. Totalt er det liten endring i tallene i perioden, men natur- og realfag fikk en oppgang i andelen misfornøyd i 2017.

Figur 1.3 Andelen som er misfornøyd (litt eller svært) med utdanningens relevans, prosentvis per fagfelt - gjennomsnitt i stiplet grå. Fra undersøkelsen til NIFU (Nesje et al., 2020)

1.5 Oppgavens oppbygning

Oppgaven er delt inn i fem hovedkapitler med tilhørende underkapitler. Etter innledningskapitlet følger teorikapitlet som omhandler oppgavens rammeverk. I kapittel tre presenteres forskningsmetodikken som ligger til grunn for innsamling av data. Her vil jeg beskrive prosessen fra forarbeid til ferdig oppgave, samt drøfte etiske spørsmål knyttet til kvantitativ og kvalitativ metode. I kapittel fire presenterer jeg mine empiriske funn og drøfter disse i lys av perspektivene som løftes frem i kapittel to. Siste kapittel, kapittel fem, består av konklusjon, samt drøfting rundt videre forskning og mine ettertanker.

2 Teori

I dette kapittelet vil oppgavens rammeverk bli presentert. Dette grunnlaget vil bli brukt videre for å bygge opp under diskusjonen i kapittel fire. Det første delkapittelet handler om arbeidsmarked og hvilken påvirkning det har på valg av første jobb. Deretter blir ruralitet og urbanitet tatt opp, hvor det blir sett nærmere på Distrikts-Norges tilflytningsarbeid, og hva som er viktig for individer når det kommer til valget mellom by og bygd. Til slutt blir det sett nærmere på faktorer som påvirker valg av bosted, som hvilken livsfase man er i, sosial tilhørighet, stedstilhørighet, og natur- og kulturtilbudene stedet har å by på.

2.1 Arbeidsmarked

Et tema som ofte dukker opp når det er snakk om flytting er betydningen av arbeidsplasser. Det kan fort skapes et inntrykk av at tilgangen på arbeid er alene om å styre flyttestrømmen. Det er slik at ofte er jobbspørsmålet det som utløser en flytting, men behovet for arbeid virker alltid i samspill med andre faktorer. Hvis det er flere valgmuligheter som finnes på arbeidsmarkedet, og hvis det er flere steder det er mulig å få seg relevant arbeid, blir det lagt mindre vekt på arbeid når bosted skal velges. Hvis man også har en mulighet for å pendle påvirker dette også valget (Grimsrud & Sørli, 2004). Etterspørsel etter arbeidskraft og endringer i arbeidstilbud er to faktorer for migrasjon, og sysselsetting har en stor betydning i migrasjonsbeslutninger for de fleste migranter i arbeidslivet. Folk er mer villige til langdistanssemigrasjon i tider med økonomisk vekst hvor det er økende etterspørsel etter arbeidskraft, enn når det er reduksjon av stillinger og økonomisk nedgangstider. Da er det migrasjon under gjennomsnittet (Green, 2018). Som nevnt i kapittel 1.4, gjorde NIFU (Skjelbred & Ulvestad, 2021) en undersøkelse på høsten 2020 som viste at det var vanskeligere for nyutdannede å komme inn på arbeidsmarkedet under koronapandemien. Dette er viktig å ta hensyn til i denne oppgaven da flere kan ha blitt ferdig med utdanningen i løpet av pandemien, eller ikke fått seg jobb før pandemien kom.

Økt mobilitet, endringer i flyttebalansen og det moderne kunnskapsbaserte arbeidslivet har medført store endringer for små, rurale lokalsamfunn i Norge. Arbeidsplasser på bosted blir derfor ikke like viktig som før, fordi folk har gode, fungerende arbeidsmarkeder innenfor en rimelig pendleavstand. Pendling er langt mer effektiv og smidig enn kun for få år siden, i tillegg til at ny og moderne kommunikasjonsteknologi delvis opphever behovet for tilstedeværelse i noen arbeidsfunksjoner. Derfor kan folk fint bo på ett sted og jobbe et annet, uten at det koster for mye tid eller penger (Lysgård & Cruickshank, 2016).

Å utvikle sin karriere er avgjørende hvis man vil ha et typisk middelklasseliv. For langsiktig suksess i en slik karriere kraves det engasjement, planlegging og fleksibilitet. For å utvikle en vellykket arbeidskarriere inkluderer vanligvis vilje til å engasjere seg i boligмиграsjon. Det å flytte for en ny jobb eller en annen mulighet betyr at man lettere kan klatre opp den sosiale stigen. Mobilitet i økende grad blir sett på som et sosialt gode, mens immobilitet blir stadig mer assosiert med nederlag, fiasko og av å bli etterlatt (Barcus et al., 2017).

Spiralisme er et konsept som kobler boligмиграsjon til utvikling av karriere, spesielt til stigende sosial mobilitet eller positiv endring i sosial status eller posisjon. Mest forbundet med ledelse og profesjonelle fraksjoner i middelklassen (sammenlignet med mindre mobile småbedriftseiere og andre selvstendig næringsdrivende), er spiralisme praksisen med hyppig flytting for å utvikle karrieren. Faktisk blir det ofte forventet at for å få en slik karriere må man flytte, særlig i de første årene. Hver migrasjon bør enten direkte eller indirekte føre til økonomisk forbedring og potensiell markedsføring på arbeidsplassen. En spiralistisk migrasjonskultur initieres ofte ved å flytte bort for å studere på universitet, muligens i utlandet. Spiralisme innebærer organisatoriske strategier for å oppnå sosial mobilitet oppover gjennom kampanjer innenfor arbeidsgiveres indre arbeidsmarked, mens yrkesstrategier innebærer å bevege seg oppover i et yrke, ofte ved å bytte arbeidsgivere. Entreprenørskapsstrategier innebærer å bli selvstendig næringsdrivende eller arbeidsgiver, og er derimot ofte forankret i ikke-migrasjon (Barcus et al., 2017).

2.1.1 Bedragersyndromet

En studie publisert i *Studies in Higher Education* (Vaughn et al., 2020) undersøkte fenomenet bedragersyndromet (eng: imposter syndrome) blant kvinner i academia hvor de fant ut at en stor majoritet av kvinner i academia følte at de ikke hørte hjemme i jobbene sine, som om de var «bedragerer» som kan bli avslørt som falske når som helst (Vaughn et al., 2020). Bedragersyndromet innebærer at en person tviler på sine egne evner og presentasjoner, og de har en vedvarende frykt for å bli avslørt som en bedrager. Vanligvis vil de med dette syndromet tro at deres presentasjoner skyldes flaks, og at de har overbevist andre om at de er mer intelligente enn de egentlig er. Det er anslått at 70 prosent av alle personer vil oppleve tegn eller symptomer på bedragersyndromet minst en gang i livet, og dette oppstår ofte i forbindelse med at folk starter i en ny jobb. I senere tid har forskning funnet ut at menn blir like mye påvirket av dette syndromet som kvinner (Svarstad, 2019).

2.2 Ruralitet og urbanitet

Bygda og byen kan bli sett på med forskjellige syn, og det er derfor viktig å få en forståelse av de to dominerende settene av bilder av bygda og byen som Berg og Lysgård (2004) har identifisert (tabell 1). I den første raden blir bygda fremstilt svært tradisjonell, med få varer og tjenestetilbud, kjedelig og med mye likheter, mens byen blir fremstilt moderne med et bredt tilbud av varer og tjenester, spennende, og med et stort mangfold. Det er ofte et slikt bilde media tyr til når de skal forklare flytting fra bygd til by.

Den andre raden har en annerledes fremstilling. Bygda blir fremstilt som idyll og byen som noe fælt. Bygda har det rent, det er ro og trygt, det er grønne landskap hvor man kan drive med aktiviteter som fiske og jakt, mens byen blir omtalt som bråkete, fult av forurensning, farlig og lite sosial, og når man har fri gjør man usunne aktiviteter som gå på pub og restaurant (Berg & Lysgård, 2004).

Tabell 1: To dominerende forestillinger om bygda og byen (Berg & Lysgård, 2009)

Bygda	Byen
Den tradisjonelle bygda	Den moderne byen
<i>Smalt vare- og tjenestetilbud</i>	<i>Bredt vare- og tjenestetilbud</i>
<i>Kjedelig</i>	<i>Spennende</i>
<i>Likhet</i>	<i>Mangfold</i>
<i>Sosial kontroll</i>	<i>Stor takhøyde</i>
Den idylliske bygda	Den fæle byen
<i>Ro</i>	<i>Bråk</i>
<i>Rent</i>	<i>Skittent</i>
<i>Trygt</i>	<i>Farlig</i>
<i>Sosial omsorg</i>	<i>Sosial isolasjon</i>
<i>Pent, grønt</i>	<i>Stygt, grått</i>
<i>Sunt liv</i>	<i>Usunt liv</i>

2.2.1 Distrikts-Norge

2.2.2 Tilflytningsarbeid til Distrikts-Norge

Som nevnt innledningsvis har Distrikts-Norge i flere tiår prøvd å få folk til å flytte til distriktene for å få befolkningsvekst, og de har jobbet systematisk for å få tilflyttere. Som regel er tilflytningsarbeidet initiert og drevet av en kommune eller en gruppe kommuner i en region, men det er også eksempler på privat initiativ. Dette arbeidet kan inkludere

tilflytningskampanjer, rekrutteringsmesser, omvisningsturer, facebooksider og videoer, men også praktisk hjelp til å finne jobber, bolig og barnehageplass. Grimsrud og Båtevik (2016) fant ut det de kalte for tilflytterhierarkiet (figur 1.1) som viser hvem som er den mest attraktive målgruppen for tilflytningsarbeidet. Her var det tilbakeflyttere som tronet på toppen, men barnefamilier som kommer på grunn av jobb også var sterkt verdsatt. Ved å fremheve det unike ved stedet, og å synliggjøre det som skiller stedet fysisk, kulturelt og historisk fra andre steder gjør at man bygger stedet opp som en merkevare. Det å bli synlig for andre er et mål i seg selv (Villa, 2012). Hensikten er både å styrke den felles identiteten til menneskene som allerede er der, og i tillegg få andre til å legge merket til plassen (Grimsrud & Båtevik, 2016).

2.2.3 By og tettbebygde strøk

Unge som velger allmennfaglige studieretninger flytter i større grad vekk fra oppvekststedet, og dette gjør at det er vanlig å si at ønsket om høyere utdanning representerer hovedårsaken til distriktsungdommers utflytting. Stedsfortellingene til unge som vil flytte handler fremfor alt om ulike former for begrensninger. Oppvekststedene tilbyr ikke utdanningen og jobbene de vil ha, og unge mener det er umulig å skille seg fra massen i distriktene. Byen fremstår derfor som frihetens og mangfoldets rom, mens oppvekststedet representerer begrensninger. Unge vil prøve noe nytt, og de vil til steder som representerer friere rammer, mer anonymitet og litt åpnere rom i hverdagen. I tillegg beskrives oppvekststedet som kjedelig og ensformig, men andre bosteder er langt mer lokkende (Fosso, 2004).

Det er en sterk sentraliseringstrend i Norge, men også globalt. En stadig større andel av befolkningen bosetter seg i byer og tettbebygde strøk. Dette er det flere grunner til, blant annet økonomiske forhold, preferanser, og jobbmuligheter med høyere lønn. En annen årsak til at folk flytter til byene er stedets attraktivitet (tabell 1, i kapittel 2.2) med blant annet et stort kulturtilbud, gode shoppings-muligheter og mange restauranter. Når byene vokser kan tjenestene utvides, og på den måten får man en positiv effekt av befolkningsvekst på byens attraktivitet (Leknes, 2016). I noen tilfeller vil det som er positivt og negativt med byer og tettbebygde strøk bli vurdert forskjellig av forskjellige individer (Langørgen, 2007). Sosialt nettverk påvirker også sentraliseringen. Dette kan være for eksempel at jo flere som flytter til byen, jo flere følger etter for å bo i nærheten av venner og familie. Et annet eksempel kan være tette sosiale nettverk («alle kjenner alle»), som kan være en positiv attributt ved landsbygda, mens for andre kan dette være negativt (Langørgen, 2007; Leknes, 2016). Generelt sett er det vanskelig å skille motivene relatert til produktivitet, stedsattraktivitet og sosiale preferanser fra hverandre (Leknes, 2016).

2.3 Valg av bosted

Med bakgrunn i problemstillingen, presenterer dette delkapitlet ulike elementer som påvirker valg av bosted. Først tar det for seg livsfase, og hvilken betydning dette har for flytting, så hvilken påvirkning sosial tilhørighet har på et bosted, deretter stedstilhørighet, før delkapitlet avslutter med hvordan naturen og kulturen på stedet kan påvirke valget.

2.3.1 Livsfase

Alder er en viktig faktor når det kommer til migrasjon, gitt at sentrale migrasjonshendelser har en tendens til å forekomme gradvis gjennom livets kurs. Dette kan være for eksempel flytting for å ta høyere utdanning, første jobb, familiedannelse, fødsel, pensjon og helse, og frigjøring av egenkapital. Muligheter for å migrere, og årsaker til migrasjon, varierer over livsløpet (Green, 2018). Nøkkelfunksjonen i migrasjonens aldersprofil, fremhevet i migrasjonslitteraturen, er at migrasjonsfrekvensen er høyest for unge voksne, hvorav en betydelig andel er studenter eller ferdigutdannet, og derfor knyttet til deres utdanning og første jobb (Tyrrell & Kraftl, 2015). Trangen til å flytte avtar deretter med alderen når enkeltpersoner får flere «forpliktelser» som barn eller en partner med jobb. Dette har en tendens til å gjøre migrasjonsbeslutninger mer komplekse og kostbare (Green, 2018).

Som nevnt innledningsvis (kapittel 1.1) viser Florida (2008) til de tre store stadiene i livet hvor det er stor sannsynlighet for at man flytter: Når man uteksamineres fra universitetet, når man får unger, og når ungene flytter hjemmefra. I dag, på hvert av disse livsstadiene, har flere og flere evnen og midlene til å vurdere et bredere spekter av alternativer for hvor man skal bo. Nyutdannede vurderer, utforsker og flytter til steder over hele landet og over hele verden. Friheten til bo hvor enn man vil, uavhengig av hav og grenser, gjenspeiler et relativt nylig fenomen. Før slutten av det tjuende århundre bodde de fleste ganske nær hjemmet. Det vil ikke si at unge mennesker ikke flyttet for å dra på universitet og høyskoler, men selv om de tok utdannelsen sin langt borte hadde de en tendens til å komme hjem etter endt utdanning. De som flyttet vekk, bosatte seg vanligvis på ett sted og ble værende der. Noe av denne endringen kan forklares med at man ikke i like stor grad gifter seg unge. På 1950- og 1960- tallet giftet man seg unge og flyttet tradisjonelt fra foreldrenes hjem til sitt eget nye sted, hvor mange bodde resten av livet. Nå til dags gifter stadig færre seg unge, og utsetter ekteskap til slutten av tju- eller trettiårene, og noen velger å ikke gifte seg i det hele tatt. Resultatet av dette er at man er ugift i en mye lengre periode, som fører til ekstra fleksibilitet. Av de demografiske gruppene er det unge mennesker som er mest sannsynlig til å flytte. Denne samsynligheten toppes i en alder av tjuetvå år og deretter går den kraftig ned til fylte førtifem (Florida, 2008).

2.3.2 Sosial tilhørighet

I boken Lokalsamfunn (Villa & Haugen, 2016) fortelles det at mye av forskningen på stedstilknytning handler om sosiale relasjoner, og i den sammenheng makt, forhandlinger, inkludering og ekskludering. Det betyr at det handler om hvordan sosiale ulikheter kan bli sett i forhold til sted, og hvordan det kan få både positive og negative konsekvenser for sosiale relasjoner og stedstilknytning.

Mye av forskningen om sosiale relasjoner handler om hvordan sosial ulikhet er relatert til sted, og hvordan det får konsekvenser for sosiale relasjoner og stedstilknytning. Hvem og hva som hører hjemme er dynamisk, og personer eller grupper, næringsaktivitet, kulturarrangement og lignende som ikke før har blitt sett på som hjemmehørende, kan bli omfavnet etter hvert (Berg, 2016).

Betydningen av sosiale relasjoner for stedstilknytning er svært tydelig i forbindelse med flytting og bostedsvalg, og derfor viktig for hvordan innflyttere knytter seg til og erfarer sine nye bosteder. I et intervju gjennomført av Berg (2007) kom det frem at ei som hadde følt seg godt tatt imot og velkommen på det nye bostedet sitt, ble fort utestengt og ekskludert fra lokalsamfunnet når det oppsto konflikter mellom henne og ei som var oppvokst på stedet. Hun vurderte derfor å flytte. Dette er et godt eksempel på hvor mye inkludering og ekskludering fra lokalsamfunnet kan ha å si for trivselen til innflytterne (Berg, 2007, 2016).

Familie, venner og til og med bekjente kobler folk til sted på mange måter. For det første gir de følelsesmessig støtte og sosial interaksjon daglig. For det andre kan det gi stedsspesifikke fordeler hvis man for eksempel er arbeidsledig, alt fra uformelle arbeidsmuligheter til annen økonomisk støtte, slik som barneomsorg, matlevering og vedlikehold av bosted. Lokale bånd virker spesielt viktig for de med lave ferdigheter og kvalifikasjoner. I en verden hvor arbeidssituasjoner blir stadig mer fleksible kan bare det å være på stedet gjør at du blir en potensiell arbeidstaker om det trengs (Barcus et al., 2017). Behovet for tilhørighet innebærer at man trenger å føle en tilknytning eller likhet med andre, og dette kan skapes gjennom gode relasjoner til kollegaer (Ryan & Deci, 2000).

2.3.3 Stedstilhørighet

Minner kan gjøre at man føler en stedstilhørighet og stedstilknytning. Minner kan ofte bli undervurdert når det kommer til stedsteori, men identitet knyttet til sted er alltid skapt og gjenskapt i et komplekst samspill mellom minner fra fortiden, og elementer og hendelser fra nåtiden (Berg, 2016).

I analysen av Place and Happiness-undersøkelsen (Florida, 2008) oppdaget de at det vi verdsetter av samfunnene vi lever i er bemerkelsesverdig like, enten vi bor i en by, en forstad eller på et landlig område. Individider som bor i byer og på landsbygda opplever sitt lokalsamfunn forskjellig, men at de psykologiske mekanismene som påvirker stedets lykke er stort sett de samme. Dette er det tre grunner for:

1. Stedet er en viktig kilde til spenning og kreativ stimulering, en viktig del av vårt psykologiske velvære.
2. Følelse av selvtillit og selvbildet. Generelt sett, har mennesker hentet lykke fra å være seg selv, fra å kultivere deres individualitet. Med dagens mobile samfunn er vi ikke bundet til identiteten til stedet du er oppvokst eller skikkene til familien eller religion.
3. Sted gir oss noe vi kan tilhøre, og gir en følelse av stolthet og tilhørighet. Sted tilbyr oss egenskaper ved å definere oss selv, og et fysisk og figurativt rom der vi kan leve. For noen av oss ligger dette i lokale idrettslag; andre er energiske av et fantastisk naturmiljø; for noen er det naboene.

Stedsidentitet kan brukes både om steders egenart, særpreg og karaktertrekk ('identity of place') og om menneskers følelser for og tilhørighet til et sted ('identity with place'). Stedsfølelse kan bli knyttet til positive emosjoner, og den individuelle stedsfølelsen kan være en stor del av identiteten til individer. Et sted kan også bli opplevd svært ulikt av ulike individer, alt fra positive, negative eller likegyldige følelser kan komme frem (Ruud, 2015; Vestby, 2015).

2.3.3.1 Studiested

Det er underveis i studiet, eller kort tid etter fullført studie, at man ofte avgjør hvilket arbeidsmarked man ender opp i. Hvis det er et studiested i nærheten til arbeidsmarkedet vil det ende opp flere personer med høyere utdanning der enn antall studenter fra det samme arbeidsmarkedsområdet skulle tilsi, spesielt hvis det er et stort studiested. Disse stedene tiltrekker seg nemlig også studenter fra andre regioner, i tillegg til at en relativt stor andel av de som studerer der, blir værende i regionen etter endte studier (NOU, 2020:15).

De som har valgt å studere i samme region som de er vokst opp i, velger ofte å bli værende i egen region etter fullført utdanning. Dette angår både de som har studert på en fast plass, men også de som har hatt en desentralisert og fleksibel utdanning. Når man velger å studere i samme region som man har vokst opp i, tyder dette på et ønske om å bli værende på hjemstedet etter utdanningen også (NOU, 2020:15).

2.3.3.2 Hjemsted

Siden slutten av det tjuende århundre har det å flytte ut hjemmefra generelt blitt en mer gradvis og reversibel prosess (Sørensen & Nielsen, 2020). En artikkel fra Sage, Evandrou & Falkingham (2013) fant ut at av de som var uteksaminert fra University of Southampton mellom 2001 og 2007 tok ca. halvparten av respondentene å flyttet hjem igjen i løpet av en 5-års periode etter ferdig studie. Dette var blant annet fordi respondentene ikke fikk jobb, hadde ikke råd til å bo for seg selv, de hadde pengeproblemer, og de startet familier de ikke hadde råd til å forsørge (Sage et al., 2013). Den første flytningen hjemmefra er ofte å bosette seg med andre unge mennesker, og mange unge flytter hjem etter en tid, bare for å flytte ut igjen senere som en del av en dynamisk og iterativ bevegelse mot å endelig flytte hjemmefra. Et bredt spekter av sosiale og kulturelle endringer på slutten av det 20. århundre og begynnelsen av det tjuenførste århundre, har forårsaket disse endringene i unges flyttemønstre. Et økende antall unge tar høyere utdanning og kostnadene for å etablere seg i egen bolig har økt sammen med boligprisene, og tvinger mange unge gjennom en serie midlertidige boligløsninger før de klarer å etablere seg med en familie, barn osv. (Sørensen & Nielsen, 2020).

Sage, Evandrou og Falkingham (2014, referert til i Tyrell & Kraftl, 2015) fant ut at sosialt mobile unge voksne etter universitetet migrerte innenfor regionen, som omfatter både trinnvis migrasjon og komplekse migrasjonsveier. Migrasjonen til unge voksne som migrerte tilbake til familiehjemmet etter universitetet, ble assosiert med sosial mobilitet. Funnene deres viser at retur til foreldrehjemmet var vanlig for de unge, og ga betydelig støtte (økonomisk, med et hjem og følelsesmessig støtte) fra foreldrene. Deres funn antyder behovet for mer forskning om rollen med foreldrestøtte hos unge voksne og migrasjon i midten av livet i Storbritannia. Dermed er

en preferanse for selvstendig bosituasjon (og tilknyttende migrasjon) for unge voksne mindre oppnåelig nå for tiden (Tyrrell & Kraftl, 2015).

2.3.4 Natur og kultur

Hvor man velger å bosette seg kan avhenge av naturen og kulturen stedet har å by på. Det trenger ikke være et spesifikt sted, men heller om stedet har den naturen man trenger på et bosted, eller om man har tilgang til de kulturelle mulighetene man føler et behov for. Dette delkapitlet ser nærmere på hvilken påvirkning naturen og kulturen kan ha for valg av bosted.

2.3.4.1 Natur

Naturen kan også representere en dimensjon av stedstilknytning. Den kan ha stor betydning når det kommer til valg av sted for å bosette seg. Ved å se på viktigheten av natur kan det få oss til å forstå sted, identitet og tilhørighet på en ny måte, en mer-enn-menneskelig tilnærming (Berg, 2016). Man har også naturbasert tilhørighet som handler om følelsene rundt bestemte plasser, men også følelsene for en bestemt type landskap og natur. Man knytter minner rundt spesifikke steder og landskap, og utvikler tilhørigheten over tid. På denne måten knytter man stedets identitet opp mot sin egen (Ruud, 2015; Vestby, 2015).

Williams (1983), referert av Ginn og Demeritt (2009), avgrenset tre hovedforståelser av naturbegrepet:

1. Intrinsic nature/iboende natur: De essensielle egenskapene til en ting, for eksempel talemåten ved å si at det ligger i sakens natur
2. External nature: Den materielle verden, naturmiljøet, som ikke er skapt av mennesker
3. Universal nature: Naturkreftene som kontrollerer verden, naturlovene.

Her kan man se et skille mellom studier av natur som objekter på den ene siden (naturgeografi), og natur som begrep på den andre (samfunnsgeografi) (Ginn & Demeritt, 2009). Naturgeografer bruker for eksempel naturlover (3) for å utlede hypoteser som kan forklare hvordan is og vann beveger seg på jordas overflate (2), noe som igjen er nødvendig for å kunne forutse naturlige prosesser, og hvordan disse påvirker den menneskelige verden slik den fremstår for oss (1). Rurale områder blir ofte betraktet som mer naturlige og nærmere naturen enn de urbane områdene. Helt fra opplysningstiden har vestlig kultur fremstilt ulikheter mellom ikke-siviliserte og siviliserte mennesker ved hjelp av naturen. Hvor sivilisert man er har blitt målt ut ifra om samfunnet har levd nærme naturen (lite sivilisert), eller om de har fjernet seg fra den og

erstattet naturen med kultur (sivilisert) – altså en kulturdualisme (Antonsen, 2011; Ginn & Demeritt, 2009).

2.3.4.2 Kultur

Folk kan finne lykke på alle mulige steder. Noen kan finne ro i småbylivet, men andre trenger storbyens mas og kjas for å føle seg hjemme. Ifølge Place and Happiness Survey (Florida, 2008), får de som bor i byer tilfredsstillelse fra egenskaper som folk på landsbygda ikke nødvendigvis setter pris på. Mens folk som bor i bygdesamfunn verdsetter ren luft og naturlig skjønnhet i større grad, har de urbane byene en tendens til å sette skoler, jobbmuligheter og sikkerhet høyt. De verdsetter deres evne til å møte nye kollegaer og få seg nye venner; de setter pris på deres tilgang til ulike kulturelle ressurser som for eksempel teater, museer, kunstgallerier, levende musikk og levende uteliv fult med barer, klubber og restauranter.

3 Metode

Dette kapittelet gjør rede for forskningsmetode, og erfaringer som ble gjort i løpet av arbeidet med oppgaven. Beslutninger og fremgangsmåter blir forklart og begrunnet. Jeg vil begynne med å gå inn på kvantitativ og kvalitativ metode, samt semi-strukturert intervju og begrunne hvorfor jeg har valgt disse tilnærmingene. Videre tar jeg for meg forarbeid, hvor jeg ser på utvalg av informanter, utformingen av spørreundersøkelsen og intervjuguiden, informasjonsskrivet, samt gjennomføringen av intervjuene. Deretter gjør jeg rede for etterarbeidet, som inkluderer transkribering, koding og analyse, samt utformingen av forskjellige diagrammer. Så vil jeg se på etikk i metodene hvor jeg går inn på informert samtykke, konfidensialitet og maktforhold. Helt til slutt vil jeg ta for meg metodiske betraktninger.

3.1 Hvorfor kvantitativ metode

FBIB (Forskningsetisk bibliotek) omtaler kvantitative metoder om noe som omfatter formaliserte prinsipper som legger grunnlaget for en stringent forskningsprosess fra problemformuleringer, forskningsdesign, datavalg og dataanalyse til tolkninger og konklusjoner (Kaiser, 2015). Dataen er forankret til konkrete variabler, og bruker standardiserte metoder for innsamlingen av data. Dette kan være for eksempel ved ekspertvurderinger, observasjoner, intervjuer eller formelle testinger. Disse variablene kan uttrykkes i tallverdier, og datamaterialet kan dermed bli beskrevet med tabeller, grafiske figurer eller ved statistiske mål som gjennomsnitt, variasjon og korrelasjon, og analyseres (Kaiser, 2015).

Undersøkelser gir en kvantitativ eller numerisk beskrivelse av trender, holdninger eller meninger til en befolkning ved å studere et utvalg av den befolkningen. Det inkluderer tverrsnitt og langsgående studier ved hjelp av spørreskjema eller strukturerte intervjuer for datainnsamling, gjort med hensikt for å generalisere meningene fra et utvalg av en populasjon (Fowler Jr, 2013).

Jeg valgte å bruke kvantitativ metode i denne oppgaven som en forstudie for å se på hva som var viktig for informantene før jeg gikk dypere inn på temaene med intervju som metode, for å få en forståelse av de individuelle opplevelsene og oppfatningene knyttet til første jobb og bosted. I tillegg har jeg brukt noen av de kvantitative resultatene for å generalisere visse temaer for å deretter diskutere dem opp mot de kvalitative resultatene jeg fikk.

3.2 Hvorfor kvalitativ metode

Samfunnsgeografer i dag studerer ikke bare mennesker og steder, men også det immaterielle og flytende (Winchester & Rofe, 2016). Utvalget av forskningsspørsmål, og kompleksiteten av disse, krever en rekke tilnærminger og metoder. Den kvalitative forskningen er ment til å belyse individuelle erfaringer, menneskelige miljøer og sosiale prosesser (Winchester & Rofe, 2016).

Siden 1980-tallet har det vært en periode med utvikling av de kvalitative metodene, men den har nå nådd en modenhetsfase i samfunnsgeografi (Winchester & Rofe, 2016). I kvalitativ forskning kan man samle informasjon om mennesker, deres atferd og motivasjon gjennom kvalitative metoder som mest sannsynlig vil inkludere intervjuer. I denne oppgaven vil det være hensiktsmessig å bruke en kvalitativ tilnærming i tillegg til den kvantitative for å få mer informasjon fra informantene. Som Winchester og Rofe presenterer i det første kapittelet i *Qualitative Research Methods in Human Geography* (2016) er det to grunnleggende forskningsspørsmål i kvalitativ forskning. Disse gjelder ofte enten individuelle erfaringer eller sosiale strukturer. Denne dualismen er av grunnleggende betydning, selv om det kan være vanskelig å løse det i praksis. Enkeltpersoners erfaringer og atferd kan være like påvirket av deres posisjoner i den sosiale strukturen, som av sine egne personlige egenskaper. Et av de viktige spørsmålene om individuelle erfaringer er hva man kan se som et argument for å bruke en kvalitativ tilnærming til forskningsspørsmålet.

Opplevelser og forståelse av hendelser vil mest sannsynlig bli forstått annerledes av enkeltpersoner. Å gi disse individene en stemme gjør det mulig å presentere forskjellige meninger og synspunkter som ellers kan bli stille eller ekskludert. Ofte blir disse individuelle erfaringer kvalitative forskningsspørsmålene brukt for å heve de undertrykte (Winchester & Rofe, 2016). I dette prosjektet vil individuelle opplevelser av samme prosess vektlegges. Dette legger til rette for at enkeltindivider og deres synspunkter kommer til ordet.

Formålet med denne oppgaven, som nevnt i delkapittel 1.2, er å få innsyn i faktorene som har påvirket valg av første jobb og bosted etter fullført utdanning, og hvordan de har opplevd stedet de flyttet til, samt om de føler en sterk tilknytning til det nye bostedet. Forskningsspørsmålene har blitt delvis formulert og endret underveis i prosjektet, men fokuset var hele tiden på individuelle oppfatninger og opplevelser. For å få en omfattende forståelse av dette temaet var det derfor nødvendig å benytte seg av en kvalitativ tilnærming.

3.2.1 Semi-strukturert intervju

For å få et innblikk i hva de med mastergrad i geografi synes om valget av første jobb og bosted etter fullført utdanning valgte jeg intervju som metode, i tillegg til spørreundersøkelsen. Det er hensiktsmessig å benytte seg av denne tilnærmingen når man ønsker å utforske nyanser i ulike menneskers opplevelser og erfaringer av et fenomen (Tjora, 2021). I et semistrukturert intervju er målet i hovedsak å skape en situasjon for en relativt fri samtale som kretser rundt noen spesifikke temaer som forskeren har bestemt på forhånd. Motsatt av en spørreundersøkelse med lukket spørsmål, er det meningen i et intervju å skape en avslappet stemning hvor informanten kan reflektere over egne erfaringer og meninger knyttet til temaet (Tjora, 2021). I tillegg kan man med et semistrukturert intervju ha fleksibilitet til å stille noen forskjellige spørsmål til informanter med forskjellige forutsetninger, hvis man bruker den samme intervjuguiden for alle informantene (Thagaard, 2009). I denne oppgaven var det hensiktsmessig at emnene og spørsmålene lignet på hverandre slik at jeg kunne se svarene opp mot hverandre. Noen temaer kan være mer relevant for noen enn andre, og det ble derfor hensiktsmessig å ha forskjellige spørsmål forberedt for å få mest mulig ut av de individuelle opplevelsene. I samfunnsforskning forsker man ofte på forhold som er knyttet til informantens subjektivitet, eller informanten som subjekt, og derfor er semistrukturert intervju passende. Her studerer man meninger, holdninger og erfaringer, og er ute etter livsverdenen eller ståstedet til informanten. Som forsker må man fokusere på informantens opplevelser og hvordan informanten reflekterer over dette. Man kan heller ikke kun fokusere på informanten, men hvordan de kan brukes til å forstå sammenhenger ut over informantene som individer (Tjora, 2021).

Det er som sagt viktig å legge til rette for at informanten føler seg komfortabel og trygg, og da kan det være fint å ha intervjuet på et sted hvor dette skjer. Det kan for eksempel være på arbeidsplassen hvis forskningen er knyttet til informantens arbeid, eller i hjemme hvis man skal snakke om personlige historier. Man setter pris på familiære og trygge omgivelser, så sted har en stor betydning for enkelte intervjusituasjoner, slik at informanten får trygghet og komfort (Tjora, 2021). Mine intervjuer ble gjennomført over Zoom på grunn av Covid-19 restriksjoner. Dette betyr at informantene kunne velge selv hvor de ville være under intervjuet. Det er en økende trend i bruk av teknologibaserte intervjuer, og allerede før Covid-19 var antallet intervjuer som ble gjennomført via teknologi økt sammenlignet med tidligere år. Det har blitt forsket mye på telefonintervjuer før, men de fleste relevante studiene ble utført når telefonbaserte intervjuer var mindre vanlige enn i dag, og når brukervennlige videokonferansesystemer som Skype, Teams og Zoom ikke var vanlig (Melchers et al., 2021).

Det er mulig at informantene ikke var svært kjent og komfortabel med programmet Zoom fra før av, noe som kan ha påvirket stressnivået før intervjuet. Mange av deltakerne kommenterte på begynnelsen av intervjuet at de aldri hadde brukt Zoom før, men hadde brukt andre videokonferansesystemer i forbindelse med jobb, så de hadde ikke noen problemer med Zoom. Det var også et par informanter som slet med å komme seg inn på møte, men det tok ikke lang tid før de fikk det til. Dette kan skape et stressmoment som ikke ville oppstått i et intervju hvor vi møttes ansikt til ansikt, og kan i noen grad påvirket intervjuet, spesielt i begynnelsen.

Fordelen ved å gjøre et intervju over et videokonferansesystem i stedet for et telefonintervju, er at forsker og informant ser hverandre under intervjuet. Ved telefonintervju mister man en del av interaksjonselementet ved at man ikke kan se hvordan informanten reagerer på spørsmål, og hvilket kroppsspråk de har. Det positive med telefonintervju er at informanten kan føle seg tryggere fordi man ikke kan se den man blir intervjuet av, og at det er en fysisk avstand mellom forsker og informant (Tjora, 2021). I tre av intervjuene mine hadde ikke informanten et webkamera tilgjengelig, og intervjuet foregikk ved at jeg hadde kamerat på, mens informanten ikke hadde det. Dette ble gjort for å skape en tryggere atmosfære for informantene.

3.3 Forarbeid og gjennomføring

For å få et suksessfullt intervju bør man i forkant ha gjennomført et godt forarbeid. I dette kapitlet er det forarbeid og gjennomføringen som er temaet. Jeg vil gå inn på utvalg og rekruttering av informanter, utforming av spørreundersøkelsen, intervjuguiden og informasjonsskriv, samt gjennomføringen av intervjuene.

3.3.1 Utvalg av informanter

Når det kommer til hvem som skal inkluderes i en studie må dette reflektere hva det er man ønsker å finne svaret på, i tillegg til hvilken metode man skal benytte seg av. I denne oppgaven ble det brukt kvantitativ metode som en forstudie for å se på hva som var viktig for informantene før jeg gikk dypere inn på temaene med kvalitative intervju, for å få en forståelse av de individuelle opplevelsene og oppfatningene knyttet til første jobb og bosted. Ved et semi-strukturert kvalitativt intervju innebærer dette en fleksibilitet hvor informantene kan fortelle om sine erfaringer og historier, men i tillegg kan forskeren sørge for at temaer som er relevante for problemstillingen blir diskutert. Man må derfor definere utvalget som undersøkelsen baserer seg på for å bestemme hvem forskeren skal få informasjonen fra (Dunn, 2016; Thagaard, 2009).

Ved et strategisk utvalg vil informantene ha egenskaper eller kvalifikasjoner som er strategiske i forhold til problemstillingen og teorien som blir benyttet i oppgaven. Det er derfor også viktig

at størrelsen på utvalget reflekterer hva som er hensiktsmessig for utforskingen av problemstillingen. Dette type arbeid er resurs- og tidskrevende, og det må derfor settes begrensninger til størrelsen på utvalget (Thagaard, 2009). Det var 133 personer som hadde fullført masterutdannelsen i geografi fra Institutt for geografi ved NTNU fra våren 2011 til våren 2020, og de dannet populasjonen. Å avgrense utvalget vil gi et mer konsist datamaterialet (Tjora, 2021). For å få kontakt med disse måtte jeg inn på NTNU Open hvor alle masteroppgavene i geografi blir publisert. Her fikk jeg tak i navnene og året oppgaven deres ble publisert slik at jeg kunne lage meg en liste over alle som gikk ut med en master i geografi fra 2011 til 2020. Deretter måtte jeg finne e-postadressen eller telefonnummeret til de mulige respondentene.

Jeg brukte Nettskjema.no fra UiO som plattform for spørreundersøkelsen. Her kan man skrive inn telefonnumrene til de man vil sende en lenke med spørreskjemaet til. Dessverre var det slik at man kunne bruke kun 6 ord på å forklare hva undersøkelsene gikk ut på, i tillegg til lenken. Derfor ble meldingen seende ut slik *Invitasjon til å svare på «Spørreundersøkelse, tidligere geografistudenter NTNU, 3 minutter»* Lenke. Jeg valgte derfor å bruke ordet *spørreundersøkelse* for at informantene forsto hva dette var, deretter *tidligere geografistudenter NTNU* for at informantene skulle forstå hvorfor de fikk denne SMSen, og *3 minutter* for å informere om hvor lang undersøkelsen var.

Spørreskjemaet ble sendt ut 27.01 og det stengte 23.02. Jeg sendte ut en påminnelse til de som ikke hadde svart på undersøkelsen seks dager etter den første invitasjonen ble sendt ut. Den siste respondenten svarte 06.02, altså ti dager etter første invitasjon ble sendt ut. Dette kan vise til at respondentene har fått god tid, og kunne svare på undersøkelsen når det passet dem best.

Undersøkelsen ble sendt til 86 av de 133 tidligere masterstudentene som leverte masteroppgaven sin i 2011-2020, da det var 47 personer jeg ikke fant kontaktinformasjonen til. Av de 86 var det 44 personer som svarte. Det er en oppslutning på ca. 51 %.

En av grunnene til at noen ikke svarte på undersøkelsen kan være på grunn av nettvett. Nettvett.no (2019) skriver på sine sider at svært mye av svindel og virus går gjennom e-post og SMS. Det er derfor viktig å tenke over om man forventer denne e-posten, ser meldingen troverdig ut og ser lenken og vedlegge trygt ut. I tillegg informerer de om at man aldri skal klikke på lenker i en e-post eller SMS for å legge inn personopplysninger på siden man kommer til. Spiller innholdet i meldingen på følelser som tillitt, frykt eller fristelser, samtidig som den prøver å få deg til å gjøre noe, så er dette kjente tegn på svindelforsøk (Nettvett, 2019). En av

grunnene til at folk faktisk svarte på undersøkelsen min var fordi prosjektet var tilknyttet en del av deres identitet. Populasjonen har tatt en mastergrad i geografi og brukt en del år på graden sin, som gjør at de kanskje var glade for å kunne bidra til et prosjekt om dette temaet.

Intervjuinformantene var heller ikke et tilfeldig utvalg, da de selv meldte seg frivillig. Det siste spørsmålet i spørreundersøkelsen var:

Jeg skal også gjennomfører intervjuer som går dypere inn på temaet. Disse vil vare i ca. 30 minutter og vil bli gjennomført digitalt. Er dette noe du kunne tenkt deg å være med på? Skriv i så fall inn e-post-adressen din i svarfeltet, og du vil få en e-post av meg innen få dager.

Dette var en stor suksess og svært mange var villige til å bli med. Under intervjuene var det flere som uttrykte at de var glade for å kunne hjelpe en student med masteroppgaven sin. Det var 26 personer som ønsket å bli intervjuet, men på grunn av ulike utfordringer med tid ble det gjennomført 12 intervjuer over Zoom, og et intervju over e-post. Alles navn vil bli anonymisert i denne oppgaven under fiktive navn: Nora, Oliver, Henrik, Elias, Maja, Noah, Emil, Emma, William, Liam, Lukas, Sofie og Ingrid.

3.3.2 Utforming av spørreundersøkelsen

Ringdal (2018) forklarer at en spørreundersøkelse er en systematisk metode for å samle inn data fra et utvalg personer (virksomhet, organisasjoner) for å gi en statistisk beskrivelse av den populasjonen utvalget er trukket fra. Det finnes forskjellige datainnsamlingsteknikker som kan brukes ved spørreundersøkelse: Personlig intervju, telefonintervju, og spørreskjema for selvutfylling, og det er ofte en kombinasjon av disse datainnsamlingsteknikkene som blir brukt. Dessverre er det slik at datainnsamlingsteknikken kan påvirke resultatet i stor grad. Et eksempel på dette er at et selvutfyllingsskjema kan være mindre utsatt enn et intervju der informantene vrir svarene på følsomme spørsmål i retning av det de oppfatter som sosialt akseptabelt (Ringdal, 2018). Et spørsmål jeg hadde med i spørreundersøkelsen (vedlegg 1) var spørsmål 4.3 *Hvorfor flyttet du til kommunen du bor i nå? På grunn av...* hvor et av alternativene informantene kunne velge var *Fikk ikke jobb i kommunen man ville*. Dette kan være lettere å svare i et selvutfyllingsskjema enn ved et personlig intervju.

Spørreskjemaet besto av både kvantitative og kvalitative spørsmål, i form av lukkede og åpne spørsmål. Med lukkede spørsmål menes spørsmål som har faste svaralternativer, mens med åpne spørsmål kan informanten formulere svarene selv (Ringdal, 2018). Et eksempel på et lukket spørsmål fra spørreundersøkelsen er spørsmål 4.3 *Hvorfor flyttet du til kommunen du*

*bor i nå? På grunn av... hvor informanten fikk forskjellige alternativer hen kunne velge ut fra. Hvis alternativet *Fikk ikke jobb i kommunen man ville* ble valgt, ble neste spørsmål presentert: 4.4 *Hvis du krysset av på «fikk ikke jobb i kommunen man ville», hvorfor valgte du den kommunen du endte opp i?* som var et åpent spørsmål. Her fikk jeg varierende respons, noe jeg kunne ha forbedret ved å formulere spørsmålet mer konkret. Da ville jeg potensielt fått mer utfyllende svar.*

Et annet type format på spørsmålene jeg hadde med var matrisespørsmål hvor spørsmålene inneholdt en påstand som informantene skulle ta stilling til. Da var det en gradvis vurdering av påstander med 5 svarkategorier; 3.3 *På en skala fra 1 til 5, der 1 er helt uenig og 5 er helt enig, hvor enig er du i disse påstandene?*

17 av spørsmålene mine var kvantitative som gjør det lettere å sammenligne svarene med hverandre og det er lettere for informanten å svare på dem. Dette gjør også det lettere å sette opp resultatene i tabeller og figurer (kapittel 4). To av spørsmålene var mer kvalitative hvor noen av informantene valgte å utfylle mer enn andre. Det var heller ikke alle informantene som fikk tilgang til disse spørsmålene, da det kom an på hva de svarte på spørsmålene over, for eksempel slik ved spørsmål 4.3 og 4.4. Spørreundersøkelsen var også delt opp i fem kategorier; bakgrunnsopplysninger, masteroppgaven, første jobb, første bosted og intervju. Det ble ikke stilt like mange spørsmål i hver kategori, siden det var noen temaer som var mer interessante enn andre. Noe annet som er viktig å tenke på når man lager et spørreskjema er rekkefølgen på temaene og spørsmålene. Dette er en avgjørende faktor for å produsere et vellykket spørreskjema (Ringdal, 2018).

3.3.3 Utforming av intervjuguide

Varigheten på intervjuene var ca. 30 minutter, men noen intervjuer varte så lenge som 50 minutter. Jeg la opp til en semistrukturert intervjuguide (vedlegg 2) som skulle brukes til alle intervjuene. Det ble lagt til rette for at jeg kunne stille tilleggsspørsmål underveis i intervjusituasjonen, men også at noen av spørsmålene ble utelatt hvis de ikke var relevante for den spesifikke informanten.

Intervjuguiden besto av tre hovedtemaer som hadde mange likheter med spørreskjemaet, men hvor vi kunne gå dypere inn på temaer: bakgrunn, første jobb, og første bosted. Dette var temaer og spørsmål jeg valgte ut på bakgrunn av svarene fra spørreundersøkelsen. Ved å starte interjuvet med bakgrunnsspørsmål (oppvarmingsspørsmål) skaper man en trygghet hos informanten. Dette er spørsmål som er som regel veldig enkle og som krever lite refleksjon

(Tjora, 2021). Her valgte jeg å informere om oppgaven, hvor det ble en naturlig samtale mellom meg og informanten om geografi og masteroppgaver generelt. Videre gikk jeg over til temaet første jobb hvor spørsmålene lot informanten reflektere mer og snakke om egne erfaringer. Her ville jeg vite hva den første jobben de fikk var, men hovedsakelig om de følte at kompetansen de hadde fra utdanningen var tilstrekkelig og om de følte de hadde valgmuligheter når de valgte sin første jobb. Del tre handlet om første bosted, og dette var den største bolken av intervjuet mitt. Her ville jeg først og fremst vite hvorfor de bosatt seg der de gjorde og hvordan de trivdes på stedet. Til slutt ville jeg spør om informanten hadde noe mer hen ville legge til, og hvor jeg takket for innsatsen og informerte om hva som ville skje videre med forskningsprosjektet.

Dette var min første erfaring ved å utforme og gjennomføre et intervju, og det ble derfor viktig for meg å ha noe konkret å forholde meg til. Derfor satt jeg opp flere spørsmål og tilleggsspørsmål enn muligens nødvendig. Dette var for å gjøre meg tryggere i intervjusituasjonen. Tjora (2021) forteller at et dybdeintervju på en time vil inneholde tre til seks refleksjonsspørsmål, men på grunn av manglende erfaring fra min side besto intervjuguiden av rundt 12 refleksjonsspørsmål med mange oppfølgingsspørsmål. På grunn av min usikkerhet rundt intervjusituasjonen valgte jeg også ferdigformulerte spørsmål i intervjuguiden min istedenfor stikkord, for å gjøre meg tryggere. Etter hvert som intervjuene ble gjennomført, opplevde jeg at noen av spørsmålene var litt uklare, og noen av spørsmålene ikke var like relevante som jeg i utgangspunktet hadde tenkt. I tillegg dukket nye temaer opp som jeg først ikke hadde tenkt jeg skulle spør om. Derfor ble intervjuguiden min endret på og ble sendt noe annerledes ut i de senere intervjuene.

3.3.4 Informasjonsskriv

Når man innhenter personopplysninger til et forskningsprosjekt, har man informasjonsplikt ovenfor den eller de du samler opplysninger om. Retten til informasjon er en grunnleggende rettighet som er forankret i personvernforordningen (NSD, 2021). Første side i spørreskjemaet var informasjonsskrivet, da det var den greieste måten for å forsikre meg om at alle informantene leste over det før de satt i gang med spørreundersøkelsen. Informasjonsskrivet ble utarbeidet ved hjelp av NSD sin mal, for å sørge for at alt av nødvendig informasjon ble inkludert. NSD sier at informasjonen du gir skal være kortfattet, lett forståelig og i en lett tilgjengelig form, noe jeg prøvde å utarbeide (NSD, 2021). I tillegg til å få skrevet på første side i undersøkelsen, ble det sendt med e-post til alle informantene som ville delta på intervjuene også.

Informasjonsskrivet inneholdt blant annet informasjon om hva forskningsprosjektet handlet om, hva det innebar for den enkelte å delta, opplysninger om informanten sine rettigheter, hvordan informasjonen ville bli lagret og behandlet, informasjon om hvem de kunne ta kontakt med for å finne ut mer, og at de kunne når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn (se vedlegg 3). På slutten av informasjonsskrivet var det en samtykkeerklæring, hvor det sto: *Ved å svare på spørreskjemaet eller bli med på intervjuet samtykker du til å delta i prosjektet og at dine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet.* Intervjuene foregikk over zoom, og jeg spurte om samtykke til å ta lydopptak før vi gikk i gang med intervjuet. Dette ble det også informert om i informasjonsskrivet.

3.3.5 Intervjusituasjonen

Alle intervjuene ble gjennomført over Zoom på grunn av Covid-19 restriksjoner. Hvis det ikke hadde vært restriksjoner ville det fremdeles vært gunstig å gjennomføre intervjuene over videokonferanse, på grunn av store avstander mellom meg selv og alle informantene. Alle intervjuene foregikk i februar 2021. Det var informanten selv som valgte dag og tidspunkt innenfor en tidsramme jeg hadde oppgitt. Det var et par ganger at informanten hadde glemte intervjuet, og det ble løst ved at vi satt opp et nytt tidspunkt som fungerte bedre. Underveis var det en person som trakk seg fra prosjektet på grunn av tidsproblemer.

Selve intervjuet startet med at jeg introduserte meg selv og oppgaven, og forklarte igjen hvorfor akkurat de var blitt spurt om å delta i dette prosjektet. I tillegg spurte jeg på nytt om det gikk fint at jeg tok lydopptak av intervjuet, som det også ble opplyst om i informasjonsskrivet. Dette var det ingen av informantene som hadde innvendinger til.

Det var både fordeler og ulemper ved å gjennomføre intervjuene over internettet. Man gikk glipp av «small talk» på begynnelsen av intervjuet, som ville oppstått naturlig hvis man møttes ansikt til ansikt. Small talk er en veldig fin måte å bli kjent med hverandre på, som gjør at man kanskje blir litt «varmere i trøya» og samtalen flyter lettere når intervjuet begynner. En fordel ved å gjennomføre intervjuet over nett er at terskelen for å delta blir muligens lavere. Man trengte ikke å reise til et eventuelt intervjusted, eller føle på det at jeg som forsker må reise dit for å møte dem. I tillegg kan det være en fordel for de som syntes en intervjusituasjon kan være skremmende, og de får tryggheten ved å sitte bak en skjerm i stedet for å møte meg ansikt til ansikt. Personlig opplevde jeg en komfort ved å intervjuer over internettet. Jeg har lite erfaring med gjennomføringen intervju, så for meg var det betryggende.

Ved et semistrukturert intervju kan man ha noen emner og spørsmål forberedt som man ønsker at informantene skal svare på, men det åpner også opp for at samtalen får flyte fritt og for oppfølgingsspørsmål (Crang & Cook, 2007). Det kom i tillegg fram flere temaer underveis i intervjuene som jeg ikke hadde tenkt på fra før av. Dette er en vanlig forekomst i intervjuer, hvor man tillater digresjoner (Tjora, 2021). Da tilpasset jeg intervjuguiden, slik at jeg også kunne stille de neste informantene spørsmål om det. I noen av intervjuene gikk samtalen mellom informanten og meg selv veldig naturlig, og intervjuguiden ble nesten ikke brukt. I andre intervjuer stoppet samtalen mer opp, og da var det veldig fint å ha en intervjuguide som jeg kunne lene meg på. Når man bruker en intervjuguide er det lettere å sammenligne svarene og kode dem i ettertid siden informantene har svart på noenlunde de samme spørsmålene og snakket om de samme temaene (Thagaard, 2009).

3.4 Analyse av data

Når spørreundersøkelsen og intervjuene er gjennomført, gjenstår det fortsatt mye arbeid. Dette delkapitlet ser på analysen av resultatene av spørreundersøkelsen og hvordan dette blir fremstilt, og på transkribering og analyse av intervjumaterialet.

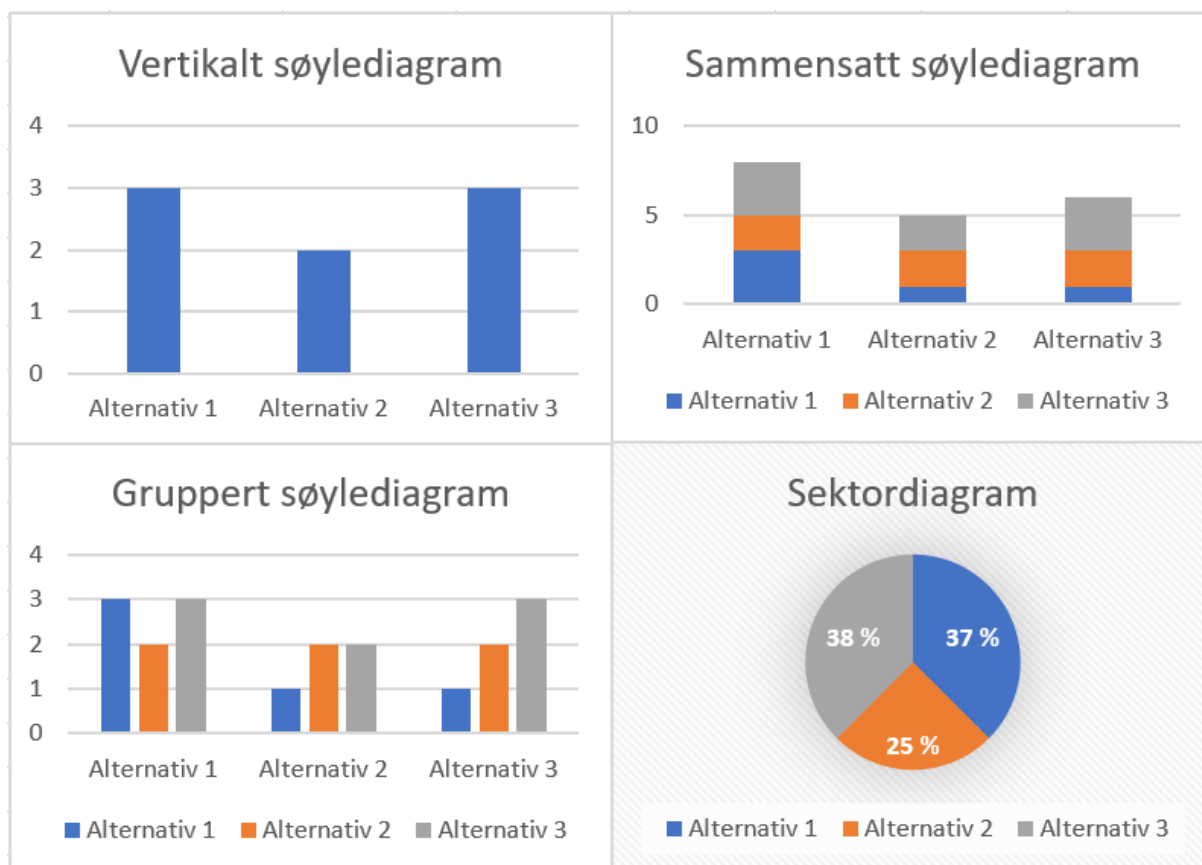
3.4.1 Spørreskjema

Siden jeg brukte nettskjema.no som plattform for spørreundersøkelsen ble svarene automatisk organisert i Microsoft Excel. Dette gjør at jeg lett kunne gjøre informasjonen om til diagrammer, som er det første steget i en dataanalyse. Lukkede spørsmål gjør det lettere å kategorisere enn ved åpne spørsmål, fordi du har et begrenset antall svaralternativer, men jeg hadde noen åpne spørsmål i spørreundersøkelsen (Holme & Solvang, 1996). Da jeg skulle gjøre dataen fra spørreundersøkelsen om til diagrammer, valgte jeg å ikke benytte alle spørsmålene fra undersøkelsen. Jeg valgte ut de spørsmålene som belyste temaene fra analysen av de kvalitative intervjuene. Bakgrunnen for dette var at spørreundersøkelsen var en forstudie for å finne ut at hva som var viktig for informantene å diskutere, og da havnet flere av spørsmålene utenfor temaet for denne oppgaven.

Jeg fikk som sagt alle svarene automatisk organisert i Microsoft Excel, som gjorde at jeg fikk en fin oversikt over svarene til informantene. Deretter satte jeg opp tabeller ut ifra svarene som jeg syntes var interessante og relevante for oppgaven. Via Microsoft Excel er det lett å gjøre tabeller om til diagrammer. Selv om en tabell gir mer informasjon enn et diagram i de fleste tilfeller, gir et diagram et visuelt, helhetlig inntrykk som gjør det lettere å raskt oppfatte for eksempel hovedtendenser eller sammenhenger (Kristiansen, 2002).

Det er viktig å velge riktige diagrammer når man skal fremstille statistikk i en oppgave og da er det flere forhold dette vil avhenge av. Blant annet hvem som er målgruppen, om man hovedsakelig henvender seg til kollegaer (spesialister) eller til et større publikum, hvilken sammenheng diagrammene står i, og ikke minst hvilket dataprogram som benyttes og hvilke valgmuligheter som finnes. Det er viktig at man er konsekvent. Når man har bestemt seg for en layout med bestemte marger, skrifttyper/størrelser, plassering av overskrifter, etc. i en publikasjon, skal denne malen følges nøye. Hvis man ikke gjør det, skaper man et rotete og slurvete inntrykk. Hvilken type diagram man skal velge avhenger av hva man ønsker å vise. Diagrammet bør ha et klart budskap og utformingen avhenger av hva dette budskapet er; hva man vil poengtere eller legge vekt på (Kristiansen, 2002).

Jeg valgte å bruke søylediagrammer og sektordiagrammer for å fremstille resultatene fra spørreundersøkelsen. Eksempler på de forskjellige diagrammene som er brukt kan ses i figur 3.1. Jeg brukte enkle vertikale søylediagram som inneholdt to variabler og disse ble brukt for å sammenligne for eksempel hvilket år masteroppgaven var levert, og antall som leverte masteroppgaven det året. Når jeg ønsket å sammenlikne betydningen av og samspillet mellom to eller flere faktorer brukte jeg grupperte søylediagrammer. Dette var for eksempel når jeg så på hvor lang tid det gikk før informantene fikk seg arbeid opp mot hvilken kategori de hadde plassert masteroppgaven sin i. Jeg brukte også sammensatte søylediagrammer. Dette ble brukt for å vise hvordan én størrelse er sammensatt av eller fordelt på ulike enkeltkomponenter. Man kan se om og hvordan sammensetningen av grupper eventuelt har endret seg. Jeg brukte det blant annet til fremvisningen av spørsmålet *jeg valgte bosted og deretter jobb* fordelt på kvinner og menn. Sektordiagram ble brukt for å vise relative fordelinger for variabler, altså det viser en relativ fordeling; hvordan en helhet fordeles på undergrupper. For eksempel bruker jeg dette for å vise hvor mange prosent som er enige i en påstand fra spørreundersøkelsen.

Figur 3.1 De forskjellige diagrammene som er brukt i oppgaven

3.4.2 Intervju

Etter å ha samlet inn data fra intervjuene mine, transkriberte jeg de og kodet de for å fange essensen (Crang & Cook, 2007). Å analysere data er en kreativ og aktiv prosess. Det er prosessen med å dreie massen av originalinformasjon skapt av samspillet mellom forskeren og informantene, til informasjon som kan leses og forstås av andre. Men det er ikke slik at all informasjon bare er et fullstendig kaos, det er noe som under hele forskningsprosessen er konstruert, delvis analysert og bestilt. Som Crang og Cook presenterer i *Doing Ethnographies* (2007), kan denne prosessen med kontinuerlig analyse av informasjonen skje for eksempel gjennom:

Focusing and refocusing research aims and questions, formal phasing of your research to address specific issues with specific people, methods used in the kinds of data they help you to construct, individuals and groups you chose to try to involve in your research, issues you jotted down in your interview checklist, ways your participants and others took photos, wrote accounts, and told stories and ways you tried to make sense of research experience in your research diary notes (Crang & Cook, 2007, p. 115).

Den siste delen av analysen er en mer forsiktig og kritisk del av analysen. Man må se på informasjonen og kanskje rekonstruere den og skille forskjellige deler for å finne nye mønstre og temaer (Crang & Cook, 2007). Gjennom transkribering oversetter man det muntlige om til tekst (Thagaard, 2009). Dette ble gjort på bokmål, da informantene snakket forskjellige dialekter og for å representere meningene deres på en best mulig måte. I tillegg vil bokmål bidra til anonymiseringsprosessen. De transkriberte intervjuene utgjør et material på 85 Microsoft Word sider. Alle lydfilene av intervjuene ble slettet etter transkriberingen var fullført. Dersom informanten uttalte seg om noe som kunne gjøre hen gjenkjennbar, for eksempel ved bruk av navn eller stedsnavn, ble dette erstattet med [navn/relasjon] og [stedsnavn/nye bosted/hjemkommunen] i transkriberingen. Disse valgene ble tatt for at det transkriberte materialet skulle være en pålitelig kilde å vise til da lydopptakene var slettet, i tillegg til at materialet skulle være lett å forstå og analysere i senere arbeid.

Jeg startet bearbeidingen av materiale ved å lese gjennom de transkriberte intervjuene, og fant ut at det var naturlig å dele de inn i seks kategorier: utdanning, arbeid, relasjoner, stedstilhørighet, natur og kultur, og midlertidig. Ved å bruke en temasentrert analytisk tilnærming med et fokus rettet på temaer i datamaterialet får man informasjon om hvert enkelt tema fra alle informantene som man kan studere. Å sammenligne informasjon fra alle informantene kan gi en dyptgående forståelse innenfor hvert tema (Thagaard, 2009).

3.5 Refleksjoner rundt egen rolle: makt, subjektivitet og etikk

All forskning involverer etiske vurderinger. Disse vurderingene inneholder hvordan forskeren burde oppføre seg, forskningens rolle i jakten på sosial endring, og om og hvordan forskningen er rettferdig. Forskningsetikk handler om oppførselen til forskeren og deres ansvar og forpliktelse til de som er involvert i forskningen, inkludert sponsorer, allmennheten og viktigst av alt, informantene. Min rolle som forsker i dette forskningsprosjektet, måtte ta etisk hensyn til NTNU og informantene mine spesielt. Dette betyr at jeg måtte ta ansvar for at all forskning ble gjennomført i henhold til regler og normer (Dowling, 2016).

I spørreundersøkelsen ble det lagt til et informasjonsskriv hvor det ble informert om at deltakelse skulle være anonymt, opplysninger om forskningen og hva svarene deres skulle brukes til. Som sagt i kapittel 3.3.4, ved å svare på spørreskjema samtykket informantene til å delta i prosjektet og at opplysningen behandles frem til prosjektet er avsluttet. Det ble også informert om at det er frivillig å delta og at man når som helst kunne trekke samtykket tilbake

uten å oppgi noen grunn. Dowling (2016) kaller dette for informert samtykke hvor informanten vet akkurat hva de samtykker til.

Etikk handler også om maktforholdet mellom forsker og informant. Makt kommer inn i forskning på en rekke måter, blant annet gjennom historiene og tolkningene man lager fra informasjonen man samler inn fordi kunnskap er både direkte og indirekte makt. Kunnskap er direkte makt gjennom innspill i politikk. Noen studier er spesifikke analyser av politiske spørsmål, og resultatene har en direkte innvirkning på folks liv. Kunnskap er også indirekte makt gjennom historiene man forteller om deltakernes handlinger, ord og forståelse av verden, og dette har potensialet til å endre måten disse menneskene blir sett på (Dowling, 2016).

Det er ulike type maktforhold i kvalitativ forskning, hvor man har asymmetriske og gjensidig forhold. Gjensidig forhold vil oppstå når forsker og informant har den samme sosiale posisjonen og har relativt like fordeler og ulemper ved å delta i forskningen. Et asymmetrisk forhold er karakterisert som betydelige forskjeller i de sosiale stillingene til forskeren og informantene. På den ene siden kan de som studeres være i maktposisjon sammenlignet med forskeren, og på den andre siden kan forskeren være i en posisjon med større makt enn informanten. Dette kalles et potensielt utnyttelsesforhold. Makt kan ikke elimineres fra forskning, siden det eksisterer i alle sosiale forhold. Samfunnsgeografer har vanligvis ett av to svar på spørsmål om makt. Den første, som reagerer direkte på potensielt utnyttelsesforhold, er å involvere deltakerne i utformingen og gjennomføringen av forskningen. Det andre svaret er kritisk refleksivitet hvor man rekonstruere og forhandle maktposisjon. For eksempel, når vi samler inn data, er det forskerens ansvar ovenfor informantene at man ikke misbruke maktposisjonen for å samle data (Dowling, 2016).

Man må alltid tenke på hvordan maktforhold kan påvirke forskningen, og det er vanskelig å vite om informanten er ærlige og svarer oppriktig på spørreundersøkelser og i intervjuer. Dette kan være svært vanskelig i forskningsprosjekter som har en såpass liten informantgruppe som jeg har. Siden informantgruppen kun er folk som har levert masteroppgaven sin fra 2011 til 2020 i geografi ved Institutt for geografi ved NTNU kan det være lett å kjenne igjen enkeltindivider dersom jeg ikke anonymiserer informantene godt nok. Dette kan gjelde for eksempel sammenhengen mellom når informanten leverte masteroppgaven og hvor de bosatt seg etter fullført utdanning. På grunn av dette vil ikke slik informasjon bli presentert sammenhengende. Informantene skal ikke kunne gjenkjennes eller få negative konsekvenser ved deltakelse i forskningen (Dowling, 2016).

3.5.1 Subjektivitet

Forskning har tidligere måtte vært objektiv for å bli ansett som reelt og profesjonelt arbeid, men i løpet av de siste tiårene har dette blitt utfordret og man mener at data oppstår i samhandling med andre og er på den måten sosial konstruert (Inkpen & Wilson, 2013). Før dette skifte skjedde ble det lenge trodd at idealet var at forskeren skulle streve for en nøytralitet for å ikke ødelegge forskningen med sin egen individualitet. Implikasjonen av dette perspektivet var at enhver lærde med den «riktige» opplæringen i metoden og med passende feltarbeid kunne objektivt produsere de samme funnene som andre (Moser, 2008). Hall skriver i *Race, culture and difference* (1992) at virkeligheten er at ikke alle forskere vil produsere de samme funnen fordi «vi alle snakker fra et bestemt sted, ut fra en bestemt historie, en bestemt opplevelse, en bestemt kultur, uten å være begrenset av den posisjonen» (Donald & Rattansi, 1992). Det er så å si umulig å være nøytral i en intervju situasjon, da alle har en bakgrunn som vil påvirke en, enten bevist eller ubevist. Det som derimot er svært viktig, er å tenke på hvordan denne subjektiviteten kan påvirke både forskningen og resultatene gjennom hele forskningsprosessen. Denne subjektiviteten kan vi bruke til vår fordel til å få en bedre kontakt med informantene (Moser, 2008). Dette gjorde jeg underveis i intervjuene, ved å blant annet snakke om hvordan det går på Institutt for geografi nå, og ved å kunne sette meg inn i situasjonene informantene beskrev når det kom til utdannelsen og hvordan det var å være student. På denne måten ble informantene trygge på meg og kunne se oss som likestilte, eller en insider.

Dowling (2016) forklarer at i all forskning kan forskeren bli sett på som enten en outsider eller en insider. En insider er noen som er lik informantene sine på mange måter, mens en outsider skiller seg vesentlig fra informantene. En posisjon i debatten er at både informasjonen man samler inn og tolkningen av den er mer valid for en insider enn en outsider. Informantene snakker mer fritt til en insider og det er mer sannsynlig at man forstår hva de snakker om fordi man deler deres syn på verden. Hvis man ikke er en del av den samme sosiale gruppen som informantene sine kan det være vanskelig å etablere kontakt (Dowling, 2016). I denne forskningen er jeg som sagt en insider og det er fordi jeg og informantene mine er så å si jevnaldere og har studert mye av det samme, i hvert fall hatt samme masterløp på samme institutt. Dette fører til at jeg mest sannsynligvis fikk lettere og høyre respons enn hvis jeg hadde vært en outsider, og at informantene synes det er tryggere og gøyere å bidra til en «medstudents» masteroppgave. En negativ effekt ved at jeg er en insider i denne forskningen er at informantene ikke nødvendigvis gjør en like stor innsats med å tydelig artikulere hendelser, omstendigheter og følelser til forskeren (Dowling, 2016). Dette prøvde jeg å unngå ved å stille

oppfølgingsspørsmål når jeg følte at informantene hadde mer å si eller når noe var litt utydelig. Det er mulig at min posisjon som insider har styrket oppgaven når jeg har tolket resultatene, men også ved at flere enn forventet har svart på spørreundersøkelsen og blitt med på intervju.

3.6 Metodiske betraktninger

Etter å ha evaluert forskningsprosessen ser jeg at det er flere beslutninger som kunne blitt gjort på en annen måte. Jeg tok ikke hensyn til hvor tidkrevende hele prosessen med å skaffe informanter, og gjennomføre og analysere datamaterialet var. Spørreundersøkelsen ble sendt ut 27.01 og stengte 23.02, så det var åpent i nesten en måned. Dette var fordi jeg ville gi respondentene best mulig tid til å svare på undersøkelsen for å få størst mulig populasjon. Intervjuene ble gjennomført i februar for å sette en tidsramme. I denne perioden fokuserte jeg kun på selve intervjuene og transkriberingen fordi det ikke var tidsrom til noe annet.

Jeg burde også hatt mer kunnskap om teorien til temaet før jeg utformet spørreundersøkelsen og intervjuguiden. Da ville jeg muligens hatt et mer konsekvent resultat ved at alle informantene hadde fått spørsmål om de samme temaene. Dette kommer tydelig frem under intervjuene om temaet midlertidig bosted (se kapittel 4.3.4). De første informantene som ble intervjuet fikk få reflekterte spørsmål om dette. Jeg så etter hvert at dette temaet var svært interessant både for informantene og oppgaven. Derfor endret jeg intervjuguiden til de fremtidige intervjuene. Ved at jeg endret intervjuguiden føler jeg ikke at sentrale tema eller spørsmål ble utelatt.

Det var noen utfordringer knyttet opp mot det å distribuere spørreundersøkelsen. Som tidligere nevnt (kapittel 3.1.1) måtte jeg finne navnene og årstallet masteroppgaven kom ut via NTNU Open, hvor jeg så laget en liste med navn over tidligere studenter som leverte masteroppgaven sin i geografi fra våren 2011 til våren 2020. Jeg måtte derfor finne e-post-adressen til hver enkelt person for å kunne sende ut spørreskjemaet. Dette var en lang og ganske vanskelig prosess, som endt opp med at jeg heller fant mobilnummeret til den enkelte. Da søkte jeg opp personene på LinkedIn.no for å finne ut hvor de bodde, og deretter fant riktig person på Gulesider.no hvor mobilnumrene sto. Det var fremdeles 47 av 133 personer jeg verken fant e-post-adresse eller mobilnummer til.

I ettertid har jeg også sett at på spørsmål 3.2 *Hvor lang tid gikk det fra du fullførte utdannelsen din til du var i arbeid?* hadde jeg ikke alternativet «Har ikke fått min første jobb enda». Dette kan bety at nyutdannede som kanskje ikke har fått sin første jobb enda har valgt alternativet *over ett år*, eller lengden det enn så lenge har gått fra de fullførte graden sin til de svarte på undersøkelsen. Dette kan ha resultert i misvisende resultater på spørsmål 3.2, og kan ha fått

følgefeil på de andre spørsmålene. Jeg burde hatt med dette alternativet, slik at hvis noen hadde valgt det hadde de ikke fått svart på de andre spørsmålene som omhandlet valg av første jobb.

Jeg har valgt å dele opp populasjonen i en del av analysen (kapittel 4.3.2 og 4.3.3) i tre kategorier: de med lite eller ingen tilhørighet til stedet fra før av, de som ble boende i Trondheim (studieby), og de som flyttet til oppvekststedet. Det er ikke like mange informanter i hver kategori. Det gjør det vanskeligere å trekke konklusjoner fra kategoriene med få informanter. Dette kunne bli gjort annerledes slik at jeg fikk et mer representativt utvalg.

Forstudien (spørreundersøkelsen) hjalp ved å gi et innblikk i hva informantene mente om temaene. Selv om jeg ikke oppnår en dybdeforståelse med spørreskjemaet, var det en praktisk metode som forstudie.

4 Analyse

I dette kapitlet vil jeg presentere funn fra spørreundersøkelsen og fra de kvalitative intervjuene. Det var som sagt 44 spørreskjemaer og 13 intervjuer som ble gjennomført. Funnene som presenteres utgjør det viktigste av det samlede datamaterialet, og er valgt ut for å best kunne belyse oppgavens problemstilling. Funnene vil bli diskutert i lys av perspektivene presentert i kapittel 2.

Kapitlet er delt opp i tre deler hvor jeg først går gjennom bakgrunnen til informantene, så tanker de har rundt den første jobben og hvordan det var å få en jobb som var relevant til det de hadde studert. Til slutt vil jeg se på valg av bosted, og hva informantene ble påvirket av og hva som var viktig for de når de valgte å flytte til stedet. På slutten av hvert delkapittel vil jeg oppsummere og diskutere resultatene fra det delkapitlet.

Jeg har valgt å dele informantene fra intervjuene inn i tre kategorier i kapittel 4.3.2 og 4.3.3 for å få en best mulig forståelse for hva informantene mener. De tre kategoriene er: litt eller ingen tilknytning, boende i Trondheim (studieby), og flyttet til oppvekststedet (se tabell 2).

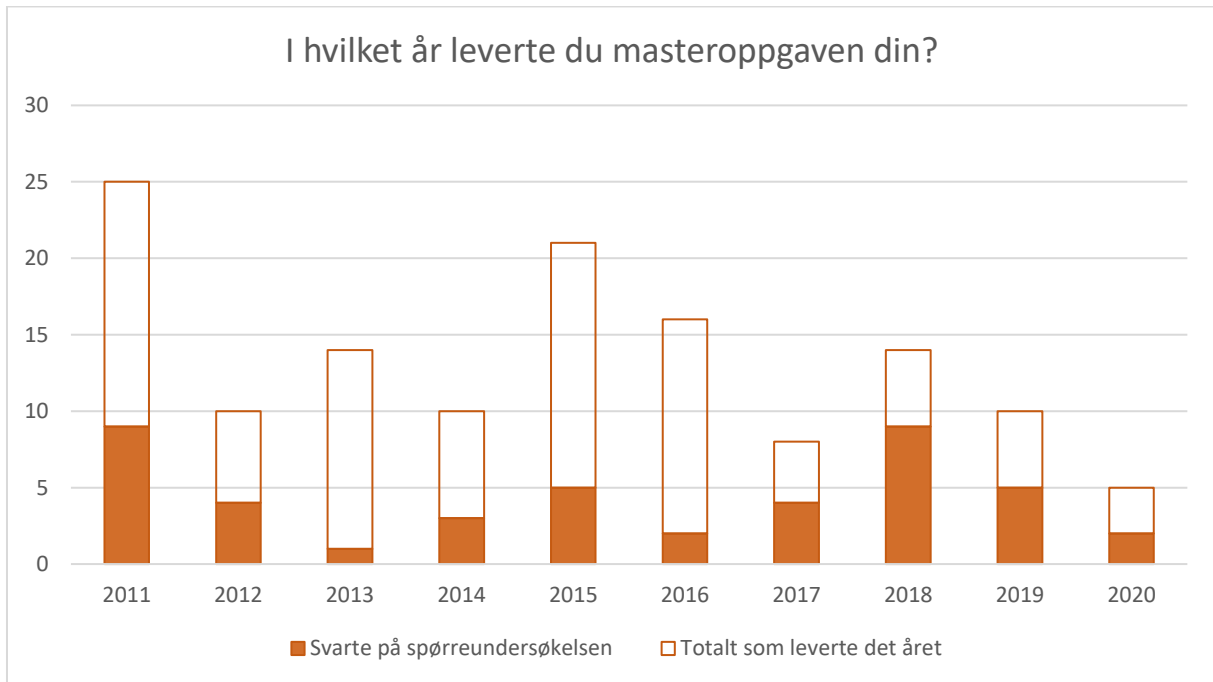
Tabell 2 Oversikt over informanter og hvilken tilknytning hen har til det nye bostedet

Fiktivt navn	Tilknytning til nytt bosted
Nora	Litt eller ingen tilknytning
Maja	
Noah	
Oliver	
Henrik	
Elias	
Emma	Boende i Trondheim (studieby)
Emil	
William	
Lukas	
Liam	
Ingrid	Flyttet til oppvekststed
Sofie	

4.1 Bakgrunn til informantene

Det var stor forskjell i hvor mange som hadde fullført mastergraden sin i de individuelle årene. Figur 4.1 viser hvilket år de som svarte på spørreundersøkelsen fullførte sin mastergrad i geografi, men også det totale antallet som fullførte geografi-masteren sin ved NTNU det året. Antall svar i hvert kull kan henge sammen med hvor mange som inngikk i det, men det finnes selvfølgelig unntak. Som vist i figur 4.1 var det kun én fra 2013-kullet som svarte på

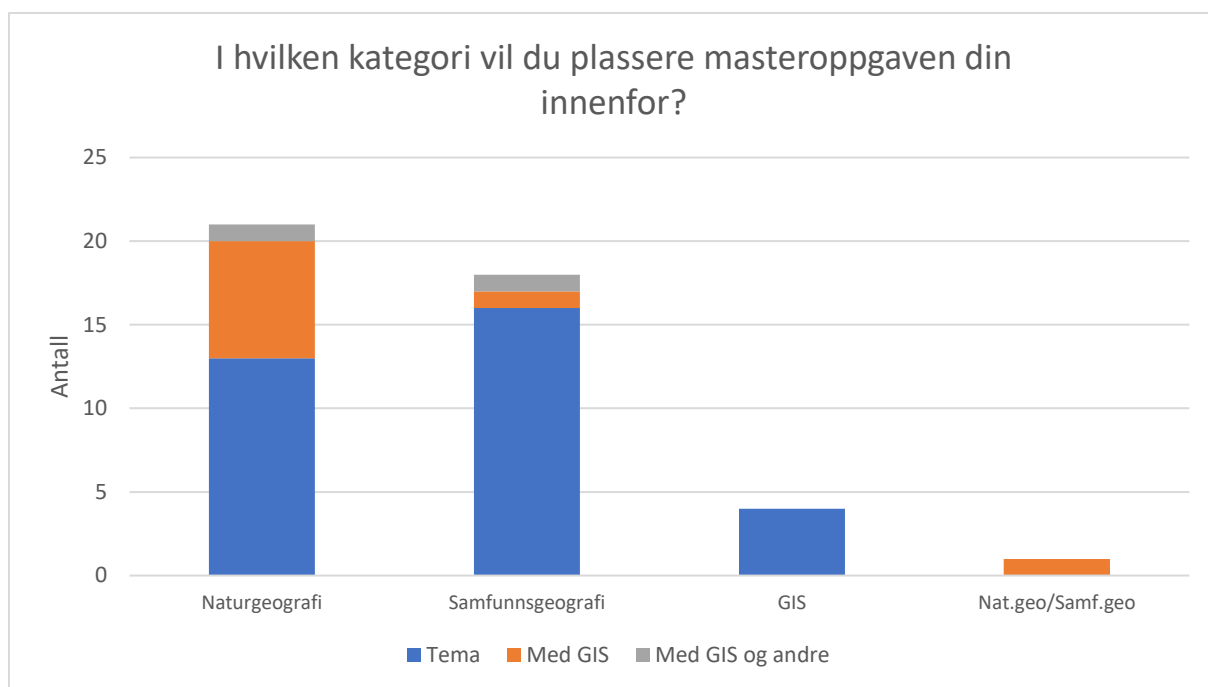
spørreundersøkelsen, selv om det var 14 personer som fullførte det året. De som nyligere hadde levert oppgaven sin virket mer villige til å svare på undersøkelsen, hvor over halvparten av alle som fullførte i 2018 svarte. I 2020 var det færre som fullførte masterutdanningen enn tidligere år, mest sannsynlig på grunn av utsettelse som følge av Covid-19. Det var flest fra 2011 og 2018 som svarte på undersøkelsen, og det var minimum én representant fra hvert år.

Figur 4.1 Hvilket år informantene fra spørreundersøkelsen leverte masteroppgaven sin og hver søyle representerer det totale antallet som ble ferdig med masterutdanning i geografi det året.

På spørsmål 2.2 *I hvilken kategori vil du plassere masteroppgaven din innenfor?* kunne informantene velge flere alternativer hvis de følte at masteroppgaven deres gikk innenfor flere grupper. Alternativene var naturgeografi, samfunnsgeografi, GIS og andre. Jeg valgte å inkludere kategorien GIS i tillegg til natur- og samfunnsgeografi, fordi jeg har erfart av medstudenter at GIS har en veldig sentral rolle i valg av tema til masteroppgaven.

Figur 4.2 viser til hvilken kategori informantene valgte, og om de i tillegg ville si at de brukte GIS som metode, eller alternativet andre. Her kan man se at det var en jevn fordeling av naturgeografi og samfunnsgeografi, hvor det var fire personer som valgte kun GIS, og en person som valgte en blanding av naturgeografi og samfunnsgeografi med GIS.

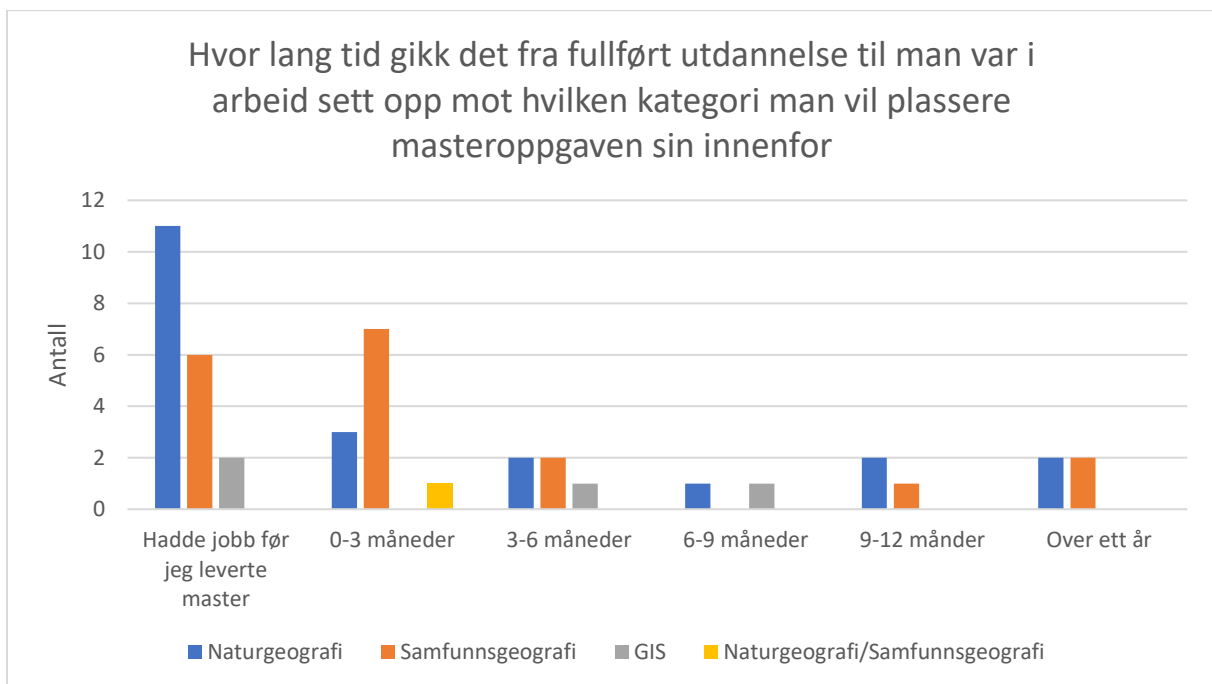
Figur 4.2 Hvilken kategori informantene plasserte masteroppgaven sin innenfor.

Spørsmål 3.2 handlet om hvor lang tid det tok før personene kom ut i arbeid. 43% av informantene hadde allerede jobb før de leverte masteroppgaven sin og hadde fullført utdannelsen, men for noen (9%) tok det over ett år (figur 4.3). Her kan man også se at av de som skrev en naturgeografisk master var det 11 personer som hadde jobb før de ble ferdig med utdannelsen sin, 6 personer som skrev samfunnsgeografisk hadde det, og 2 personer som kun identifiserte oppgaven sin som GIS hadde jobb før fullført utdanning. For de som brukte lengre tid på å få seg sin første jobb er det ganske likt for samfunn- og naturgeografene.

Av alle som svarte på undersøkelsen var det totalt 30 av 44 som sa at de hadde fått jobb enten før de fullførte utdanningen sin eller 0-3 måneder etter fullført utdanning. Dette betyr at over 68% av de som svarte på undersøkelsen fikk seg sin første jobb relativt kjapt. En av faktorene for hvor lang tid det tar fra du er ferdigstudert til du kommer i jobb er etterspørselen etter arbeidskraft (Green, 2018). NIFUs rapport viste at arbeidsledigheten blant nyutdannede i 2019 var lavere enn det har vært de siste årene, og de opplevde at relativt mange hadde relevant arbeid (Nesje et al., 2020). Rapporten som kom på høsten 2020, et halvt år etter at koronapandemien hadde nedstengt Norge, viste at det var vanskeligere for nyutdannede med høyere utdanning å komme inn på arbeidsmarkedet under pandemien (Skjelbred & Ulvestad, 2021). For denne undersøkelsen er dette viktig å ta hensyn til, fordi flere av informantene leverte masteroppgaven sin i 2019 og 2020. De som leverte i 2019 og ikke fikk seg jobb med en gang

kan ha blitt påvirket av pandemien, og de som leverte i 2020 ble ferdigutdannet under pandemien.

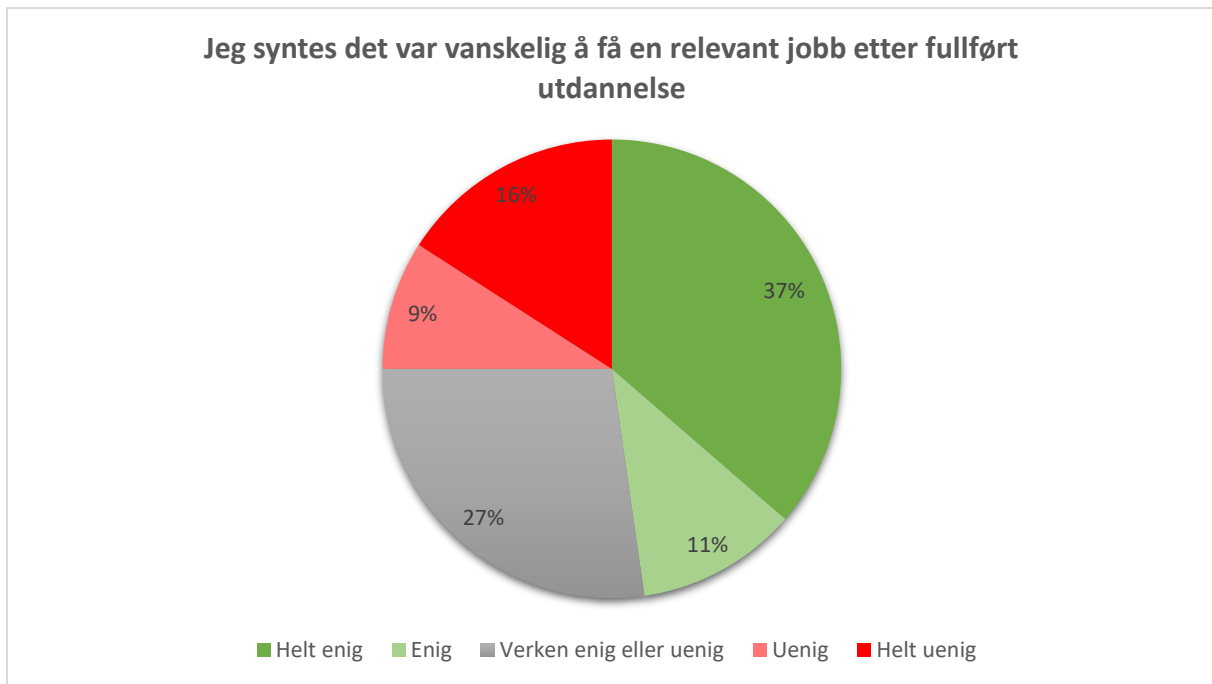
Som sagt i kapitlet 3.6 hadde jeg ikke svaralternativet *har ikke fått min første jobb enda*, som kan bety at nyutdannede som ikke har fått sin første jobb enda har valgt alternativet over ett år, eller lengden det enn så lenge hadde gått mellom de fullførte graden sin og svarte på undersøkelsen. Dette kan ha resultert i feil resultater på dette spørsmålet, og kan være misvisende på de andre spørsmålene som handler om første jobb.

Figur 4.3 Hvor lang tid det gikk fra informantene fullførte utdannelsen til de var i arbeid sett mot hvilken kategori de plasserte masteroppgaven sin innenfor.

4.2 Den første jobben

Det kom frem i undersøkelsen at det var en del som syntes det var vanskelig å få en relevant jobb etter fullført utdanning (se figur 4.4). Det betyr at en høyere andel av informantene syntes det var vanskeligere å få en relevant jobb, enn det som kom frem i rapporten til NIFU (Nesje et al., 2020) som inneholdt svar fra 4162 personer som fullførte en mastergrad våren 2019 (se kapittel 1.4). For samfunnsfag og natur- og realfag var over 2/3 fornøyd (litt eller svært) med studiets relevans for arbeidslivet ifølge deres rapport. I min undersøkelse av geografistudenter var det 48% som svarte at de var enige i påstanden *Jeg syntes det var vanskelig å få en relevant jobb etter fullført utdanning*, men kun 25% sa de var uenige.

Figur 4.4 Hvor vanskelig informantene synes det var å få en relevant jobb etter fullført utdanning

Det ville jeg undersøke enda nærmere ved hjelp av intervjuene, derfor stilte jeg spørsmålet *Slet du i noen som helst grad med å definere hva din faktiske kompetanse som nyutdannet bestod av?* En del av informantene gjorde ikke det, og de hadde ikke hatt særlige store problemer med å definere kompetansen sin. *«(...) jeg jobbet egentlig ganske bevisst når jeg skrev masteroppgaven med å forsøke å gjøre ting som gjorde at jeg skulle bli attraktiv i arbeidsmarkedet, så jeg var ganske bevisst på hva jeg kunne bruke geografien til»* fortalte Emma. I flere av intervjuene hvor dette var tilfelle hadde informanten enten skrevet en masteroppgave som var relevant for arbeidsoppgavene i jobben, eller vektla GIS-kunnskapene sine sterkt. Oliver svarte blant annet med *«Når jeg søkte den GIS-stillingen syntes jeg ikke det, fordi at vi har hatt ganske mye GIS, så jeg følte at jeg klarte å kommunisere ganske godt hva jeg har gjort, og mine styrker i forhold til jobben»*.

Det som var et mer vanlig svar var at informantene ikke følte de viste hvilken kompetanse de satt på, og hvordan de kunne forklare hva de hadde lært gjennom studiet. Liam kunne fortelle at: *«Siden jeg er ikke sivilingeniør så er jeg uaktuell, selv om jeg har A i snitt fra universitetet og veldig gode karakterer fra videregående, så står det ikke sivilingeniør»*. Det var også flere som hadde søkt på jobber hvor de ikke hadde kvalifikasjonene annonsen etterlyste, og annonser hvor de ikke spesifikt var på jakt etter geografer, men hvor en med mastergrad i geografi ville hatt kompetansen til å gjøre jobben:

Maja: «Jeg følte jeg ikke hadde de kvalifikasjonene de skrev i annonsen sin. Så da måtte jeg legge mye vekt på det å være med i prosjekter, feltarbeid, og essensen av det geografi handler om. Det var en utfordring å formulere sin egen kompetanse, det var det».

Emil: «(...) Hvorfor er glasiologi relevant til planlegging? Det er jo ikke akkurat så enkelt å definere, i hvert fall ikke i en intervjusituasjon der og da».

William: «Ja. Geografifaget er svært bredt, og jeg vil ikke si at instituttet var særlig flinke til å belyse de forskjellige arbeidsmulighetene man hadde etter studie».

Henrik: «Ja det vil jeg absolutt si».

Ingrid: «Ja veldig! (...) med mindre du er naturgeograf eller GIS-ekspert liksom, føler jeg det er veldig svevende hvilken kompetanse du egentlig har. Du blir jo litt potet, du kan jo litt av alt».

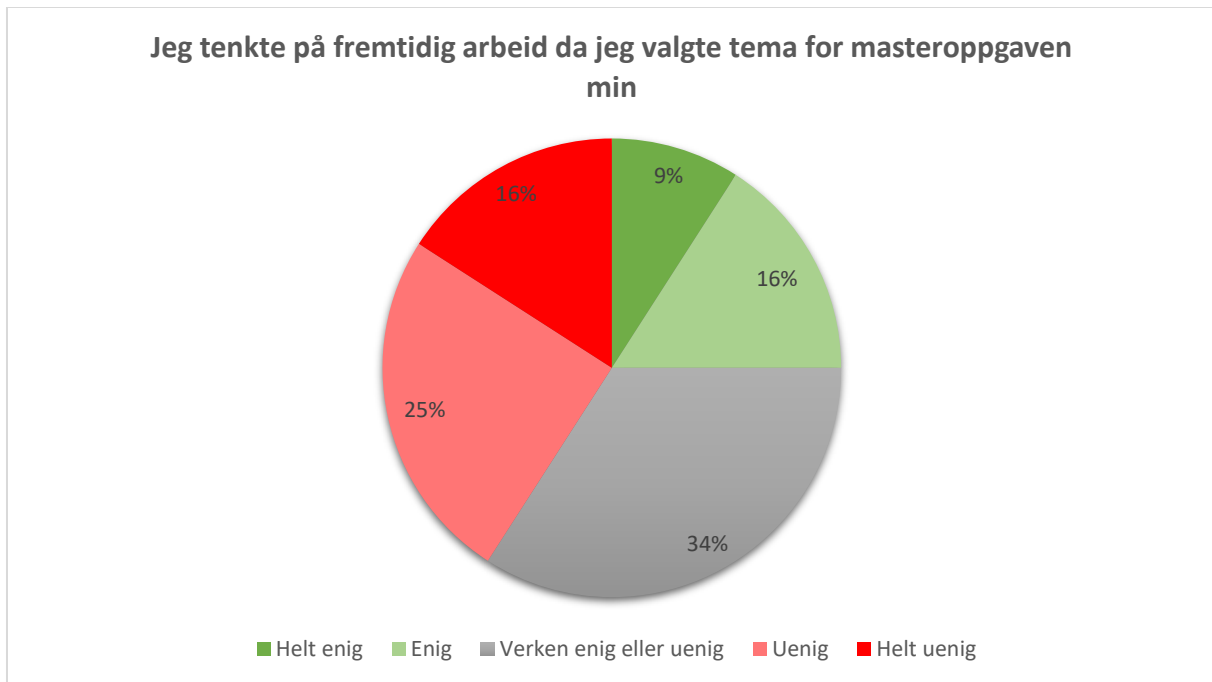
Det ble også nevnt bedragersyndromet (eng. imposter syndrome) i noen av intervjuene. Disse informantene følte at de hadde «lurt» systemet med å få en mastergrad og jobben de hadde fått. De tvilte på sine egne evner og presentasjoner, spesielt i begynnelsen av arbeidsforholdet deres. «Jeg kjente helt klart på et imposter syndrome i begynnelsen, helt klart. Det kan jeg fremdeles kjenne på» fortalte Elias. Dette er svært vanlig, og det er anslått at over 70 prosent av alle personer vil oppleve tegn eller symptomer på bedragersyndromet minst en gang i livet. Det er spesielt vanlig i forbindelse med det å starte i en ny jobb, og det slår like ofte ut hos menn som hos kvinner (Svarstad, 2019; Vaughn et al., 2020).

4.2.1 Masteroppgavens relevans

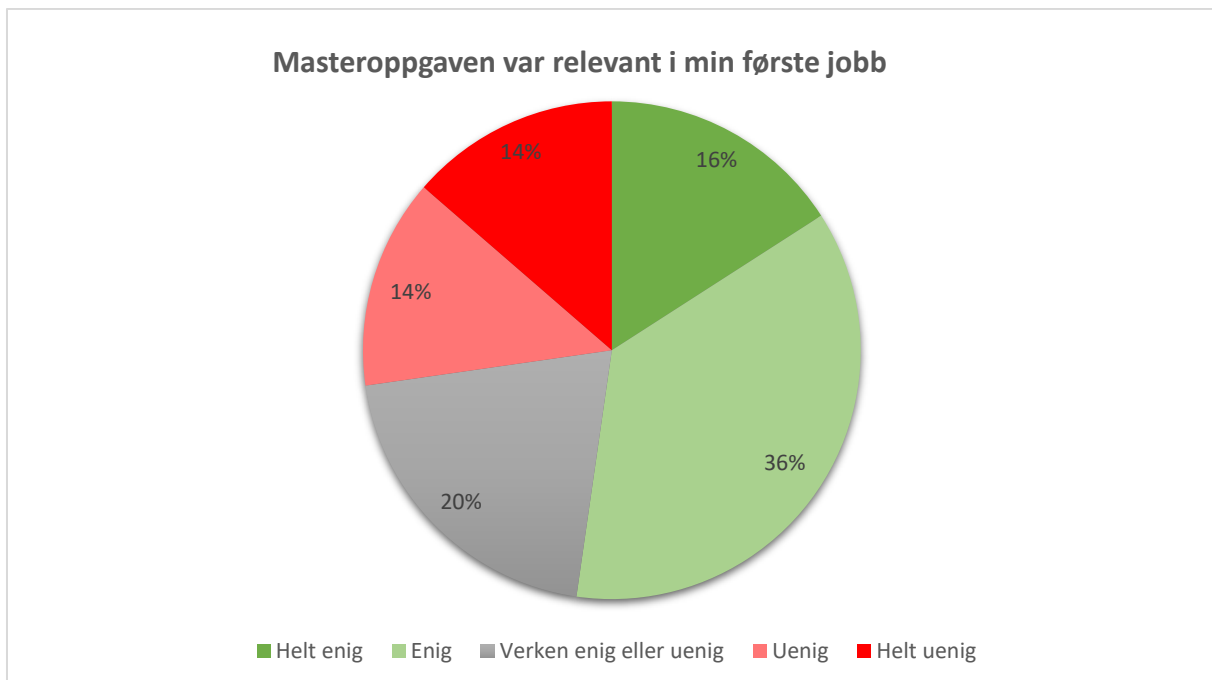
Spørsmål 3.3 hvor påstanden var *Jeg tenkte på fremtidig arbeid da jeg valgte tema for masteroppgaven min* var det ikke mange som var enige, kun 25% (Figur 4.5). Om masteroppgaven var relevant i deres første jobb var 52% enige i denne påstanden (figur 4.6). Hvis man ser figur 4.5 opp mot figur 4.6, betyr dette at selv om man ikke tenkte på fremtidig arbeid når man valgte masteroppgave, var den i mange tilfeller relevant i den første jobben likevel. Lukas sa «Jeg brukte masteroppgaven for det det var verd, for å argumentere for hvorfor jeg passet». Dette var ikke tilfelle for alle. Noah sa «Jeg følte jeg skrev en veldig spennende masteroppgave og var veldig interessert og dedikert i det, og så har det ikke vært så relevant eller så utslagsgivende for det jeg jobber med».

Dette kan ses i lys av Fjær (2000) sin undersøkelse av geografistudenter i år 2000. Da var det omtrent 40% som svarte at tema for hovedoppgaven hadde vært svært viktig eller viktig for den

første jobben. Dette betyr at en høyere andel nå i 2021 syntes at temaet for masteroppgaven var relevant i den første jobben, enn det var i 2000, selv om kun én av fire tenkte på fremtidig arbeid da de valgte temaet for masteroppgaven sin.

Figur 4.5 Om informantene tenkte på fremtidig arbeid da de valgte tema for masteroppgaven sin

Figur 4.6 Om informantene følte at masteroppgaven var relevant i hens første jobb

Fjær (2000) fant også ut i undersøkelsen sin at i 2000 mente hele 82% at geografiutdannelsen var nyttig eller svært nyttig i den jobben man har. Informantene i intervjuene mine ble stilt spørsmålet *Føler du at kompetansen du har fra din mastergrad (både masteroppgaven og fag)*

vært har vært relevant til arbeidet, eller føler du at jobben i stor grad har bestått av å lære seg ting underveis? for å gå dypere inn på temaet. Her kom det mange forskjellige svar.

Noen følte på det at kompetansen de hadde fått fra mastergraden ikke hadde vært relevant til arbeidet i det hele tatt. «Jeg brukte jo GIS i masteroppgaven, men det var ikke noe direkte overførbart fra masteroppgaven som jeg tok med inn i jobben. Jeg tok også naturgeografi-fag og det har for meg heller ikke hjulpet noe særlig. Det er bare det at man får generell kunnskap, men sånn sett kunne jeg gjort et like godt arbeid med en bachelor. Så jeg hadde jo egentlig ikke trengt å ta en master for å kunne gjøre det arbeidet jeg gjør i dag like godt» (Oliver).

De fleste syntes at en blanding var mest riktig: «Begge deler! Jeg tenker ofte på det at den masteroppgaven, den har jo på veldig mange vis faktisk forberedt oss ganske godt da! (...) man har veldig god erfaring med det å skrive og den arbeidsprosessen, og ikke minst kildekritikk og det å stole på hvor informasjonen kommer fra» (Nora). Dette var det flere av informantene som mente «Det viktigste jeg har lært fra studietiden er å tilegne meg kunnskap, være kritisk til informasjonskilder, og å dokumentere arbeidet på en så god og lett forståelig måte som mulig, for våre kunder. Ut over det er mer eller mindre alt selvlært etter studie. Innimellom kan det være at teori om skred, elver etc. kan være nyttig å ha i bakhodet, men det er svært sjeldent for min del. Skulle jeg valgt studie på nytt for å spesifikt jobbe med det jeg gjør i dag, hadde jeg nok valgt et annet studie» (William). Sofie syntes også det var en god kombinasjon av kompetansen fra masterutdannelsen og opplæringen på arbeidsplassen «Når jeg jobbet med plan så var det mye som var nytt, men samtidig var mange av de grunnleggende teoriene jeg husket fra samfunnsgeografien til stedet og ikke minst GIS-kunnskapen». Hun fortalte videre om hvordan det å være god i GIS var en kjempefordel i arbeidslivet, men savnet det å kunne velge arealplanleggingsfag da hun studerte: «Men man kunne gjerne lært mer om arealplanlegging og at det er veldig spesielle tegneregler og slik, i geografien også. Du er nesten dømt til å komme bort i det uansett hvilken type jobb du har da. Eller på privaten på en eller annen måte. Det var en veldig belastning det».

Tverrfaglighet er noe institutt for geografi reklamerer med på hjemmesidene deres (NTNU.no, 2021). Dette var noe et par av informantene dro frem, og at selv om ikke alt fra masterutdannelsen deres hadde vært spesifikt relevant til arbeidsoppgavene de utførte, hjalp det de på arbeidsplassen likevel: «Spesielt samfunnsfagene har vært ganske nyttige, ikke for mine egne oppgaver, men for å kunne snakke med folk. Jeg satt i [en faggruppe] på jobb og der hadde jeg mye bruk for samfunnsgeografi og demografi og sånn type forståelse da, for å kunne kommunisere med de andre avdelingene (...)» (Henrik).

4.2.2 Resultat

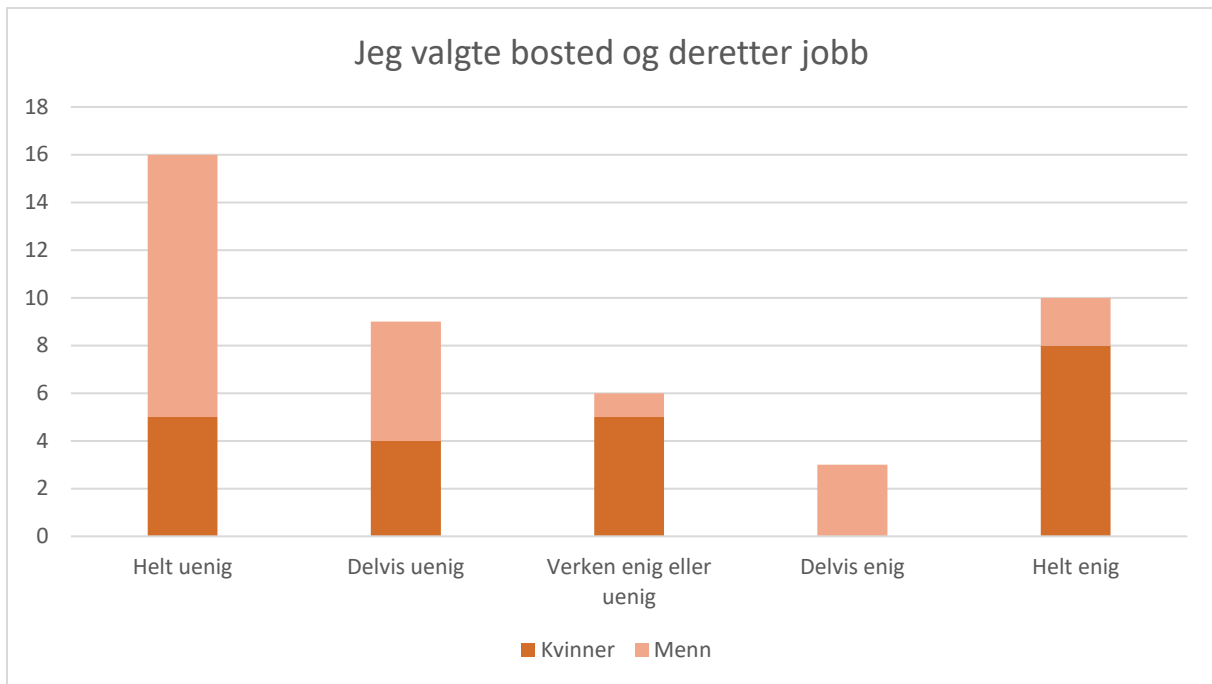
Nesten halvparten av informantene fra spørreundersøkelsen syntes det var vanskelig å få en relevant jobb etter fullført utdanning. Gjennom intervjuene kom det frem at flere av informantene ikke viste hvilken kompetanse de satt på og syntes det var vanskelig å forklare arbeidsgivere hva de hadde lært gjennom studie. For de informantene som hadde søkt på GIS-jobber hadde dette ikke vært et like stort problem, hvor de hadde vektlagt GIS-kunnskapene sine under jobbintervjuene.

Kun en av fire sa de hadde tenkt på fremtidig arbeid da de valgte tema for masteroppgaven sin, men over halvparten syntes at masteroppgaven hadde vært relevant i den første jobben sin. De fleste fra intervjuene følte at både kompetansen de hadde fått fra mastergraden og det de hadde lært underveis i arbeidsforholdet dannet grunnlaget for deres kompetanse i jobben. Et par av informantene trakk også frem tverrfagligheten til geografi, og at selv om ikke alt fra masterutdannelsen deres var relevant til arbeidet, hjalp det de på arbeidsplassen likevel, for eksempel ved å kunne kommunisere med andre avdelinger.

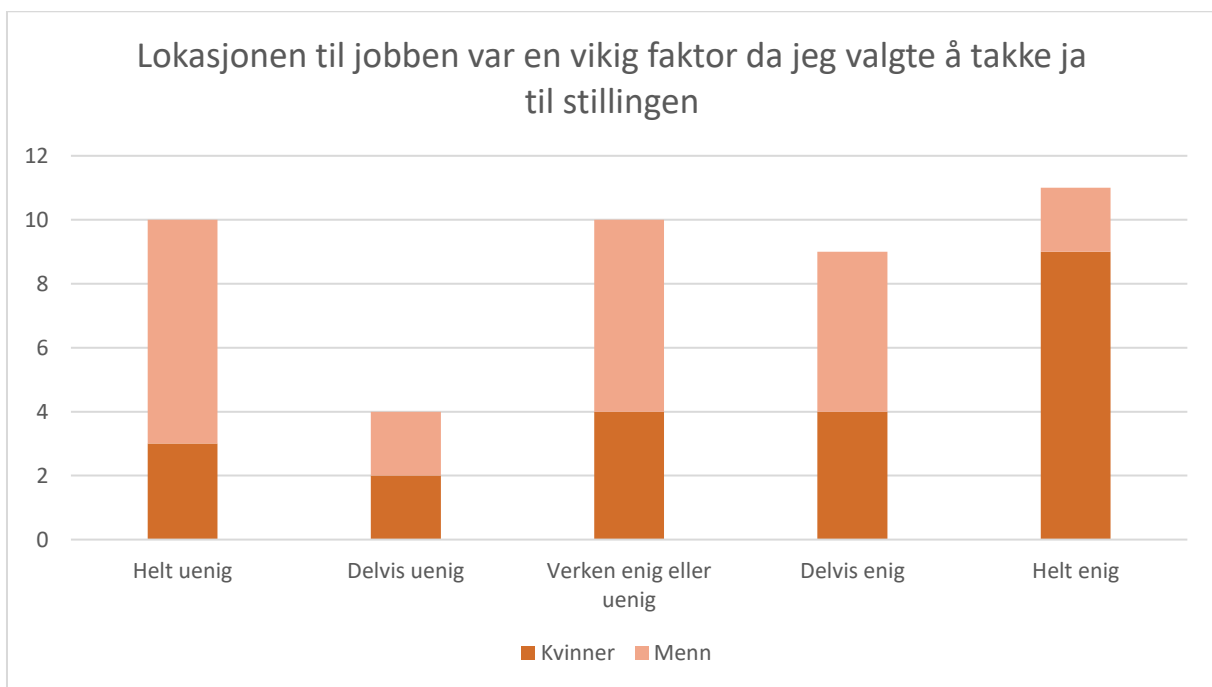
4.3 Valg av bosted

Uavhengig av kjønn kan man se at bosted var en viktig faktor da informantene skulle begynne livet sitt etter fullført utdanning. Hele 56% sa at de var enige i påstanden *Jeg valgte bosted og deretter jobb* og 30% som var uenige (figur 4.7). En interessant tendens jeg la merke til når jeg gikk gjennom spørreundersøkelsen var at kvinner virket mer opptatt av bosted enn det menn gjorde. 16 menn var uenig i denne påstanden, opp mot kun 9 kvinner som var det. Det vil si at 73% av alle mennene som tok spørreundersøkelsen var uenige i denne påstanden opp mot 41% av alle kvinnene. I motsatt ende kan man se at kun 5 menn er enige, mens 8 kvinner er det, altså 23% av mennene opp mot 37% av alle kvinnene.

Dette kan ses i samsvar med et annet spørsmål, nemlig spørsmål 3.3 *Lokasjonen til jobben var en viktig faktor da jeg valgte å takke ja til stillingen* (Figur 4.8). Her er 9 menn (41% av mennene) uenige i denne påstanden, mens 5 kvinner (23%) er det. I motsatt ende her er kun 7 menn helt enige, mens 13 kvinner er det. (32% av mennene mot 60% av kvinnene)

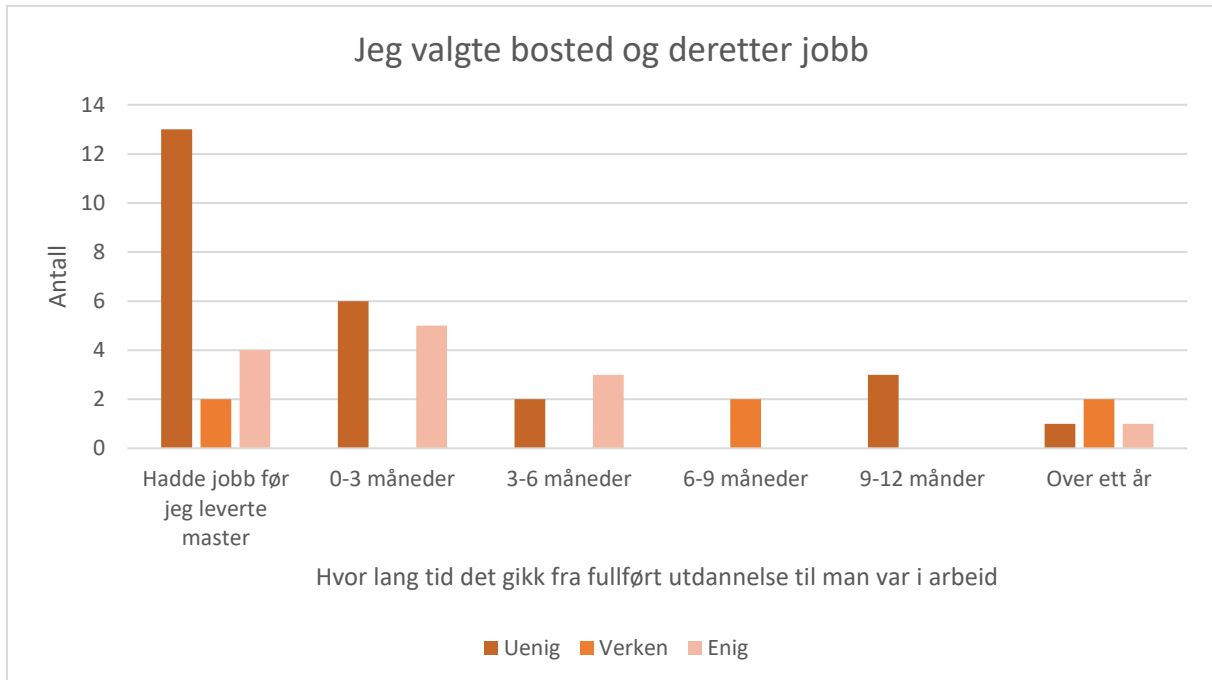
Figur 4.7 Diagram som viser i hvilken skala informantene valgte bosted og deretter jobb, sortert med kvinner og menn.

Figur 4.8 Diagram som viser i hvilken skala lokasjonen til jobben var en viktig faktor da hen valgte å takke ja til stillingen, sortert i kvinner og menn.

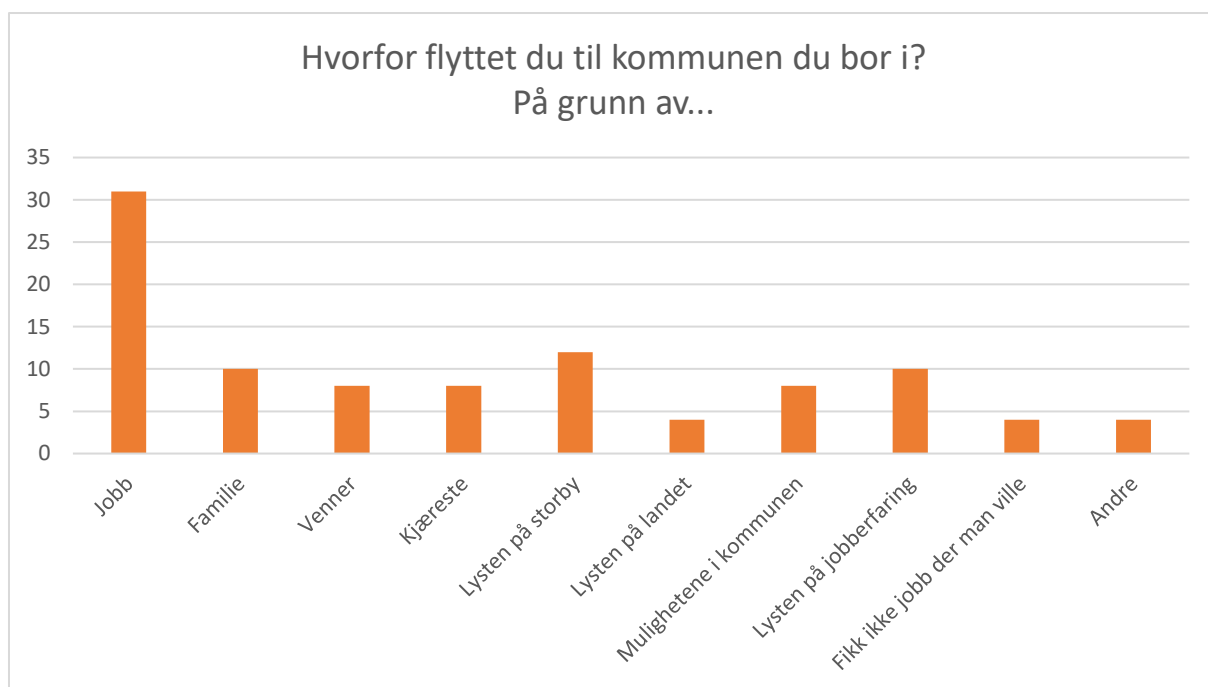
Figur 4.9 viser til svarene fra spørsmål 3.3 hvor påstanden var *Jeg valgte bosted og deretter jobb* sett opp mot spørsmålet 3.2 *Hvor lang tid gikk det fra du fullførte utdannelsen din til du var i arbeid?* Her kan man tydelig se at svært mange av de som hadde jobb før de leverte masteroppgaven sin, svarte uenig på påstanden *jeg valgte bosted og deretter jobb*. Det vil si at de som var mindre kritisk til bosted fikk seg jobb kjapt. Dette stemmer overens med

spørreundersøkelsen i rapporten *Hvorfor flytte? Hvorfor bli boende?* (Sørliet et al., 2012) hvor jobb som flyttemotiv ble nevnt flest ganger, og at jobb var den viktigste faktoren når man flyttet, hvis man ikke hadde familietilknytning. Disse gruppene blir ofte tatt godt imot fordi de er produktive innbyggere.

Figur 4.9 Viser hvor lang tid det gikk fra fullført utdanning til hen var i arbeid sett mot hvor enig hen var om påstanden jeg valgte bosted og deretter jobb.

For å få en generell oversikt over hvorfor informantene hadde flyttet til kommunen de bodde i, stilte jeg spørsmålet 4.3 *Hvorfor flyttet du til kommunen du bor i? På grunn av...* hvor informantene kunne velge så mange alternativer de ville. I figur 4.10 kan man se at av 44 informanter var det 31 stykk som valgte alternativet *jobb*, og 10 stykk som svarte *lysten på jobberfaring*. Alternativene *familie* og *venner* var også populære svar, som viser mest sannsynlig til de som valgte å flytte til oppvekstkommunen, eller valgte å bli værende på studiestedet.

Figur 4.10 Hvorfor informantene valgte å flytte til kommunen de flyttet til.

4.3.1 Natur og kultur

Dette delkapittelet vil se nærmere på i hvilken grad naturen og kulturen påvirket informantene sine valg når det kommer til første bosted. Naturen kan representere en dimensjon av stedstilknytning, og den kan ha stor betydning når det kommer til valg av sted for å bosette seg. Ved å se på viktigheten av naturen kan det få oss til å forstå sted, identitet og tilhørighet på en ny måte, en mer-enn-menneskelig tilnærming (Berg, 2016). I tillegg kan naturen være en stor del av identiteten til individer, fordi man har naturbasert tilhørighet som handler om følelsene rundt bestemte plasser, men også følelsene for et bestemt type landskap og natur (Ruud, 2015; Vestby, 2015). Kultur er også et viktig aspekt å se på når det kommer til hvor man bosetter seg. Mennesker trenger tilgang til ulike kulturelle resurser i forskjellig grad (Florida, 2008).

4.3.1.1 Natur

Informantene ble spurt om naturen var en viktig faktor da de valgte sted og om stedet kunne tilby det de trenger av natur. Ved å se på viktigheten av natur kan vi forstå sted, identitet og tilhørighet på en annen måte (Berg, 2016). Svært mange av informantene uttrykket at natur var veldig viktig for de når de valgt bosted. Rurale området blir oftere betraktet som mer naturlige og nærmere naturen enn de urbane områdene (Antonsen, 2011), men Emma ville ha både natur og urbant området: «[Naturen] vil jeg si at egentlig er topp prioritering nesten. Men det må jo være en by». Hun fortalte videre at hun liker det å kunne være litt anonym og at hun har muligheten til å drive med det hun ville på fritiden, at det er flere kulturtilbud i byene. Dette er en svært vanlig årsak til at folk flytter og trives i urbane strøk (Leknes, 2016). Urbane strøk blir

ofte fremstilt som moderne med et bredt vare- og tjenestetilbud og med et stort mangfold (Berg & Lysgård, 2004).

For mange var natur så viktig på grunn av hobbyer og fritidsaktiviteter. For Elias er naturen essensielt for at han skal trives på stedet: *«Jeg liker jo nærheten til naturen, det er jo viktig. Og når jeg er så interessert i friluftsliv som jeg er så er det jo tilgjengelig å bare dra ut. (...) folk vil jo ha nærhet til naturen, selv er jeg helt avhengig av det! Hvis jeg ikke kommer ut i naturen så klikker det for meg. Så jeg har det egentlig ganske bra sånn som det er her nå. Men det er ikke på grunn av jobben eller folkene som bor her. Det er mest på grunn av nærheten til naturen, og at man har ting å finne på. Man får beveget seg litt».*

Naturbasert tilhørighet handler om følelsene rundt bestemte plasser, men også følelsene for et bestemt type landskap og natur (Aure et al., 2015). Sofie hadde gjort seg en del tanker rundt akkurat dette med naturen på bostedet sitt: *«På en måte er [naturen] ikke så unik. Du har alt du trenger og (...) du er litt for deg selv, og det er mye natur, du kan jakte, du kan fiske. Og alt dette kan man gjøre mange andre plasser og det er litt sånn man har lært om i geografien, om at alle sier turister kom hit for naturen vår er spesiell og da tenker jeg at nei, den er jo egentlig ikke det».* Hun fortalte videre at naturen var svært viktig for henne, men at naturen på stedet var som sagt ikke unikt i forhold til mange andre plasser i Norge.

Natur ble også tatt opp når vi snakket om jobb og arbeidsoppgaver på jobb. *«[Arbeidsoppgavene] mine har jo vært ganske artig, for jeg får jo være ute i tillegg til å sitte på kontoret. Jeg syntes jo det er helt perfekt da»* svarte Nora. Hun hadde fått nye arbeidsoppgaver på jobben etter hvert som tok henne vekk fra kontoret og ut i naturen, noe hun satt veldig pris på.

Det var ikke alle som la like stor vekt på naturen når de valgte bosted. Noah fortalte at *«Jeg føler ikke det var sånn: nå må jeg ha fjell i enda mer nærhet, og at det var sånn at det presset meg til å flytte».* Maja tenkte ikke spesifikt på naturen når hun flyttet, men så heller på det som er fordel: *«[Naturen] var ikke viktig når jeg skulle velge sted, det tror jeg ikke. Mer en fordel kanskje. Det hadde kanskje siddet lengre inne og flyttet til noe sånn østlands plass med jorder og skog liksom. Mer en fordel, det å flytte til en plass med fjell».*

Selv om man kanskje ikke tenkte på naturen når man flyttet, fortalte Lukas om hvordan han kjente på et savn til naturen mens han jobbet i Trondheim: *«Sånn personlig er jeg veldig glad i fjell, natur og fiske, så jeg søkte meg jo til [sted] etter et år i Trondheim, mye på grunn av at jeg savnet den nærheten til naturen. Så selv om man har marka og det der, så har man ikke den*

ville naturen som jeg har vakt opp med som jeg har savnet, så da tok jeg et år i [sted] for å få dekt det behovet da». Man knytter minner rundt spesifikke steder og landskap, og utvikler tilhørigheten over tid. På denne måten knytter man stedets identitet opp mot sin egen (Aure et al., 2015). Derfor kan man kjenne et sterkt savn til den type naturen man har knyttet en tilhørighet til, slik som Lukas gjorde.

4.3.1.1.1 Resultat

Det var ingen av informantene som fortalte at naturen ikke spilte noe rolle for dem. Det var noen som ikke hadde spesifikt tenkt på naturen når de valgte bosted, men for et flertall var dette topp prioritering og essensielt for at de skal trives på et sted. Som geografer har alle studert naturen, både natur som objekt og natur som begrep (Ginn & Demeritt, 2009), så det kan virke som at naturen har en stor plass i hjerte hos geografer.

4.3.1.2 Kultur

Urbane områder fremstår ofte som frihetens og mangfoldets rom, og representerer frie rammer og mer anonymitet (Fosso, 2004). I tillegg er byer ofte attraktive med blant annet et stort kulturtilbud, gode shoppings-muligheter og mange restauranter (Leknes, 2016). Ofte blir landsbygda fremstilt svært tradisjonelt, med få vare- og tjenestetilbud og kjedelig (Berg & Lysgård, 2004). Dette prøver Distrikts-Norge å endre på med tilflytningsarbeidet deres, hvor de prøver å synliggjør det som skiller de forskjellige stedene fysiske, kulturelt og historisk fra andre steder (Villa, 2012).

For Emil er det svært viktig at plassen han bor på har mye kulturtilbud: *«Jeg er jo ikke den største konsert-gåeren, men jeg er jo glad i musikk. Jeg har jo vært på konserter, altså det er jo konserter du aldri ville fått [på hjemstedet mitt] for å si det sånn! (...) så jeg syntes det er viktig å ha det tilbudet, og ha muligheten. Og det er ikke bare musikk selyfølgelig, du har jo teater og du har ja, haha, hva mer er det som skjer her? Det er i hvert fall en del kulturtilbud som dukker opp. Plutselig er det stand-up eller noe sånt noe på [Studenten] Samfunnet. Så sånne ting syntes jeg er ganske viktige».* Han fikk seg jobb i Trondheim etter studie og ble boende der. Han syntes det at byen er såpass kompakt, og har så mye av kulturtilbud er det beste med byen: *«Det er så greie avstander til det meste. Det er 10 min til byen og det er 10 min til skolen og det er bra kollektivtilbud sånn relativt sett i hvert fall. Så alt er egentlig innenfor rekkevidde. Og det er kort vei til natur- og kulturopplevelser. Så du har på en måte alt du trenger for det meste i hvert fall innenfor kort rekkevidde. Så det er kanskje noe av det som jeg liker best med Trondheim sånn sett ja».*

Lukas, som savnet naturen når han bodde i Trondheim etter utdannelsen (Se kapittel 4.3.1.1) og flyttet vekk etter et år delvis av den grunnen, savner nå kulturtilbudet Trondheim hadde å tilby: *«Nå bor jeg jo [ikke i Trondheim] lengre og her kjenner jeg på et slags savn til Trondheim på grunn av det kulturelle tilbudet. Tenkte ikke så mye over det når jeg bodde der, for man blir jo så vant til det. Men det kulturelle tilbudet er kjempebra i forhold til størrelsen på byen. (...) så man ser ting når man bor litt rundt omkring så ser man verdier, både gode og dårlige verdier på plasser man har bodd»*. Lukas bodde svært sentralt i Trondheim og han syntes det var unikt å ha *«muligheten til å dra på en konsert, nesten hvilken som helst dag i uken. Hvis du ville høre på en sjanger en dag og en annen sjanger neste dag så var det stort sett ett eller annet som skjedde. Det syntes jeg er veldig unikt og fint med Trondheim»*. Maja flyttet til et mindre sted, men hun savner også det kulturtilbudet som Trondheim hadde å tilby: *«Jeg savner litt kulturtilbud. Fra og kunne gå rett på cafe, konserter og byen på en annen måte, det har jeg savnet»*.

«Jeg er ganske aktiv i det som skjer i Trondheim, jeg har vært politisk aktiv (...), også har jeg drevet med teater, og improteater og driver med levende rollespill, og masse andre organisasjons ting, så jeg har omfavnet alt Trondheim har å by på i stor grad da» kunne Liam informere om. For han var det svært viktig å ha tilgang på mye kulturtilbud *«Jeg har jo tenkt på hvordan det skulle være hvis jeg flyttet tilbake [til hjemstedet]. Jeg hadde jo fått jobb, men hadde jeg overlevd å bo på en liten plass?»*. Her kan man se tendenser til de forskjellige forestillingene om bygda og byen, hvor den moderne byen blir fremstilt med et bredt vare- og tjenestetilbud, mens dette ikke er noe man finner i den tradisjonelle bygda (Berg & Lysgård, 2004).

For Elias er kulturtilbud viktig, men naturen er viktigere. Han flyttet til en liten bygd hvor det ikke er mye arrangementer og folk lever litt for seg selv *«Det er først og fremst barne-ting som fører folk sammen. (...) jeg tror friluftslivet veier tyngre enn musikk-interessen min. Det er jo det som er bra med byen, den kulturelle biten. Men det går jo an å dra til byen og oppleve konserter og dra ut igjen. Tar heller en helg i byen enn å bo der i månedsvis»*. Her ser man de motsatte tendensene til de forskjellige fremstillingene av byen og bygda enn de Liam hadde. Her blir bygda fremstilt som idyllisk med nærhet til naturen (Berg & Lysgård, 2004).

Nora flyttet til ett lite tettsted som har befolkningsøkning, som hun forklarer har ført til mer kulturtilbud: *«Det er jo ting som foregår, så det er jo virkelig et pluss da. At man føler folk ser positivt på fremtiden og legger planer for utvikling [av kulturtilbud]»*. Sofie flyttet tilbake til hjembygda, som også er en liten kommune *«[Kommunen] har mye bra. Aktivt kulturliv. Men*

så klart du må være med på ting, du må være litt aktiv for at ting ikke skal forsvinne, fordi hvis folk ikke bruker det så blir det jo borte. Det er mye fritidsaktiviteter for barn og unge, det er liksom litt sånn typisk idrett og slik, men du har kulturskolen som jeg benyttet meg av selv når jeg gikk på ungdomsskolen. Du har jo egentlig, nei jeg syntes det er mange tilbud her, men det er selvsagt litt med hvem du møter, noen er positive, noen er negative, men hvis du virkelig ser på det så er det ganske mye som skjer. Så det gjelder bare å være litt på, eller du kan la være å være med på noe som helst, men jeg syntes det er mange gode tilbud her».

Det er ikke alltid at kulturtilbud viktig for en person. Ingrid, som flyttet til en storby, fortalte at hun like at det var kulturtilbud, selv om hun kanskje ikke benytter seg av dem så ofte «(...) kultur ja, nå er ikke jeg den mest kulturelle personen da, men det er jo mye å velge i. Ikke akkurat nå [covid-19], men til vanlig av konserter og kino, teater og lekeland. Så det syntes jeg er kjekt». Oliver flyttet også til en storby og var ikke så opptatt av kulturtilbud, men følte seg skuffet likevel: «Kulturmessig er ikke [stedet] verdens navle. Og så er ikke jeg så opptatt av kultur heller da. Også har du jo Covid-19 oppå det, så hadde det vært kulturtilbud så er det jo ikke det nå. Men jeg er litt sånn skuffet over tilbudet når du ser på andre steder på samme størrelse hvor det skjer litt mer. (...) sånn sett har byen alle de tilbudene som jeg er ute etter da (...), for meg er naturen det viktigste».

4.3.1.2.1 Resultat

Folk som bor i de urbane byene verdsetter ofte ulike kulturelle ressurser som for eksempel teater, museer, levende musikk og levende uteliv med barer, klubber og resultanter (Florida, 2008). For flere av informantene var det svært viktig med et godt kulturtilbud, og de fleste som syntes dette bodde i store byer som tilbøy det de trengte av kulturell liv. For noen av informantene var ikke kulturtilbud like viktig, men satt pris på at stedene tilbøy noe.

For Elias og Maja, som begge flyttet til mindre steder, var kulturtilbud viktig selv om de syntes de manglet det. Forskjellen var at Elias syntes naturen var enda viktigere enn kulturen og ville «heller ta en helg i byen enn å bo der i månedsvis». Andre informanter som også flyttet til mindre steder så positivt på kulturtilbudene som var på stedet, og følte ikke de trengte stort mer. Det ble også dratt frem at når man bor på i en liten kommune må man jobbe aktivt som et samfunn for at fritidstilbudene ikke skal forsvinne

4.3.2 Sosial tilhørighet

Dette delkapittelet tar for seg sosiale relasjoner som familie, venner og til og med bekjente. Sosiale relasjoner kan koble folk til sted på mange forskjellige måter. Det gir en følelsesmessig støtte og sosial interaksjon daglig (Barcus et al., 2017). Det sosiale nettverket som man har,

påvirker også hvor man flytter. Et eksempel er at jo flere som flytter til byen jo flere følger etter for å bo i nærheten av venner og familie (Langørgen, 2007). I tillegg er det slik at en relativt stor andel blir værende i samme region som man har studert (NOU, 2020:15), og dette kan komme av at man kjenner en tilknytning til både byen, men også fordi man har fått seg venner og bekjente på stedet. Hvis man i tillegg har vokst opp på stedet man tar høyere utdanning, er det veldig stor sannsynlighet for at man bosetter seg i den regionen (NOU, 2020:15). Å flytte tilbake til oppvekstkommunen gir betydelig støtte, både økonomisk og følelsesmessig, fra foreldrene og annen familie (Tyrrell & Kraftl, 2015). Det er flere som velger å flytte til oppvekstkommunen i løpet av en 5-års periode etter ferdig studie, blant annet for man ikke har jobb, har økonomiske problemer, eller starter en egen familie (Sage et al., 2013).

4.3.2.1 De med litt eller ingen tilknytning til stedet fra før av

Elias flyttet til et ukjent sted hvor han ikke kjente noen fra før av. Det er også et sted som har betraktelig færre innbyggere enn stedet han har vokst opp på «*[Jeg misliker] at det er et lite samfunn og folk er veldig opptatt av hverandre. Ja, eller alle vet jo hvem du er og hvem du er med og sånne ting. Så det er jo i motsetning til byen hvor du ikke kjenner naboen, så vet du jo hvem alle er til slutt. Og det er veldig uvant for meg egentlig. Så har jeg jo innledet et kjærlighetsforhold med en kvinne (...) og jeg er helt overbevist om at hun har fått meg til å synes at stedet er finere enn jeg opprinnelig mente*». Det er ikke en uvanlig opplevelse, og mens Elias misliker det at «alle kjenner alle» kan dette være en positiv attributt for andre (Langørgen, 2007). Han forteller at han trives ikke så godt og kunne gjerne tenkt seg å flytte et annet sted, hvis det ikke hadde vært for at han hadde funnet seg en dame her. Trangen til å flytte avtar ofte med alderen når enkeltpersoner får flere forpliktelser (Green, 2018), og for Elias er dette kjæresten. Berg (2016) forteller at hvem og hva som hører hjemme på et sted er dynamisk, og personer eller grupper og lignende kan bli omfattet etter hvert: «*[Jeg føler meg som en turist], og jeg føler folk lurere på hva i all verden er det jeg gjør her da. For det er jo ikke normalt at det kommer folk i 20 årene som kommer flyttende til sånne steder som dette her. Det har jo sannsynlig aldri skjedd før i denne kommunen her*». Det er ikke bare på fritiden at Elias føler det sosiale ikke strekker til «*Drittlei av jobben her nå, det er jo så kjedelig på jobb. Det blir mye av de samme samtalene om og om igjen, man føler man står litt stille. Så en arbeidsplass med litt større fagmiljø og litt flere unge friskuser hadde vært bra*».

For Henrik spilte det egentlig ikke noe rolle hvor han fikk seg jobb. Han endte opp med å flytte til en by han ikke hadde mye kjennskap til fra før av, og hvor han ikke kjente noen. Dette kan tære på psyken: «*Jeg har mye hjemlengsel*» kunne Henrik fortelle. Behovet for tilhørighet

innebærer at man trenger å føle en tilknytning eller likhet med andre, og det kan skapes gjennom gode relasjoner til kollegaer (Ryan & Deci, 2000). På jobben var det mange sosiale mennesker og Henrik ble godt tatt imot: *«På den avdelingen jeg var på så var vi en gjeng på min alder med litt forskjellig utdanning, men vi var en 4-5 stykk under 30, og hadde en veldig bra sosial gjeng som var sammen på fritiden også, stakk og grillet og sånt, så det var hyggelig»*. Henrik hadde gjort seg noen tanker om hvorfor det sosiale aspektet kan være litt vanskelig: *«Du må legge inn en stor innsats for å bli med i et miljø og jeg har ikke lagt inne noe innsats heller. Jeg har bare fokusert på de jeg jobber med, å henge med dem (...)»*. Betydningen av sosiale relasjoner har mye å si for stedstilknytningen (Berg, 2016) og etter hvert ble Henrik kjent med litt flere folk, også utenfor jobben, men det var ikke lett når Covid-19 satt begrensninger for sosial arrangementer *«Det er noen greie barer her, og har blitt kjent med en del folk etter hvert, har hyggelige kollegaer. Livet her er stort sett jobben da. I sommer ble jeg veldig god venn med noen her, og så har jeg begynt å date noen, så nå begynner jeg å ha noen utenfor jobben og»*.

For de som fikk seg sin første jobb rett før, eller under Covid-19 pandemien, fortalte at det har i stor grad påvirket de sosialt på det nye bostedet deres. *«Vi har nok blitt påvirket en del av Covid-19, med tanken på at man ikke har blitt kjent med like mange, man har vært litt begrenset sosialt. Vi har jo flyttet hit uten ett nettverk»* kunne Oliver fortelle. Dette var noe han savnet. Tilknytning kan skapes gjennom gode relasjoner til kollegaer (Ryan & Deci, 2000), men for Oliver var det heller ikke lett å skaffe seg gode venner på arbeidsplassen: *«Det er vanskelig å bli kjent med noen når man bare har arbeidsplassen sin som arena. Der er jo 40-, 50-, 60-åringene i en litt annen livssituasjon. Det er et par jevnaldere der, men ikke så mange. (...) selv om man er, på samme alder betyr ikke det nødvendigvis at man blir bestevenner bare fordi man er født i samme tiden. [Jeg savner å ha flere folk rundt meg] ja definitivt! Det er noe jeg og [kjæresten] tenker på. Vi har jo flyttet til et sted hvor vi ikke kjenner noen fra før av, så har vi på en måte skjønt hvor viktig venner er for oss. Muligheten til å stikke til noen andre, ta en pils og prate om ting, som ikke handler om jobb med en kollega er kanskje viktig»*. Noah kjente også på Covid-19, og ble fort satt på hjemmekontor når han startet den nye jobben sin: *«[Det å bli en del av samfunnet] har jo på en måte blitt farget av situasjonen [Covid-19]. Jeg var litt på jobb i starten, og så var det relativt raskt hjemmekontor og litt sånn begrenset fritidsaktiviteter»*. I tillegg kjente han på et savn til familie og venner som bodde andre steder, og det var ikke lett for han å integrere seg selv i samfunnet på den nye plassen: *«Og så var jeg kanskje litt for dårlig til å integrere meg selv i foreninger eller i idrettslag eller i treningsgrupper eller hva enn det skulle være. Både litt av personlighetstype, og litt av at man*

har hatt familie på besøk, og man føler man kunne begynne å komme litt inn i jobb først, før man begynner å gjøre andre ting. Men akkurat nå, og generelt, har planen vært at hvis det dukker opp en stilling [der familien bor] og søke på den og ende opp der litt, med tanken på forholdet jeg har til byen og familien særlig som bor der, og ja venner og alt mulig».

4.3.2.2 De som ble boende i Trondheim (studieby)

Siden studentene gjerne får seg jobb i samme region som utdanningsinstitusjonen ligger, blir de værende i byene (NOU, 2020:15). Å bli boende i studiebyen kan ha mange fordeler. Liam forklarte at han hadde et såpass stort etablert nettverk i Trondheim, og med slekt og familie ikke langt unna, at for han var det uaktuelt å flytte et annet sted. I tillegg hadde han nå etablert seg en egen liten familie, og da ble det enda mer uaktuelt.

For Lukas var det litt annerledes. Han valgte også å bli boende i Trondheim på grunn av at hans sosiale nettverk var akkurat der, men slik var det ikke lenge: *«Største nettverket mitt sosialt var i Trondheim når jeg søkte, så jeg hadde jo lyst til å være nært dem da. Selv om folk forsvinner litt etter hvert når folk blir ferdig utdannet og får seg nye jobber».* William kunne også fortelle at Trondheim var ikke endestasjonen for han heller når han valgte å bosette seg der (for mer om midlertidig bosted, se kapittel 4.3.4): *«[Lokasjonen til jobben var en viktig faktor da jeg valgte å takke jeg til stillingen] siden det var i Trondheim, og samboeren min jobbet der og skulle studere videre i et par år. Det lå i kortene at vi ikke kom til å bli værende i Trondheim, mest på grunn av ingen familiær tilhørighet, og at de aller fleste venner etter hvert flyttet bort».*

Emma søkte kun på jobber i Trondheim. Det var fordi: *«(...) jeg hadde det sosiale nettverke der fra før av. Så var det ganske mange som fremdeles skulle være i Trondheim av de jeg kjente. (...) så siden ja, nei det var mest det sosiale nettverket».* For henne gikk det greit å gå fra å være student til å jobbe i Trondheim, men mest fordi hun begynte å jobbe i et veldig ungt miljø, hvor det var mange som kom fra Sverige. Dette fikk arbeidsplassen til å føles ut som en forlengelse av studenttilværelsen: *«Men hvis jeg hadde jobbet et annet sted, og jeg merket kanskje det litt etter hvert, at Trondheim er litt kjedelig når du ikke er student i forhold til når du er student. For alt av uteliv er liksom lagt opp til studentmiljøet så etter et par år blir man litt sånn njaa. Det er veldig studentby da, og på sommeren er det helt dødt i Trondheim. Så var vel ganske lei av Trondheim, det var derfor jeg flyttet. Jeg kunne jo selvfølgelig søkt ny jobb i Trondheim, men det gadd ikke jeg».* Hun følte fremdeles en sterk tilhørighet til Trondheim, og hun ville si at det en veldig bra studentby, og kunne godt anbefale å studere i der, men følte at byen ikke passet for hun når hun var i arbeidslivet.

4.3.2.3 *De som flyttet til oppvekststedet*

Ingrid hadde samboer på den tiden hun var ferdigstudert og skulle finne seg et sted for å jobbe og bo. Hun valgte å flytte hjem igjen på grunn av tanken på en fremtidig familie, noe som er vanlig ifølge Tyrrell og Kraftl (2015). «Jeg hadde jo mannen min. (...) hvis vi etter hvert skulle få unger og sånt så var det greit å bo i nærheten av en av familiene». Det er ikke alltid like lett å flytte hjem igjen, og ting kan ha forandret seg mye når man har vært vekke en stund for å studere «Når jeg dro fra [hjemstedet] var vi en veldig stor vennegjeng som var sammen hele tiden, og når jeg var hjemme på besøk var vi jo og mye sammen for da var jo jeg hjemme, så da samlet vi alle sammen. Men jeg merket jo det at når jeg flyttet hjem igjen (...) var liksom folk ikke sammen alle sammen lengre, det var litt sånn gruppering. Litt vanskelig å forholdet seg til, folk hadde gjerne blitt kjent med andre, de som hadde blitt igjen her, fått andre venner og kollegaer». Det var altså ikke så lett å opprettholde gamle vennskap på samme måte som før. Jeg lurte derfor på om det var mye sosialt på arbeidsplassen «Når jeg begynte [på jobb] var jo jeg yngst på avdelingen, den nest yngste var i hvert fall ti år eldre enn meg. De var jo kjempekjette folk, men det er ikke sånne du finner på ting med på fritiden med, når du er i tyveårene og den neste er i tredveårene med unger liksom». Det virket som det sosiale var svært viktig for Ingrid, og hun fortsatt med å si «Jeg er for så vidt i jobben enda da, så har trivdes i jobben. Mest på grunn av folka egentlig. Jeg har aldri hatt sånn der karrierejag. Det er ikke nødvendigvis hva jeg gjør, men hvem jeg gjør det med».

Sofie valgte også å flytte hjem igjen, mye på grunn av venner og familie: «Det hadde vært mye mer tungvint hvis jeg hadde fått den jobben [på et ukjent sted] for eksempel, hvor jeg ikke kjenner noen. Her har jeg familie og venner». Hun fikk seg ikke jobb hjemkommunen, men siden pendling har blitt langt mere effektivt og smidig enn for kun få år siden (Lysgård & Cruickshank, 2016) valgte hun å søke på jobber i nærheten. Hun fikk seg en jobb i nabokommunen og valgte å ikke flytte dit på grunn av alle de sosiale kontaktene hun hadde i hjemkommunen «Jeg kjøpte et hus på [hjemstedet], for jeg fant ut at jeg heller ville pendle til [jobben i nabokommunen] enn å pendle til venner og familie, for da kommer de bare til å besøke en gang iblant, men det blir liksom mye mer aber da».

4.3.2.4 *Resultat*

Av de med litt eller ingen tilknytning til det nye stedet deres var det mange som savnet venner og familie, og flere hadde slitt med å få seg et sosialt nettverk på det nye stedet. Både Henrik og Noah følte dette var deres egen feil, og at de ikke hadde lagt nok innsatts i å bli kjent med innbyggerne: «Du må legge inn en stor innsatts for å bli med i et miljø og jeg har ikke lagt inne noe innsatts heller» (Henrik). For de som relativt nylig hadde kommet ut i jobb, hadde Covid-19

hatt en stor påvirkning for hvordan de hadde det sosialt. Pandemien hadde satt store begrensninger på hva som var lovlig sosialt, og dette spilte også en rolle når det kom til hvor godt de trivdes på stedet. Oliver kjente nå på hvor viktig venner egentlig var for han og det gjorde noe med trivselen på stedet: *«Vi har jo flyttet til et sted hvor vi ikke kjenner noen fra før av, så har vi på en måte skjønt hvor viktig venner er for oss»*. At kollegaene var eldre hadde også vært et sosialt hinder for flere, for de var i en litt annen livssituasjon enn informantene.

Liam, som ble boende i studiebyen Trondheim, hadde både venner og familie i nærheten, og hadde et stort og fint sosialt nettverk der. For resten som ble boende i Trondheim var det en litt annen tone, for selv om de hadde et stort sosialt nettverk der etter de var ferdigutdannet, var det mange av vennene som flyttet vekk.

For de som flyttet til oppvekststedet, var det nærheten til familie som sto i sentrum. Det som kom frem under intervjuene, var at det var ikke alltid like lett å integrere seg i et samfunn man ikke har vært en del av på flere år. Barndomsvenner hadde fått seg nye venner, og det var ikke alltid like lett å finne plassen sin. Her kom det også frem at det ikke alltid var så lett å bli venner med kollegaer, når de var en del eldre enn man selv er. Sofie flyttet som sagt til oppvekststedet, men jobber i nabokommunen. Dette var et bevist valgt hun tok slik at hun kunne være i nærheten av venner og familie.

4.3.3 Stedstilhørighet

Dette delkapittelet vil ta for seg informantenes stedstilhørighet til den nye boplassen deres. I analysen av Place and Happiness-undersøkelsen (Florida, 2008) oppdaget de at det vi verdsetter av samfunnene vi lever i er bemerkelsesverdig like, enten vi bor i byen eller bygda, fordi man opplever lokalsamfunnet sitt forskjellig. Man kan bli knyttet til et sted gjennom emosjoner, men også landskap og naturen (Ruud, 2015; Vestby, 2015).

4.3.3.1 De med litt eller ingen tilknytning til stedet fra før av

Under intervjuene spurte jeg informantene om hvilket syn de hadde på stedet før de flyttet dit, og om dette hadde endret seg. For de som hadde litt eller ingen tilknytning til stedet fra før av var det mange av dem som hadde et positivt syn på stedet før de flyttet dit. Oliver kunne fortelle at: *«Jeg hadde et godt inntrykk av [stedet] før jeg flyttet hit. (...) jeg var veldig positiv før jeg kom»*. Dessverre flyttet han under pandemien så han følte ikke han har sett alt stedet har å by på enda: *«Vi har nok blitt en del påvirket av Covid-19, med tanken på at man ikke har blitt kjent med like mange, man har vært litt begrenset sosialt. Men [stedet] har vært greit egentlig»*. Henrik hadde ikke så mange tanker rundt akkurat dette: *«Jeg hadde vært på [stedet] en gang*

før, men jeg hadde veldig lite inntrykk fra før. Det virket som et fint sted. [Synet mitt] har ikke endret seg noe vesentlig».

For Nora var det naturen og muligheten det tilbyr som var den viktigste faktoren: «*[Lokasjonen til jobben] var veldig viktig. (...) det var jo noe med at det var både fjell og sjø. Var jo veldig interessert i friluftslivmulighetene her da, så det må jo være supert. Så sånn sett var jo det virkelig en faktor som spilte inn da.*» Nora fortalte videre at det var ikke akkurat på dette stedet hun ville flytte til, men kunne likeså godt vært et sted som hadde de samme natur- og friluftslivmulighetene. Hun hadde heller ingen kjennskap til stedet før hun flyttet dit: «*Jeg kjente jo ingen når jeg flyttet hit. Jeg ante jo ikke hva jeg gikk til.*» Hun var veldig klar på hva hun likte og hva som var unik for henne med akkurat dette stedet: «*Det er jo den blandingen av at du har sjø og så har du fjell. (...) og det som er med [dette stedet] er at vi har faktisk oppgang, det er jo befolkningsøkning, mens alle de andre sliter jo med fraflytning. Her er det faktisk ganske mye som foregår, så det er jo virkelig et pluss da. At man føler folk ser positivt på fremtiden og legger planer for utvikling (...).*»

Elias hadde litt andre tanker enn de andre når det kom til synet han hadde på stedet før han flyttet dit: «*Jeg viste at [stedet] fantes ja, men jeg hadde aldri vært der. Det er ikke en typisk kommune du kjører gjennom. Den er veldig lett å unngå. Jeg har aldri hatt sansen for denne regionen (...). Men det er litt sånn, føler det er litt sånn kompetansemangel og har alltid tenkt at det er mye idioter [her]. Vet ikke helt hvor det kommer fra, men har hatt en slags fordom der, og det stemmer til dels og.*» Når jeg spurte han om synet hadde endre seg hadde han klare meninger om det og: «*nei, jeg liker stedet, men folka og sånt er veldig kulturelt fattige her. Mye dårlig smak og sånt. Som gjør at det er vanskelig å sette fingeren på... det er jo bygda da.*» Dette er en vanlig forestilling å ha om bygda (se tabell 1), hvor man ser på stedet som et kjedelig sted, som ikke tilbyr mye kulturelle tjenester (Berg & Lysgård, 2004).

Maja hadde litt kjennskap til stedet før hun flyttet dit, for hun hadde vært der en del i oppveksten på hytteturer og lignende: «*Jeg hadde et godt forhold til plassen fra før, det vil jeg si. Og jeg kjente litt til hvordan det var her fra før. Hadde et godt inntrykk.*» Hun kunne også fortelle at etter at hun flyttet dit hadde hun fått et annet forhold til stedet, fordi hun tidligere hadde sett på det som en ferie-plass, men dette ser hun på som er fordel: «*Nå bor man her selv på en måte, den har vært litt uvant da. Men samtidig interessant for da har du følt på begge deler, så du kan se ting fra både det turistperspektivet og innbyggerperspektiv.*» Noah hadde også litt kjennskap til stedet han flyttet, for han hadde vokst opp et par timer fra stedet: «*[Stedet] var en fin plass (...). Nå har jeg fått litt voksen tilnærming til det og syntes det var en spennende by,*

og hovedgrunnen [til at jeg flyttet dit] var jo arbeidsmessig at det har en del spennende prosjekter». Om synet hans på stedet hadde forandret seg var litt vanskelig å svare på: «Jeg syntes jo det er en finere by nå enn når jeg var liten. Det har jo skjedd mye siden sist, mye utvikling og nye kvartaler og bydeler. Så er nok hakke mer positiv til plassen, selv om jeg får litt angst av å gå forbi tidligere fotballbane jeg har blitt knust på, så er jeg litt mer positiv til plassen i hvert fall».

Jeg lurte også på om informantene følte selv at de hadde blitt en del av samfunnet på stedet de nå hadde bosatt seg, og hvis de fremdeles bodde der, om de ville kalle det sitt hjem. «Nei det har jeg ikke. Det skjer litt sånn gradvis. På et halt år er det vanskelig. [Stedet] føles veldig midlertidig, for verken meg eller kjæresten har ambisjoner om å bli her i mer enn to år. Og det går egentlig ganske mye på min jobbsituasjon med at jeg ikke egentlig liker jobben min (...)» (Oliver). Han kunne også fortelle at han ikke føler seg hjemme på stedet, men tenker at det kan også ha noe med at han ikke har vært der lenge, eller fått seg det sosiale nettverket han ønsker: «Det er jo litt tilfældigheter». Henrik hadde heller ikke bodd på stedet lenge, og følte på litt av det samme Oliver følte på «Jeg har liksom ikke knyttet meg særlig til byen føler jeg. Det er jo greit å bo her, men det er ikke [hjemstedet], det er ikke hjem. (...) Jeg har mye hjemlengsel. Livet er stort sett jobben. Så nei, det er ikke en del av min stedsidentitet for å bruke samfunnsgeografi». Minne kan gjøre at man føler en stedstilhørighet og stedstilknytning, men når man har bodd på et sted i kort tid har man ikke fått mange minner knyttet til plassen enda (Berg, 2016).

For Nora var det annerledes: «Ja [jeg føler jeg har blitt en del av samfunnet], det har kommet til det stadiet hvor folk sier hei du på butikken». Hun forteller videre at når hun flyttet dit bodde hun på en plass hun selv syntes var ubehagelig. Etter hvert fikk hun flyttet og fikk gode venner på stedet. Nora hadde fått følelser for, og tilhørighet til stedet ('identity with place') (Aure et al., 2015) og har begynte å føle seg hjemme der: «Ja, nå vil jeg [kalle det mitt hjem]».

Elias hadde blanda følelser: «Nei, litte gran. Men jeg føler meg også som en gjest da, eller jeg bruker jo... det er ingen andre som bor her som lever som jeg gjør. Jeg er litt som en slik evig turist føler jeg. Og syntes ting er spennende og kult og sånt (...) det å dra rundt og oppdage nye steder og vann og så videre. Vanskelig å sette seg inn i det. Har veldig lyst å utforske området». Da jeg spurte Elias om han føler seg hjemme tok han en lang pause før han svarte: «Tja kanskje litt. Det er jo fordi jeg har vært her lenge da, jeg bor jo her. Så har jeg jo innledet et kjærlighetsforhold med en kvinne. Og det er jo en stor del av det det og! Det er det som er hovedgrunnen til at folk bosetter seg og flytter tenker jeg».

Maja hadde også blanda følelser når det kom til spørsmålet om hun følte seg hjemme på stedet: *«Nei, ikke i noe stor grad i hvert fall. Jeg bryr meg om plassen og har lyst til at den skal være en bra plass og bidra til det. Men jeg føler meg kanskje ikke som en ekte innbygger da»*. Hun fortalte at hun ofte reiste vekk i helgene, eller at hun fikk besøk fra andre steder når hun først hadde en helg på det nye hjemstedet. Dette gjorde at hun følte hun ikke ble en del av samfunnet på stedet. I tillegg var dette stedet ikke det stedet hun ville etablere seg på. *«Det er jo her jeg bor, og akkurat nå er det jo her jeg føler meg hjem. Ja eller jeg vet ikke, det er vanskelig det og. Det er veldig tilfeldig hvor man ender opp, i hvert fall i den første jobben»*.

Noah diskuterte en del med seg selv før han kom frem til at han vil si at han har to hjem: Et hjemme hos sin mor og et på stedet han flyttet til: *«Nå har jeg jo ikke noe bolig, annet enn det store huset til min lille mor som bor der jeg vokte opp og i feriene. Men jeg føler jo på en måte at jeg drar hjem på ferie hvis du skjønner, at jeg jobber her og bor her, og trives godt, men ja. Tja, både ja og nei egentlig da, uten å filosofere altfor mye»*.

4.3.3.2 De som ble boende i Trondheim (studieby)

Jeg spurte de som ble boende i studiebyen om synet på Trondheim hadde endret seg etter de begynte å jobbe, og ikke lengre var studenter i byen.

For Emil var det ikke vanskelig å gå fra student til å jobbe i byen: *«Den store forskjellen var jo pendlingen, og i det hele tatt den rutinen med at man må til et sted fast til et fast tidspunkt da hver dag. Men det har på en måte ikke noe med byen å gjøre. Så eneste er at du faller utenfor naturlig nok, den studenthverdagen. Så du er ikke like involvert i det da, det som foregår på [Studenter] Samfunnet og sånne ting for eksempel. Men det er jo helt naturlig tenker jeg. Så det er egentlig ikke vært noe sånn, hva skal jeg si, forandringer i synet mitt på Trondheim etter at jeg begynte å jobbe heller nei»*. Han fortsatt å snakke om at Trondheim har et veldig godt studentmiljø, og det er en veldig fin by til å både være student og som en arbeidstager: *«Ja, nei jeg trives jo egentlig veldig godt her, så jeg har ingen planer om å flytte heller nei. Trondheim har egentlig levd til forventningene, absolutt»*. Om det var vanskelig å bli en del av samfunnet i Trondheim og om det gikk greit å få seg et sosialt nettverk hadde Emil gjort seg noen tanker fra før av: *«Det er jo uansett en overgang fra å være student til du blir «voksen» da som jeg tenker er ganske naturlig. Men det er klart at du merker at du har kanskje færre arenaer for å treffe nye folk på. Men man rekker jo også, hvis man er nok involvert da i studenttilværelsen i Trondheim, til å få et kontaktnett her uansett innen den tid. Nå er det selvfølgelig en del som flytter og sånn da, så nettverket har jo blitt mindre. Jeg tror i hvert fall det at hvis du møter folk du deler andre interesser med, at ikke eneste fellesnevner er at dere er studenter, så er det*

enkelt å holde kontakten, og hvis dem da blir i Trondheimsområdet, som da er tilfelle for flere av de jeg har blitt kjent med, så er det jo det et veldig godt utgangspunkt. Så har jeg jo blitt kjent med folk gjennom jobben og sånt og, men det er jo kanskje ikke på samme måte. Der har jo gjerne folk et eget liv ved siden av». Når jeg stilte spørsmålet om han ville kalle Trondheim for hjem ville han det: «Jeg sier jo jeg skal hjem når jeg skal til [oppvekststedet], men når jeg skal til Trondheim og er [på oppvekststedet] sier jeg også at jeg skal hjem. Så jeg har på en måte to hjem da».

Liam hadde også et godt etablert sosialt nettverk i Trondheim, med foreldre som ikke bodde langt unna, og med slekt i Trondheim. Når man velger å studere i samme regionen som man har vokst opp eller har en sterk tilknytning til, tyder dette på et ønske om å bli værende etter utdanningen også (NOU, 2020:15). Liam fortalte at han følte en sterk tilhørighet til Trondheim, spesielt nå som han hadde bodd der lengre enn han hadde bodd noen annen plass. Jeg spurte han om han kaller Trondheim for hjem og da svarte han at: «Ja nå er det jo det. Jeg har bodd i samme hus i over [et tiår]».

Lukas søkte også primært på jobber i Trondheim fordi han hadde trivdes godt der som student, og han hadde veldig mange venner i Trondheim: «Største nettverket mitt sosialt var i Trondheim når jeg søkte, så jeg hadde jo lyst til å være nært dem da». For Lukas var det ikke lett å gå fra å være student til arbeidslivet: «Det var helt klart annerledes. Det blir en helt annen hverdag. Man er på jobb på dagen og sliten på kvelden. Man bruker byen på en helt annen måte da, og det var en av grunnene til at jeg valgte å gjøre noe annet etter et år i [Trondheim]. (...) for man får ikke det samme sosiale livet og da forsvinner litt den grunnen til at man søkte til Trondheim da. Så da så jeg en anledning til å se på jobb andre plasser». Selv om han flyttet etter kun et år som arbeidstaker i Trondheim føler han en sterk tilhørighet til byen: «Vil nesten si at det er min andre hjem plass. Hjem plassen er på en måte der jeg kommer fra, men min andre hjem plass er Trondheim».

4.3.3.3 De som flyttet til oppvekststedet

Av de som velger å flytte ut av hjemkommunen sin i 20-årene, flytter nesten hver femte person tilbake igjen til oppvekstkommunen sin innen de fyller 35 år (Grimsrud & Sørli, 2004). Av de informantene som flyttet tilbake til hjemkommunen sin virket alle svært hjemmekjære. For Ingrid var det veldig viktig å være i nærheten av familien sin: «I hvert fall sånn på sikt. Tenkte det hadde blitt litt sånn stress hvis [vi ikke hadde bodd i hjemkommunen til kjæresten min eller meg] så måtte vi brukt mye av ferien på å besøke den ene eller andre i slekta, i hvert fall når vi fikk unger. Det høres litt stress ut. Så da var det liksom der jeg så utgangspunktet da, de to

plassene [vi har vokst opp på]». Som sagt i kapitlet 4.3.2.3 var det det sosiale som var litt vanskelig for Ingrid når hun flyttet tilbake: «Man merker liksom det at folk var ikke sammen alle sammen lengre, det var litt sånn gruppering. Litt vanskelig å forholde seg til, folk hadde gjerne blitt kjent med andre. (...) Så det var jo og en utfordring. Men byen er jo den samme og det føltes jo veldig godt å komme hjem igjen da. Hjemme er fortsatt hjemme». Når jeg spurte Ingrid hva hun syntes var spesielt unik med stedet for hennes del var det egentlig ikke noe tvil: «Det det faller ned på er vel at det er her jeg er hjemme, det er her jeg hører til. Det er den følelsen du får at nå faller ting på plass, det er godt å være hjemme. (...) vi endte opp på andre siden av byen enn der jeg hadde vokst opp. Det syntes vi egentlig var ganske greit, for det passet godt med jobb, lite trafikk, og så var det litt landlig, og litt sånn buffersone til foreldrene mine. (...) Det var godt å få litt avstand».

Sofie søkte på mange jobber, og blant annet en som var i nabokommunen til der hun vokste opp. Hun syntes det absolutt var et pluss at det var i nærheten til familien, selv om det ble litt kjøring: «Jeg flyttet hjem til mor og far. Det ble litt kjøring, men da slapp jeg å finne bolig med en gang og det syntes jeg var veldig positivt. Det var den tryggheten at [jobben] var nært hjemme, her har jeg venner og familie, så det var enkelt. Det var en enkel jobb å si ja til, siden det var veldig trygt på en måte. Jeg var jo innstilt på å komme en ny plass også, og klare det, men det var enkelt da siden det var [i nærheten av oppvekstkommunen]». Ved å flytte hjem fikk hun støtte både økonomisk og følelsesmessig, noe som kan være veldig greit når man er ny i arbeidslivet og «voksenlivet» (Tyrrell & Kraftl, 2015). Hun følte også at kommunen føltes annerledes nå og hun så på kommunen på en annen måte etter hun flyttet tilbake, selv om hun alltid har vært hjemmekjær: «Jeg ser jo at det er kjempe mye muligheter her. Men jeg har alltid vært veldig hjemmekjær så jeg har på en måte alltid sett det i et positivt lys og tenkt at når folk prater negativt, for det er jo en liten plass, og sier ting som «herregud det er en dritt plass, og vi må bare komme oss vekk», og da sier jeg bare reis ut, for er det så mye bedre? Det er ikke alltid det nødvendigvis. Så det er jo like mye det at når du blir voksen så ser du mer hvordan ting fungerer da (...). Og så er plassen mye mer sentral enn jeg noen gang hadde tenkt over da! Det kom mye klarer frem når jeg hørte hvor mye vanskeligere det var for de vennene oppi Nord-Norge, de reiste jo nesten aldri hjem, og jeg kunne bare ta en tog- eller busstur så var jeg hjemme, men de måtte planlegge og hadde ikke råd til å reise hjem. Jeg hadde ikke reflektert over det før».

4.3.3.4 Resultat

For de med liten eller ingen tilknytning til det nye bostedet deres var det mange som hadde et positivt syn på stedet før de flyttet, og for en del av de hadde ikke dette synet endret seg i stor grad. Dette kan være en følge av tilflytningsarbeidet Distrikts-Norge har jobbet med, ved å fremme det unike med steder og synliggjøre forskjellene (Grimsrud & Båtevik, 2016; Villa, 2012). Elias så på plassen sin som en blanding av den tradisjonelle bygda og den idylliske bygda (se kapittel 2.2). Han likte verken stedet før eller etter han flyttet dit og følte det blir for mye bygd for han. Selv om lokasjonen var fin, var det innholdet på stedet som hadde mangler. Naturen kan representere en del av stedstilknytningen (Berg, 2016), og for noen var det landskapet som var det viktigste. Det trengte ikke nødvendigvis være akkurat der, det kunne likeså godt vært et annet sted som hadde de samme friluftslivmulighetene. Et par av informantene hadde kjennskap til stedet fra barndommen og feirer, og de følte at de hadde fått et nytt syn på plassen, en mer voksen tilnærming.

Om de følte seg hjemme på stedet sa både Oliver og Henrik at det var vanskelig å kjenne seg hjemme når man har bodd der kort og ikke fått noe sosialt nettverk: *«livet er stort sett jobb»* (Henrik). Betydningen av sosiale relasjoner for stedstilknytninger er svært tydelig i forbindelse med flytting og bostedsvalg, og det er derfor viktig å se på hvordan flyttere knytter seg til og erfarer sine nye bosteder (Berg, 2007). Maja føler seg ikke som en ekte innbygger, men vil plassen bra. *«Det er veldig tilfeldig hvor man ender opp, i hvert fall i den første jobben»*. Hun reiste mye vekk i helgene og følte derfor at hun ikke ble en del av samfunnet. Elias følte seg fremdeles som en gjest, men siden han har bodd der såpass lenge følte han likevel at han hadde en tilknytning til stedet. Siden han også hadde fått seg dame følte han seg enda mer tilknyttet *«Det er det som er hovedgrunnen til at folk bosetter seg og flytter tenker jeg»*. For Nora var det annerledes. Hun føler hun har blitt en del av stedet, og sier hei til folk på butikken og fått seg et sosialt nettverk.

Ut fra det informantene som hadde lite tilknytning til stedet fortalte, ser det ut som om de vil kalle plassen sin for hjem knyttes opp til om de har fått en sosial tilhørighet til stedet. Har de blitt kjent med innbyggerne og bygget opp sosiale relasjoner trives de bedre og får en sterkere tilknytning til stedet, enn de som ikke hadde blitt en like stor del av samfunnet.

Av de som ble boende i Trondheim var det flere som sa at det å gå fra å være student til arbeidstager i samme by var vanskelig, men at en slik overgang er naturlig. For de som trivdes i Trondheim var det noe av det samme som gikk igjen, nemlig det sosiale nettverket. De hadde holdt på studievenner, men også utvidet nettverket sitt med nye venner. For de som ikke trivdes

i studiebyen, og valgte å flytte vekk etter relativt kort tid var det mangelen på sosialt nettverk som sto sentralt, og det at gamle studievenner valgte å flytte vekk fra byen som var den avgjørende faktoren. I tillegg synes de at byen var bygget for studentene og de fant ikke helt sin plass på stedet.

Å være i nærheten av familie og venner kan være viktig for mange. Av de som valgte å flytte til oppvekststedet var nærheten til familien det som sto øverst i tillegg til stedstilhørigheten som fremdeles var veldig sterk «(...) *det er her jeg er hjemme, det er her jeg hører til*» (Ingrid). Det er ikke nødvendigvis alltid så lett å flytte hjem igjen, spesielt når venner har fått nye venner, noe som var en utfordring for en av informantene. Sofie valgte å først flytte hjem til barndomshjemmet for å slippe å finne en bolig med en gang. Å flytte hjem kan gi betydelig støtte både økonomisk og følelsesmessig når man er ny i arbeidslivet og «voksenlivet» (Tyrrell & Kraftl, 2015). Informantene begynte også å se på hjemstedet på en litt annen måte enn før, en mer voksen tilnærming til plassen (likt som for de med litt kjennskap til stedet de flyttet fra barndommen av), hvor de satt mer pris på kulturtilbudene stedene hadde å by på, i tillegg til at plassen kanskje ikke er så desentral som man tenker den er i barndommen.

4.3.4 Midlertidig bosted

I spørreundersøkelsen var det fire som sa at de flyttet etter fullført utdanning til den kommunen de bor i fordi de ikke fikk jobb på stedet de ønsket seg. De som valgte dette alternative kunne komme med et utfyllende svar på hvorfor de da valgte den kommunen de endte opp i, hvis de ville. En av informantene valgte å bo på stedet hen ville, men pendlet heller til jobb. Informanten sa videre at de ville avvente med å flytte til de eventuelt fikk fast stilling og ikke bare vikariat. De tre andre informantene svarte med at det var der de fikk seg jobb, og at det var større jobbmuligheter i kommunene de egentlig ikke ville bosette seg i. En av de nevnte også at det var lettere å få seg jobb på bygda, men ville helst bo i en storby.

Når man ikke får seg jobb på stedet man helst vil til, er det fort å ende opp på en plass hvor man i utgangspunktet ikke hadde sett for seg. Under intervjuene kom det frem at flere av informantene hadde tankene om at bostedet var midlertidig. Dette hadde jeg egentlig ikke tenkt til å spørre så mye om, men det var tydelig at for flere av informantene var det at de tenkte på stedet som midlertidig svært relevant for trivselen. Oliver sa at «*Stedet vi flyttet til føles veldig midlertidig, for verken meg eller kjæresten har ambisjoner om å bli her i mer enn to år. Jeg tror dette påvirker hvordan jeg trives her i en stor grad. Jeg tror ingen av oss helt klarer å slå seg til ro når man vet at man skal bort herifra*».

For Elias var det litt spesielt å flytte til en plass som han ikke hadde særlig kjennskap til før av. I tillegg følte han at han ikke passet helt inn i den lille bygda: *«Jeg føler meg litt som en gjest da, eller jeg bruker jo.. det er ingen andre som bor her som lever som jeg gjør. Jeg er litt som en slik evig turist føler jeg»*. Han fortalte videre at han har fått et litt annet syn på ting etter hvert som tiden har gått, men at: *«Det har aldri vært planen å bli værende her, (...) men så har man vært inni arbeidslivet ett par år og så har man innsett hvor avhengig man er av å tjene penger og være en del av den kverna. Har fått litt sånn annet syn på ting. Hvis man ser på andre jobber begynner man å tenke er det bedre andre steder, og hvis jeg flytter tilbake til byen, har jeg det bedre der?»*.

Henrik hadde heller ikke tenkt til å bli lenge i byen han flyttet til: *«Planen min nå er å bli i denne jobben en stund og holde på denne jobben og har en god referanse å gå videre på»*. Han forteller at ved å se på stedet som midlertidig gjorde at han ikke hadde noe initiativ for å bli en del av samfunnet han hadde flyttet til. Jobben han hadde fått var tross alt en vikarstilling som skulle var i nesten et halvt år. Men ting fungerer ikke alltid som man har planlagt: *«Jobben min var et vikariat som ble forlenget helt til jeg fikk en fast stilling. Men fra jeg kom hit og i et helt år var det her midlertidig, og jeg hadde jo ingen ting av initiativ for å bli en del av noe her på en måte. Jeg skulle jo bort. Så [å se på et sted som midlertidig eller fast] har alt å si»*.

Noah hadde heller ikke planer om å bli boende, og så på stedet han flyttet til som midlertidig: *«Ja jeg tror [at man ser på stedet som midlertidig påvirker hvordan man trives der]. Jeg tror også det kan legge en begrensing på min egen innsats som kan være litt uheldig. Og så er det kanskje ikke noe vits å gjøre en innsats på fritiden og så kanskje «jeg drar til sommeren uansett» og så kanskje det heller burde vært at nå skal man gjøre det beste man kan hver dag med utgangspunktet i at nå skal du være [her] på ubestemt tid, ikke sant. Så jeg tror nok jeg har vært for dårlig der, fordi jeg har tenkt at jeg skal tilbake til [hjemstedet], så har det blitt sånn at da orker man ikke å gjøre den største innsatsen»*

Det var heller ikke lett å bli værende i Trondheim etter fullført utdanning. William og kjæresten fikk seg jobb i Trondheim og valgte å bli boende i en liten stund: *«Jeg hadde ikke noe konkret plan om å flytte, men det lå i kortene at vi ikke kom til å bli værende i Trondheim, mest pga. ingen familier tilhørighet, og at de aller fleste venner etter hvert flyttet bort»*.

Når jeg spurte Maja om hva hun tenkte om veien videre var hun veldig nølende i svarene. Hun var åpen for å flytte til et annet sted når hun følte at hun hadde fått den jobberfaringen hun trengte. I tillegg følte Maja at hun tror dette påvirker hvordan man trives på stedet, og ser selv

på stedet som midlertidig. Jeg lurte derfor på om hun kan kjenne selv på det innimellom: «*Ja ganske ofte egentlig. At man tenker videre da, fremover. På hva som blir det neste på en måte, hvor lenge blir man her og ... ja det tenker jeg på ganske ofte*»

Nora hadde gått inn med en litt annen innstilling når hun flyttet til sitt nye hjemsted, fordi hun var bevist på forhånd at det kan bli litt kipt hvis man har tanker om at et sted er midlertidig: «*Det er litt sånn med hvor åpen du er til å møte nye folk og finne nye bekjenskaper og sånt. Hvis du tenker at du skal være der lengre så tar du og er med på mer enn det du ville gjort da. Hvis du tenker dette er veldig midlertidig tar man ikke sjansen eller man er kanskje så sliten at selv om man får tilbud til å være med på noe, tenker man det er en ny jobb, det er så slitsomt og det er så mange nye ting å sette seg inn i at man ikke gjør det da. Og det har jo jeg ikke gjort, jeg har på en måte hengt med på alt som foregår og alle tilbud jeg har fått da*»

4.3.4.1 Resultat

Når man ikke får seg arbeid på stedet man helst vil flytte til, blir man fort tvunget til å flytte til en plass man i utgangspunktet ikke hadde sett for seg. Da kan tankene om at bostedet kun er midlertidig oppstå, noe som igjen vil påvirke hvilken innsatts man legger inn i å bli kjent med stedet, og hvordan man trives der.

Av de informantene som så på stedet som midlertidig følte de fleste at det forhindret de med å ta sjanser og legge inn en innsatts i å bli kjent med menneskene og stedet. Ved å ikke få de sosiale kontaktene man trenger vil man få en mer negativ holdning til plassen (Villa & Haugen, 2016). Tanker som at man snart drar uansett setter begrensninger: «*Så [å se på et sted som midlertidig eller fast] har alt å si*» (Henrik). Det virket også som at disse informantene så på stedet som midlertidig fordi de kun ventet på å få nok jobberfaring, for å deretter ha muligheten til å få en jobb på stedet de selv ønsket.

For Elias var det litt annerledes, for han hadde begynt å tvile på om han får det bedre hvis han flytter. Han hadde bodd på stedet i noen år, men følte seg fremdeles som en gjest. Dette kan hende er fordi han selv har hatt innstillingen i mange år om at det kun er midlertidig, og derfor ikke lagt inn en innsatts i å bli en del av samfunnet.

Nora var bevist på at tankene om at et sted er midlertidig kan gjøre at det blir kjipt for en selv, og gikk derfor inn med en annen innstilling. Hun ville være med på alle mulighetene og tilbudene hun fikk, og det gjorde hun også. Som sagt i kapittel 4.4.3.1 følte Nora at hun hadde blitt en del av samfunnet og at hun nå vil kalle stedet for sitt hjem, selv om hun ikke har bodd

der så lenge. Så her kan vi se en sammenheng mellom det å se på en plass som midlertidig og det å føle en stedstilhørighet til plassen.

5 Konklusjon

5.1 Svar på problemstillingen

Denne oppgaven har tatt for seg valg av første jobb og bosted etter fullført utdanning, og hvilke opplevelser og tanker tidligere masterstudenter ved Institutt for geografi på NTNU har rundt valget av første jobb, og hva som var viktig for de på stedet de flyttet til. Det må understrekes at utvalget av informanter i denne oppgaven besto av 13 intervjuer og 44 som svarte på spørreundersøkelsen, som gir en begrenset mulighet til å overføre dataen til en større gruppe mennesker.

1. Hvilke faktorer har påvirket valget deres av første jobb og bosted etter fullført utdanning?

For mange av informantene var det ønsket om å komme seg ut i arbeid som var hovedfaktoren til at de takket ja til stillingen de fikk som sin første jobb, uavhengig av lokasjon. Informantene slet med å forklare til potensielle arbeidsgivere hvilken kompetanse de egentlig satt på, eller hva de hadde lært gjennom studie. Ifølge spørreundersøkelsen var det 31 stykk som valgte å bosette seg der de gjorde blant annet på grunn av jobben og 10 stykk svarte at de ville ha jobberfaringen.

For flertallet av informantene var naturen til stedet en topp prioritering og essensielt for at de skulle trives, men for mange var det også ikke kun én plass som tilbøy det de var ute etter av natur. Kultur var også en viktig faktor for noen, og for de som hadde dette som en høy prioritering, hadde valgt å bosette seg i storbyer som tilbøy dem det. For informanter som hadde flyttet til mindre steder, så mange av de positivt på kulturtilbudene som stedet tilbøy, og de følte ikke de trengte stort mer. Det ble også dratt frem at når man bor på i en liten kommune må man jobbe aktivt som et samfunn for at fritidstilbudene ikke skal forsvinne.

Familie, venner og kjærester var også en faktor som påvirket hvor de bosatt seg, og ifølge spørreundersøkelsen var det 10 stykk som valgte blant annet familie som en av grunnene til at de bosatt seg der de gjorde. Åtte personer sa at venner var en faktor og åtte stykk sa at kjæresten var en faktor. Under intervjuene kom det fram at sosial tilhørighet hadde en påvirkning på hvor noen av informantene flyttet, og dette var hovedsakelig de som valgte å flytte til oppvekstkommunen sin og de som valgte å bli boende i studiebyen.

2. Hvordan har de opplevd stedet de flyttet til, og føler de en sterk tilknytning til det nye bostedet deres?

Her er det naturlig å dele opp informantene i tre grupper fordi steder blir opplevd svært annerledes ut ifra hvilken tilknytning man hadde til stedet før man valgte å bosette seg der:

1. lite/ingen tilknytning
2. boende i studieby
3. flyttet til oppvekststedet

Av informantene som hadde lite eller ingen tilhørighet til stedet, hadde mange et positivt syn på stedet før de flyttet dit, og for en del av de hadde ikke dette synet endret seg i stor grad. For mange var sosiale tilhørighet en mangel i livet deres. De savnet venner og familie og mange av de slet med å skaffe seg et sosialt nettverk på den nye plassen. Dette gjorde at de også ikke følte seg helt hjemme der. Unntaket var kun en, og hun følte hun hadde blitt en del av stedet og fått seg et sosialt nettverk. Konklusjonen av dette ble derfor at det virker som om det å kalle plassen for sitt hjem er knyttet opp til om de har fått det sosiale nettverket de trenger. Har de blitt kjent med innbyggerne og bygget opp sosiale relasjoner trives de bedre og får en sterk tilknytning til stedet, enn de som ikke har blitt en like stor del av samfunnet.

Av de som valgte å bli boende i studiebyen var gjengangeren at de valgte å bli boende der på grunn av et stort sosialt nettverk med tidligere studievenner. Når studievennene valgte å flytte vekk fra byen etter hvert, ble dette en avgjørende faktor for informantene om å også flytte. De som hadde skaffet seg venner utover studievenner var mer positive til byen, og har valgt å bli boende. Det ble også nevnt av flere at de å gå fra å være student til arbeidstager i samme by var vanskelig, men at en slik overgang er naturlig.

For de som valgte å flytte tilbake til oppvekststedet var det familie og venner som sto i sentrum, men det var ikke alltid like lett å integrere seg i et samfunn man ikke har vært en del av på mange år. Stedstilhørigheten sto også sterkt i denne gruppen med utsagn som «(...) *det er her jeg er hjemme, det er her jeg hører til*». I tillegg hadde informantene fått en litt mer voksen tilnærming til plassen, hvor de satt mer pris på kulturtilbudene stedet hadde å by på, i tillegg til at plassen kanskje ikke var så desentralisert som man tenkte den var i barndommen.

Uavhengig av hvilken tilhørighet man hadde til stedet før man flyttet dit vil tankene om at bostedet kun er midlertidig påvirke hvilken innsats man legger inn i å bli kjent med stedet, og hvordan man trives der. Av de informantene som så på stedet som midlertidig følte de fleste at det forhindret de med å ta sjanser og legge inn en innsats i å bli kjent med menneskene og stedet.

5.2 Videre forskning

Antall respondenter i denne forskningen fører til at den er svært gyldig for masterutdanningen i geografi, men det har vært vanskelig å trekke generelle slutninger som kan generaliseres videre. Derfor kunne det vært interessant å gjøre undersøkelsen på en større skala, både den kvantitative og kvalitative undersøkelsen, og da med et større utvalg. Jeg fant lite empiri som tok for seg nyutdannede sine valg av bosted, det handlet for det meste om valg av arbeid, og fra Distrikts-Norges synvinkel. Å se nærmere på hva som er viktig for individet som er nyutdannet i en større skala kunne derfor vært svært interessant.

I denne oppgaven kom det frem at kvinner virket mer opptatt av bosted enn det menn gjorde, men forholdene mellom kjønnene ble kun å vidt nevnt i kapittel 4.3. Et forslag til videre forskning er derfor å se nærmere på forskjellene mellom kjønn når det kommer til valg av første bosted, og hva som er viktig for de forskjellige kjønnene.

Jeg hadde også ikke gitt midlertidig bosted stor nok plass i denne forskningen, da dette var et overraskende funn for meg. Det kunne derfor vært av interesse å undersøke dette nærmere, for å få en dypere forståelse av hvordan tanker om midlertidig bosted påvirker hvordan vi oppfører oss og hvordan vi trives på et sted.

5.3 Ettetanker

Arbeidet med denne oppgaven gikk over ett og et halvt års tid. I løpet av den tiden gjennomgikk jeg mye av det samme informantene mine hadde gjort: jeg flyttet til et ukjent sted på grunn av en jobbmulighet. Det var merkelig å sitte og analysere resultatene mine, mens jeg selv satt og kjente meg igjen i flere av utsagnene. Jeg tror også at intervjuene påvirket hvordan jeg så på min egen situasjon, både før, underveis og i etterkant av flyttingen. Jeg lærte at det ikke var lurt å se på stedet som midlertidig, selv om både samboeren min og jeg har sagt at det er stor sannsynlighet for at vi ikke blir her permanent. Jeg har lært at vi må være i nåtiden, vi vet jo ikke om vi kommer til å trives kjempegodt her, så det er ikke noe vits å sette en tidsfrist på stedet. Vi må gå inn med åpne armer og virkelig prøve å bli en del av samfunnet før vi kan si noe om vi trives, og om vi vil bli her til vi blir gamle.

6 Referanser

- Antonsen, K. M. (2011). *Å velge bosted i Lofoten: En diskursanalyse av folkelige fortellinger om bostedsvalg og hverdagsliv* [Doktorgradsavhandling, Norges Teknisk-naturvitenskapelige Universitet]. NTNU Open. <https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/handle/11250/265367>
- Aure, M., Berg, N. G., Cruickshank, J. & Dale, B. (2015). Sted - Nye teorier i en norsk kontekst. I M. Aure, N. G. Berg, J. Cruickshank & B. Dale (Red.), *Med sans for sted nyere teorier* (s. 13-29). Fagbokforlaget.
- Barcus, H. R., Halfacree, K. & Nepp, A. (2017). *An introduction to population geographies: Lives across space*. Routledge.
- Berg, N. G. (2007). Fortellinger om flytting og bostedsvalg. I T. Selstad, B. Dale, P. Sjøholt & N. G. Berg (Red.), *Innovative Trøndelag* (s. 159-188). Tapir Akademisk Forlag.
- Berg, N. G. (2016). Lokalsamfunn som sted - hvordan forstå tilknytning til bosted? I M. Villa & M. S. Haugen (Red.), *Lokalsamfunn* (s. 34-52). Cappelen Damm akademisk.
- Berg, N. G. & Dale, B. (2004). Sted - Begreper og teori. I N. G. Berg, B. Dale, H. K. Lysgård & A. Løfgren (Red.), *Mennesker, steder og regionale endringer* (s. 39-60). Tapir akademisk forlag.
- Berg, N. G. & Lysgård, H. K. (2004). Ruralitet og urbanitet- bygd og by. I N. G. Berg, B. Dale, H. K. Lysgård & A. Løfgren (Red.), *Mennesker, steder og regionale endringer* (s. 61-76). Tapir akademisk forlag.
- Brandtzæg, B. A., Lunder, T. E., Aastvedt, A., Thorstensen, A., Groven, S. & Møller, G. (2019). Utredning om små kommuner. *Telemarksforskning, TF-rapport*, (473).
- Crang, M. & Cook, I. (2007). *Doing ethnographies*. Sage.
- Donald, J. & Rattansi, A. (1992). *Race, culture and difference*. Sage.
- Dowling, R. (2016). Power, Subjectivity, and Ethics in Qualitative Research. I I. Hay (Red.), *Qualitative Research Methods in Human Geography* (Bd. 4, s. 29-44). Oxford University Press.
- Dunn, K. (2016). Interviewing. I I. Hay (Red.), *Qualitative Research Methods in Human Geography* (4. utg., s. 149-188). Oxford University Press.
- Fjær, O. (2000). Geografene fra Nidaros: Hva gjør de, hvor er de og hva syns de? *Nidaros*.
- Florida, R. (2008). *Who's Your City? Why Place Matters to the Global Economy and Your Personal Happiness*. I. New York: Basic Books.
- Fosso, E. J. (2004). Unges flytting - et spørsmål om identitet og myter om marginale og sentrale steder? I N. G. Berg, B. Dale, H. K. Lysgård & A. Løfgren (Red.), *Mennesker, steder og regionale endringer* (s. 119-135). Tapir akademisk forlag.
- Fowler Jr, F. J. (2013). *Survey research methods*. Sage publications.
- Ginn, F. & Demeritt, D. (2009). Nature: a contested concept. *Key concepts in geography*, 300-311.
- Green, A. (2018). Understanding the drivers of internal migration. I T. Champion, T. Cooke & I. Shuttleworth (Red.), *Internal Migration in the Developd World - Are We Becoming Less Mobile?* (s. 31-55). Routledge.
- Grimsrud, G. M. & Aure, M. (2013). Tilflytting for enhver pris. *En studie av utflyttingsarbeid i norske distriktskommuner. Ideas2evidence rapport*, 4, 2013.
- Grimsrud, G. M. & Båtevik, F. O. (2016). Velkommen til bygda? Tilflyttingsarbeidets tvetydelighet. I M. Villa & M. S. Haugen (Red.), *Lokalsafunn* (s. 283-302). Cappelen Damm Akademisk.
- Grimsrud, G. M. & Sørli, K. (2004). Flytting og bosetting, jobb og pendling. I N. G. Berg, B. Dale, H. K. Lysgård & A. Løfgren (Red.), *Mennesker, steder og regionale endringer* (s. 79-101). Tapir akademisk forlag.

- Holme, I. M. & Solvang, B. K. (1996). *Metodevalg og metodebruk*. Tano.
- Inkpen, R. & Wilson, G. (2013). *Science, philosophy and physical geography*. Routledge.
- Kaiser, M. (2015). *Kvantitativ metode*.
<https://www.forskningsetikk.no/ressurser/fbib/metoder/kvantitativ-metode/>
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet. (2019). Nasjonale forventninger til regionale og kommunal planlegging 2019-2023.
- Kristiansen, J. E. (2002). Visualisering av statistikk. Fra tabell til diagram. *Statistisk sentralbyrå*, 47.
- Langørgen, A. (2007). Sentralisering–årsaker, virkninger og politikk. *Samfunnsspeilet*, 2, 46-59.
- Leknes, S. (2016). Regionale befolkningsframskrivninger 2016-2040: Flytteforutsetninger og resultater. *Økonomiske analyser*, 3/2016.
- Lysgård, H. K. & Cruickshank, J. (2016). Attraktive lokalsamfunn - hva er det og for hvem? I M. Villa & M. S. Haugen (Red.), *Lokalsamfunn* (s. 95-114). Cappelen Damm akademisk.
- Melchers, K. G., Petrig, A., Basch, J. M. & Sauer, J. (2021). A comparison of conventional and technology-mediated selection interviews with regard to interviewees' performance, perceptions, strain, and anxiety. *Frontiers in Psychology*, 11, 3851.
- Moser, S. (2008). Personality: a new positionality? *Area*, 40(3), 383-392.
- Nesje, K., Skjelbred, S.-E. & Madsen, A. Å. (2020). *Tilfredshet med utdanningen og situasjonen på arbeidsmarkedet blant nyutdannede mastere: Resultater fra Kandidatundersøkelsen 2019* (8232704829). NIFU.
- Nettvett. (2019). *Nettvettreglene*. Hentet 06.04 fra <https://nettvett.no/nettvettreglene/>
- NOU. (2020:15). *Det handler om Norge: Bærekraft i hele landet. Utredning om konsekvenser av demografiutfordringer i distriktene*. Kommunal- og moderniseringsdepartementet.
- NSD. (2021). *Informasjon til deltakerne*. <https://www.nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/sjekkliste-for-informasjon-til-deltakerne/>
- NTNU.no. (2021). *Studier ved Institutt for geografi*. <https://www.ntnu.no/geografi/studier>
- Ringdal, K. (2018). *Enhet og Mangfold. Samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode* (4. utg.). Fagbokforlaget.
- Ruud, M. (2015). Stedskonstruksjoner og stedstilknytning i boligområder under endring. I M. Aure, N. G. Berg, J. Cruickshank & B. Dale (Red.), *Med sans for sted: Nyere teorier* (s. 179-193). Fagbokforlaget.
- Ryan, R. M. & Deci, E. L. (2000). Intrinsic and extrinsic motivations: Classic definitions and new directions. *Contemporary educational psychology*, 25(1), 54-67.
- Sage, J., Evandrou, M. & Falkingham, J. (2013). Onwards or homewards? Complex graduate migration pathways, well-being, and the 'parental safety net'. *Population, Space and Place*, 19(6), 738-755.
- Sage, J., Evandrou, M. & Falkingham, J. (2014). The timing of parental divorce and filial obligations to care for ageing parents. *Families, Relationships and Societies*, 3(1), 113-130.
- Sandvold, M. T.-A. (2015). *Lektorer med master i geografi: en studie om hvorfor en stor andel av lektorer i geografi ikke jobber i skolen* [Mastersoppgave, NTNU].
- Skjelbred, S.-E. & Ulvestad, M. E. (2021). *Vanskeligere inngang på arbeidsmarkedet for nyutdannede under koronapandemien*. NIFU.
- Sørensen, N. U. & Nielsen, M. L. (2020). 'In a way, you'd like to move with them': young people, moving away from home, and the roles of parents. *Journal of Youth Studies*, 1-15.
- Sørli, K., Aure, M. & Langset, B. (2012). Hvorfor flytte? Hvorfor bli boende? Bo-og flyttemotiver de første årene på 2000-tallet.

- Svarstad, J. (2019). *Skulle jeg gjort én ting annerledes i akademia, er det å bruke mindre tid på å lure på om jeg er god nok*. <https://www.forskerforum.no/skulle-jeg-gjort-en-ting-annerledes-er-det-a-bruke-mindre-tid-pa-a-lure-pa-om-jeg-er-god-nok/>
- Thagaard, T. (2009). *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitativ metode* (Bd. 3). Fagbokforlaget Bergen.
- Tjora, A. (2021). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (4. utg.). Gyldendal.
- Tyrrell, N. & Kraftl, P. (2015). Lifecourse and Internal Migration. I D. P. Smith, N. Finney, K. Halfacree & N. Walford (Red.), *Internal Migration, Geographical Perspectives and Processes* (s. 15-29). Ashgate Publishing Limited.
- Vaughn, A. R., Taasobshirazi, G. & Johnson, M. L. (2020). Impostor phenomenon and motivation: Women in higher education. *Studies in Higher Education*, 45(4), 780-795.
- Vestby, G. (2015). Stedsutviklingens råsoff og resultat: Funksjonelle og emosjonelle relasjoner mellom mennesker og sted. I M. Aure, N. G. Berg, J. Cruickshank & B. Dale (Red.), *Med sans for sted: Nyere teorier* (s. 165-178). Fagbokforlaget.
- Villa, M. (2012). Småsamfunn tek sats. *Bygdeutviklingas Paradoks*. Oslo: Scandinavian Academic Press, c/o Spartacus forlag AS, 37-62.
- Villa, M. & Haugen, M. S. (2016). *Lokalsamfunn*. Cappelen Damm akademisk.
- Williams, R. (1983). *Keywords: A Vocabulary of Culture and Society*. Flamingo.
- Winchester, H. P. M. & Rofo, M. W. (2016). Qualitative Research and Its Place in Human Geogaphy. I I. Hay (Red.), *Qualitative Research Methods in Human Geography* (4. utg., s. 3-28). Oxford University Press.

7 Vedlegg

Vedlegg 1: Spørreskjema

1 Bakgrunnsopplysninger

1.1 Kjønn

Radioknapper

Kvinne

Mann

Annet

1.2 Alder

Radioknapper

18-24

25-29

30-34

35-39

>40

1.3 Sivilstatus

Radioknapper

Singel uten barn

Singel med barn

Samboer/gift uten barn

Samboer/gift med barn

Annet

1.4 Hvor er du oppvokst (kommune)?

Tekstsvaer

2 Masteroppgave

2.1 I hvilket år leverte du masteroppgaven din?

Tekstsvaer

2.2 Hvilken kategori vil du plassere masteroppgaven din innenfor?

Avkrysningsbokser

Naturgeografi

Samfunnsgeografi

GIS

Andre

3 Første jobb

Disse spørsmålene omhandler valg av første jobb og bosted etter fullført utdanning

3.1 Da du fikk din første jobb etter fullført masterutdanning, hvilken kommune flyttet du til/ble boende i?

Tekstsvaer

3.2 Hvor lang tid gikk det fra du fullførte utdannelsen din til du var i arbeid?

Radioknapper

Hadde jobb før jeg leverte master

0-3 måneder

3- måneder

6-9 måneder

9-12 måneder

Over ett år

3.3 På en skala fra 1 til 5, der 1 er helt uenig og 5 er helt enig, hvor enig er du i disse påstandene?

Matrisespørsmål med radioknapper

Masteroppgaven var relevant i min første jobb

Jeg tenkte på fremtidig arbeid da jeg valgte tema for masteroppgaven min

Jeg syntes det var vanskelig å få en relevant jobb etter fullført utdanning

Jeg valgte bosted og deretter jobb

Jeg hadde tilknytning fra før av til kommunen jeg bosatt meg i

Lokasjonen til jobben var en viktig faktor da jeg valgte å takke ja til stillingen

3.4 Hvordan fikk du din første jobb?

Avkrysningsbokser

Søkte på en jobbannonse

Bekjentskap

Ble forespurt av arbeidsgiver

Oppsøkte en arbeidsplass

Skrev masteroppgave for arbeidsplassen

Andre

4 Første bosted

*Disse spørsmålene omhandler valg av **første** jobb og bosted etter fullført utdanning*

4.1 Bor du i samme kommune som arbeidsplassen?

Radioknapper

Ja

Nei

4.2 Hvis nei, hvorfor har du ikke bosatt deg i kommunen jobben din er i?

Tekstsvaer

4.3 Hvorfor flyttet du til kommunen du bor i? På grunn av...

Avkrysningsbokser

Jobb

Familie

Venner

Kjæreste

Lysten til å bo i storby

Lysten til å bo på landet

Mulighetene i kommunen

Lysten på jobberfaring

Fikk ikke jobb i kommunen man ville

Andre

4.4 Hvis du krysset av på «fikk ikke jobb i kommunen man ville», hvorfor valgte du den kommunen du endte opp i?

Tekstsva

5 Intervju

- 5.1 Jeg skal også gjennomfører intervjuer som går dypere inn på temaet. Disse vil vare i ca. 30 minutter og vil bli gjennomført digitalt. Er dette noe du kunne tenkt deg å være med på? Skriv i så fall inn e-post-adressen din i svarfeltet, og du vil få en e-post av meg innen få dager.

Tekstsva

Vedlegg 2: Intervjuguide

Bakgrunn

Snakke og bli kjent, informere om oppgaven

Første jobb

Hva var din første jobbstilling?

Hva går stillingen ut på, hva er det du gjør daglig på jobb?

Hvordan fikk du jobben? (søkte på jobbannonse, bekjentskap, ble forespurt, oppsøkte arbeidsplass, skrev masteroppgave for arbeidsplass osv.)

Slet du i noen som helst grad med å definere hva din faktiske kompetanse som nyutdannet bestod av?

Opplevde du at du «måtte ta til takke» med det du fikk tilbudt som nyutdannet?

Føler du at kompetansen du har fra din mastergrad (både masteroppgaven og fag) vært har vært relevant til arbeidet, eller føler du at jobben i stor grad har bestått av å lære seg ting underveis?

Første bosted

Var lokasjonen til jobben en viktig faktor når du valgte å takke ja til stillingen?

Bor du i en annen kommune enn den du jobber i?

Hadde personlige relasjoner en innvirkning på flyttingen?

Hadde du kjennskap til kommunen/lokasjonen før du valgte å flytte til dit?

Hvilket syn hadde du på bostedet før du flyttet dit

Har synet forandret seg eller har det levd opp til dine forventninger? Hvordan?

Kan du snakke litt om hva det er du liker/ikke liker ved bostedet ditt?

Føler du stedet kan tilby deg det du trenger av natur og kulturliv?

Bor du fremdeles på dette stedet? I hvilken grad føler du en tilhørighet til bostedet ditt? (Føler du du har blitt en del av samfunnet der?)

Føler du det har vært vanskelig å bli en del av samfunnet der?

Føler du deg «hjemme»?

Opplever du likheter/ulikheter mellom plassen du er oppvokst og plassen du flyttet til?

Var det en stor forandring og flytte fra stedet du vokste opp til stedet du fikk deg jobb i?

Hvordan tror du geografiutdannelsen din har påvirket dine tanker rundt bostedet ditt? At du ser på landskapet og samfunnet rundt deg på en annen måte enn du ellers ville gjort?

Har/hadde du planer om å flytte til et annet sted etter du har fått jobberfaringen du følte du trengte?

Når du søkte/søker på nye jobber, tror du lokasjon har mye å bety da eller er det mer familie og jobbtilbud som står i fokus?

Tror du at det at man tenker at bostedet er midlertidig påvirker hvordan man trives?

Vil du delta i forskningsprosjektet

«Valg av første jobb og bosted etter fullført utdanning. En studie av tidligere masterstudenter ved Institutt for geografi, NTNU»?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke hva tidligere masterstudenter ved Institutt for geografi, NTNU tenker om første jobb og bosted. I dette skrevet gir jeg deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Jeg skal skrive en masteroppgave om hva tidligere masterstudenter ved Institutt for geografi, NTNU tenker om første jobb og bosted etter fullført utdanning. Jeg skal bruke spørreundersøkelse og intervju for å finne ut av dette.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

NTNU er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om å delta siden du fullførte mastergraden din ved Institutt for geografi, NTNU i løpet av 2011 eller senere.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du fyller ut et spørreskjema. Det vil ta deg ca. 5-10 minutter. Spørreskjema inneholder spørsmål om valg av første jobb og bosted etter fullført utdanning. Dine svar fra spørreskjemaet blir registrert elektronisk.

Jeg skal også gjennomføre intervjuer som går dypere inn på temaet. Disse vil vare i ca. 30 minutter og vil bli gjennomført digitalt. Man velger selv om man vil kun svare på spørreskjemaet, kun være med på intervju, eller begge deler.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Det er kun jeg som vil ha tilgang til dine opplysninger, og jeg vil bare bruke dem til formålet jeg har beskrevet over. Jeg behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Navn og kontaktopplysningene dine vil jeg erstatte med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data. Nettskjema fra UiO vil bli brukt som leverandør av spørreskjema. Du som deltaker vil ikke kunne gjenkjennes i masteroppgaven min.

Hva skjer med opplysningene dine når jeg avslutter forskningsprosjektet?

Når prosjektet avsluttes i mai 2021, vil personopplysningene slettes.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra NTNU har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Vilfrid Hjemdahl, vilfridh@stud.ntnu.no eller veileder Nina Gunnerud Berg, nina.gunnerud.berg@ntnu.no
- Vårt personvernombud: Thomas Helgesen, thomas.helgesen@ntnu.no

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på e-post (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Vilfrid Hjemdahl

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «Valg av første jobb og bosted etter fullført utdanning. En studie av tidligere masterstudenter ved Institutt for geografi, NTNU», og har fått anledning til å stille spørsmål.

Ved å svare på spørreskjemaet eller bli med på intervjuet samtykker du til å delta i prosjektet og at dine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

